

KARYS

1958
GEGUŽIS —
MAY

KARYS

1958 M.

Nr. 5 (1342)

Redaktorius Zigmąs Raulinaitis
Redakatoriaus pavaduotojas Stasys
Butkus
Kalbinę dalį redaguoja Kazys
Kepalas

Dailiosios literatūros dalį redaguoja
Vincas Jonikas
Administratorius Leonas Bileris
*
L. V. S. Ramovė New Yorko Skyrius

Atskirus skyrius redaguoja:
Balyš Brazdžionis — Lietuviai Kariai
Laisvajame Pasaulyje,
Romas Kezys — Kariai ir Jaunimas,
Justinas Liaukus — Karinės Žinios,
L. Š. S. T. — Tremties Trimitas.
Kunigunda Kodatienė—šaulė Tremtyje

T U R I N Y S

Bendradarbiai

V. AUGUSTINAS — Liet. Aps. Dalių vyrai geležinkelių sargyboje 1943 m.	Viršelis
P. DIRKIS — Prisiminkime motinas	137
A. RĖKLAITIS — Sovietų naujoji doktrina	138
A. IMPULEVIČIUS — Mus nuginklavo	143
J. VEGĖLIS — Pasikalbėjimai prie Dauguvos	146
Z. R. — Lenkijos rytinė siena ir Lietuva	148
K. KEPALAS — Hėrodoto istori'cs	151
Tremties Trimitas	154
Kariai ir Jaunimas	161
Karinės žinios	162
Lituviai kariai la'sv. pasauly'c	164
Veteranų veikla	166

K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apy-
rubis, V. Augustinas, A. Balčiūnas,
B. Balčiūnas, A. Bernotas, P. Elu-
mas, P. Būtėnas, E. Čekienė, P. Dir-
kis, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J.
Juodis, J. Almis Jūragis, Dr. K. Jur-
gėla, P. Jurgėla, J. Kiaunė, A. Levic-
kis, Marių žuvėdra, Nelė Mazalaitė,
J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla,
T. Papartis, V. Perminas, P. Plecha-
vičius, A. Rėklaitis, M. Rėklaitis, V.
Raulinaitis, J. Skardis, A. Sodaitis,
Dr. V. Sruogienė, Mag. Hist. K. Stal-
šanas, J. Šarūnas, E. Šulaitis, V.
Sventoraitis, J. Tumas, O. Urbonas,
kun. Dr. S. Valiušaitis, J. Vėgelis,
V. Villkutaitytė-Gedvilienė, B. Vrub-
levičius.

ATSTOVAI: Albinas Baranauskas, Vokietija. Balyš Brazdžionis, Chicago, Ill. Andrius Mart, Cleminis, Rochester, N. Y. N. Cininas, Sydney, Australija. Stasys Misiūnas, Omaha, Nebr. Jonas Citulis, Cleveland, Ohio. V. Šalkūnas, Australija. Morkus Šimkus, Baltimore, Md. Kazys Trečiokas, Newark, N. J.

PLATINTOJAI JUNGTYNĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Baltimore, Md.—K. Bradūnas,
Boston, Mass.—“Baltic Florists”,
Brockton, Mass.—A. Mantautas,
Chicago, Ill.—J. Karvelis, “Margi-
niai”, Ramanauskas.
Cleveland, Ohio—V. Ročiūnas,
Detroit, Mich.—Vl. Mingėla, “Nerin-
ga”, V. Perminas,
Grand Rapids, Mich.—J. Belinis,
Los Angeles, Calif.—V. Prižgintas,
Omaha, Nebr.—Elz. Ribokienė,
Philadelphia, Pa.—A. Impulevičius,
Newark, N. J.—Kazys Trečiokas,
Rochester, N. Y.—P. Saladžius,
A. Sabalis,
Waterbury, Conn.—V. Vaitkus.

KANADOJE:

Hamilton, Ont.—J. Pleinys,
Z. Orvidas,
London, Ont.—Vyt. Repšys,
St. Catherines, Ont.—J. Vyšniauskas,
Toronto, Ont.—V. Aušrotas, A. Kuo-
las, “Parish Library”, J. Smolskis,
Br. Žolpys,
Montreal, Que.—“Parish Library”,
A. Žukas.

ANGLIJOJE:

J. Bružinskas, 46 Springcliffe,
Bradford 8, Yorks.
D. Daunoraitė, 49 Thornton Ave.,
London, West 4, Great Britain.
K. Rožanskas, 35 Storer St.,
Nottingham.
Santarvė, 46 Aberdare, Gdns.,
London, N. W. 6, Gt. Britain.

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas, 9 Cowper St.,
St. Kilda, Vic.
N. Cininas, 97 Boyd St., Cabramatta,
NSW.
E. Stašys, 72 Canterbury Rd.,
Canterbury, Suburb, NSW.
Pr. Zenkevičius, 181 Victoria St.,
N. Geelong, Vic.

VENEZUELOJE:

Tėvų Kelias, Apartado 369,
Caracas, Venezuela, SA.

VOKIETIJOJE:

Alb. Baranauskas, Kaiserslautern,
Postschliessfach 232, W. Germany.

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Pub-
lished monthly except July and August by “KARYS”, 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y., U.S.A. Subscrip-
tion \$6.00 per year. Single copy 60 cents. Entered as second-class matter at the Post Office, Brooklyn, N. Y.
OFFICE OF PUBLICATION: 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Ameri-
kos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 5 (1342)

GEGUŽIS - MAY

1958

PRISIMINKIME MOTINAS

POV. DIRKIS

Viena svarbiausių prisimintinių ir minėtinų dienų, kurią kasmet pavasaris ant žydinčių savo sparnų atneša — tai Motinos diena. Jos minėjimas turi gilią prasmę. Ne tik mes lietuviai, bet ir visas kultūringas pasaulis Motinos dieną mini. Tą dieną minėdami, mes iškeliamo motinas į tą augštumą, kuri joms priklauso mūsų visuomenėje ir pastatome į dėmesio centrą bei išreiškiame joms savo pagarbą, meilę ir padėką. Tada prisimename ir mūsų tėvų šalies — Lietuvos motinas, jų nueitą kryžiaus kelią praeityje ir dabar nešamą sunkiausią našą raudonųjų vergijoje.

Su atgimstančiu pavasario grožiu, su besipuošiančia žalia gamta sutinkame Motinos dienos didingą šventę — šventę, kuriai nėra lygios, taip kaip nėra pasaulyje brangesnio asmens už motiną. Atrodo, toks kuklus, paprastas žodis — motina, bet kiek daug jame meilės, supratimo, jausmo ir pasiaukojimo. Tai gražiausias vardas pasaulyje, gražiausias žodis žmonių kalboje — motina.

Ar yra pasaulyje kuri kita būtybė, kuri būtų mums tiek atsidadusi? Juk tai žmogaus pradžia ir šaltinis. Jai yra Augščiausiojo skirta kilniausia ir garbingiausia pareiga: atnaujinti pasaulį, gaivinti naują gyvybę. Motina yra ne tik naujos gyvybės nešėja, bet ji yra naujo žmogaus pirmoji maitintoja, augintoja ir auklėtoja. Motina taip pat yra pirmoji, kuri įkvepia vaikui savo tautos, savo tėvų kalbą ir tikėjimą.

Šiąją prasme motina turi nepaprastą svarbą kiekvienos tautos ateičiai. Nes be motinos nebūtų šeimos, o be šeimos nebūtų žmonijos. Jau senovės dainose motina buvo lyginama saulei. Užgesus saulei, tuojau numirtų visokia gyvybė žemėje, taip žemiškajai motinai "mirus" sugriūtų šeimos, sunyktų tautos, subyrėtų valstybės.

Motina duoda pasauliui žymius mokslininkus, kultūrininkus ir įvairius genijus. Poetai, rašytojai, dailininkai, muzikai, mokslininkai motinos garbei, meilei, pasiaukojimui ir kančioms atvaizduoti rašė gražiausius

eilėraščius, įdomiausius veikalus, piešė puikiausius paveikslus, sukūrė skambiausias operas ir dainas.

Lietuvė motina savo pranašumu žymiai skiriasi nuo kitų tautų motinų. Ji yra ir lietuvių tautos simbolis. Ištikus šimtus metų svetimieji nepajėgė išpėšti iš lietuvių motinų jų gimtosios kalbos ir tikėjimo. Lietuvė motina šiaudinėje pastogėje išsaugojo mūsų gimtąją kalbą. Anais rusų carų priespaudos laikais ji buvo vienintelė lietuviškoji mokykla, pajėgusi įkvėpti vaikams didelę tėvynės meilę, vedusią juos į darbą ir kovas už tautos gerovę ir laisvę. Lietuvė motina po 1863 m. sukilimo, užėjus spaudos draudimo gadynei, pati tapo vargo mokyklos apaštale, sakydama: "Ne, aš savo vaiką geriau mirusį matysiu, negu jis virs maskoliu". Lietuvė motina mums išlaikė lietuvių kalbą, dainą, pasaką, senus papročius, tautinį meną, įgimtą karžygiškumą. Atseit, ji padėjo pačius tvirtuosius pamatus, ant kurių atsistojo mūsų laisvės rūmai, kuriuose mes ugdėme tautinį gyvenimą. Juk lietuvė motina išugdė tautai patvarius, ryžtingus aušrininkus, kurie lietuvių tautą pažadino iš apsnūdimo, paruošė ją nepriklausomam gyvenimui. Juk ji davė tūkstančius savo sūnų savanoriais kovotojais, kurie 1918-19 m. atkovojo laisvę ir nepriklausomybę.

Ir šiandieną tėvynėje likusi lietuvė motina ištikimai eina Birutės ir Gražinos keliais. Tūkstančiai lietuvių motinų aiškina savo vaikams raudonųjų melą, klastą. Tūkstančiai jų už tai keliauja į tremtį, kalėjimus, kankinimų kameras. Tačiau jos nenusimena ir karingai nusiteikusios, žygiuodamos išdidžiai ir drąsiai savo širdyse kartoja: "Už tave, šalie gimtoji ir Lietuva mieloji..."

Būkime tikri, kad dabartinė lietuvė motina nepaluš, kaip nepalūžo toji motina, kuri anais spaudos draudimo laikais išliko ištikima savo tautai. Neveltui tokias motinas Dantė savo garsiuose veikaluose vadina angelais sargais žemėje, kurie pridengia savo vaikus rūpestingumo ir meilės sparnais.

SOVIETŲ NAUJOJI DOKTRINA

A. RĖKLAITIS

IŽANGA

Pradedame gyventi atominio amžiaus kūdikystės dienas. Jau iki šiol atomo srity pasiekti laimėjimai, tarpkontinentinių raketų atsiradimas, sputnikų, eksplorierių ir vangardų skriejimas aplink žemę žada žmonijai arba laimingesnį rytojų arba jos sunaikinimą. Šiandien dar neturime davinių teigimui, kad dabartiniai pasaulio galiūnai sugebės savo skirtingumus išlyginti ir pasukti įvykių eigą laimingesnio rytojaus, o ne sunaikinimo keliu. Komunizmas ir Vakarų demokratija yra esmėje nesuderinamos, kaip ugnis ir vanduo, kaip melas ir tiesa. Kompromisinė taika ar susitaikinimas neįmanomas. Todėl dabartinė tarp tų dviejų ideologijų vykstanti kova šaltojo karo pavidale gali būti užbaigta tik vienos kovojančios pusės pralaimėjimu, o kitos laimėjimu. Šaltasis karas gali užsitęsti ilgus, ilgus metus. "Jis gali tęstis 10 generacijų", — pasakė ambasadorius Lacey, kuris JAV-bių Valstybės Departamento vardu pastaruoju metu pasirašė kultūrinio bendradarbiavimo sutartį su Sovietais.

Kai kurie padėties žinovai sako, kad 3-čias Pasaulinis karas jau senokai prasidėjęs šaltojo karo pavidale, kuris, laikas nuo laiko, paivairinamas vietinio pobūdžio "karštais" karais. Didelio, pasaulinio karo ir Rytai ir Vakarai vengia, nes jis gali būti mirtinas ir vienai ir kitai pusei. Tačiau niekas negali būti 100% tikras, kad didysis 3-čias Pasaulinis karas niekadės neįvyks, nors atomo ir vandenilio bombų siaubas ir viena ir kita pusė veikia taip, kad jos nedrįsta tuo tarpu to ginklo griebtis. Ir nė viena pusė, nežiūrindama detų ir dar dedamų pastangų, nesutinka tų baisių ginklų atsisakyti arba juos išjungti būsimuose konfliktuose. Priešingai, tie ginklai tobulinami ir jų atsargos didinamos.

Dabar yra puoselėjama mintis, kad, pasaulinio karo negali būti, nes Sovietai ir J.A.V-bės yra pasiekę vienodo lygio tų baisių ginklų srity ir tas įsąstbaido nuo karo, kuris atneštų ne laimėjimą kuriai nors pusei, bet civilizacijos ir žmonijos sunaikinimą. Tai tik spėliojimas, bet ne garantija. Tik laikas parodys, kuria linkme pasaulis riedės.

Išjungiant didžiojo-pasaulinio karo galimumą, kyla klausimas, kuri pusė laimės dabar vykstantį šaltąjį karą? — Jį laimės toji pusė, kuri sugebės sumaniau ir laiku pavartoti visas savo dvasines, protines, mokslines ir ekonomines jėgas savo oponentui nu-galėti.

SĄVOKŲ APIBŪDINIMAS

Doktrina, Strategija

Šlais laikais žodis doktrina ir strategija vartojamas ne vien tik karinės minties išreiškimui. Dabar gyvenime ir spaudoj pilietinių teisių yra išsigiję tokie terminai kaip: Trumano doktrina, Eisenhowerio doktrina, strategijos doktrina, taktikos doktrina, vietinių

karų doktrina, jungtinė doktrina, netikėto smūgio doktrina arba strategija ir t.t.

Pagal Klausewitzą, taktika yra doktrina, kaip panaudoti kovos jėgas kautynėse, o strategija yra doktrina, kaip kautynių keliu laimėti karą. Kitaip tariant, doktrina nustato priemones ir jų panaudojimą, o strategija nustato tikslus bei būdus jiems pasiekti.

Tradicinė strategija buvo karinė strategija. Pastarųjų dviejų pasaulinių karų patyrimų dėka atsirado politinė strategija. Šiais laikais politinės ir karinės strategijos sąvokos suderintos ir suliedintos į vieną žodį "strategija". Tai reiškia, yra J.A.V. strategija, Sovietų Sąjungos strategija ir pan.

Šių dienų J.A.V. strategijos sąvoką kai kurie autoritetai apibūdina šitaip: strategija nustato gaires kaip valstybė jungtomis pastangomis panaudos savo šalies išteklius, tame skaičiuje ir ginkluotas jėgas, apsisaugoti nuo galimo jai pavojaus iš priešų pusės.

KALBOS APIE NETIKĖTO SMŪGIO STRATEGIJĄ

Sovietų strategija, Lenino testamentu palikta, siekė tik ribotų tikslų vietinių konfliktų ribose. Ir iki šiol Sovietai, siekdami pasaulio pavergimo, naudodavosi tik ribotų tikslų strategija, kurios dėka jie sugebėjo įkurti didžiausią diktatūrinę imperiją pasaulyje ir iškilti į didžiųjų pasaulio galybių eiles.

Šių dienų Sovietų didžioji strategija yra grindžiama atominėmis-vandenilinėmis sviedinių-raketų milžiniška jėga. Sovietai galvoja, kad tą jėgą netikėtai pavartojus, būtų galima palaužti J.A.V-bes taip, kad jos po gauto smūgio nepajęgtų efektyviai vykdyti keršto. Toji netikėto smūgio strategija gali būti pagrįsta pavadinta Chruščevo doktrina. Ji buvo pradėta taikyti Sovietų karo planams 1955 m., kai Chruščevas iškilo į Sovietų Sąjungos viršūnes. Nuo to laiko sovietų generolai pradėjo atvirai rašyti savo kariniuose žurnaluose apie formuojamą Sovietų netikėto arba pirmojo smūgio strategiją. Šiandien gi Sovietai jau tvirtina, kad netikėtą smūgį jie turi pirmieji paleisti, jei nori apsiginti nuo priešų. Kitaip tariant, jų strategija yra grindžiama mintimi, kad visas pirmenybes branduolinių ginklų kare turės ta pusė, kuri pirmoji smogs netikėtą smūgį. Pradžioje J.A.V. mažai kreipė dėmesio į šią naują Sovietų formuojamą strategiją. Bet šiandien į šį reikalą kreipiamas ypatingai daug dėmesio. Amerikos ir Anglijos spaudoje vis dažniau ir plačiau apie tai rašoma, atkreipiant visuomenės dėmesį į galimą pavojų Vakarams, jei Chruščevo doktriną, arba netikėto smūgio strategiją, Sovietai kurią nors dieną pradėtų vykdyti.

Ir iš tikrųjų Vakarai ne be pagrindo susirūpino galimu mirtinu pavojumi, jei tektų susilaukti Sovietų netikėto smūgio. Tas pavojus Vakarams kyla iš fakto, kad Sovietai branduolinių ginklų, balistinių sviedinių ir raketų srity padarė milžinišką pažangą.

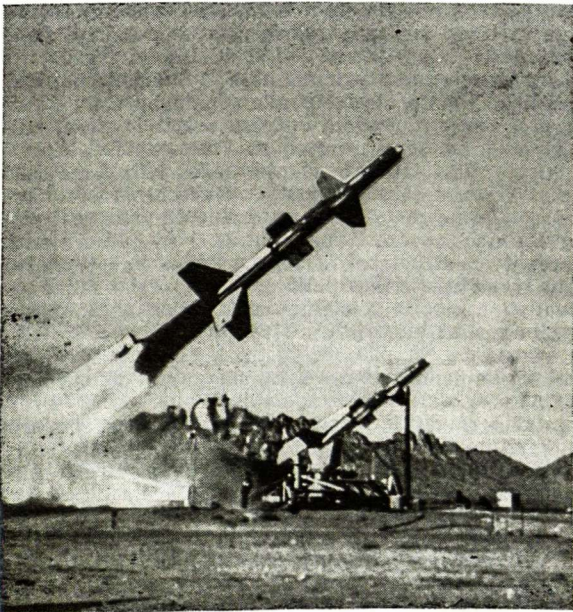
1955 m. Sovietai galvojo tik apie tai, kaip pas save sukurti stiprią, veiksmingą tarpkontinentinę oro

pajėgą. Šiandieną jie ją jau turi. Prieš metus Sovietai pradėjo girtis, kad jie turi atomines-vandenilines bombas-sviedinius ir tolimų atstumų raketas, kurios tas bombas galėtų nusviesti į tolimiausią žemės rutulio kampą.

Vakaruose karinių dalykų žinovai ir politikai neabejoja, kad Sovietai gali pasigaminti tokius ginklus. Kilo tik klausimas, kokių tikslumu toji Sovietų raketa gali pataikyti į taikinį. Ilgai netrukus į tą klausimą atsakymą davė patys Sovietai. Jų spaudoj autoritetingo ir kompetentingo šioj srity gen. maj. G. J. Pokrovskio buvo pasakyta, kad tolimų atstumų raketa galima pataikinti į pasirinktą taikinį 6 mylių tikslumu. Vadinasi, raketos pagalba iššauta bomba ar sviedinys, jei nepataikys tiesiai į taikinį, tai nuo jo nukris ne toliau, kaip 6 mylių atstume. Kad Sovietai deda visas savo pastangas pasiekti kuo didžiausią raketų veiksmingumą, ruošiantis netikėtam užpuolimui, yra neginčijamas faktas. Bet tai dar nereiškia, kad Sovietai jau šiais metais yra ar bus pasirengę toki netikėta, mirtiną smūgį paleisti, arba išviso kada nors jį paleis. Žinovai tvirtina, kad Sovietai tikrai nėra pajėgūs tokiam smūgiui vykdyti dabar, ir, sako, gal būt, jie niekada nebus pajėgūs tą padaryti, jei J.A.V.-bių strateginės ir gynybos pajėgos neatsiliks nuo Sovietų.

Čia reikia atkreipti dėmesį į faktą, kad rusų tradicinė karybinė strategija carų laikais ir Stalino metais buvo priešinga Chruščevo doktrinai. Tradicinė rusų doktrina buvo defenzyvinė. Rusija tokia didelė ir plati, kad buvo tikėta, jog ją neįmanoma užkariauti, užimti. Į ją galima tik įsiveržti. Istorija tokių įsiveržimų žino. Ką rusams pavyko padaryti su švedais prie Poltavos 1709 m., su Napoleonu prie Borodino 1812 m. ir su Hitleriu prie Stalingrado 1942 m., jie mano, kad jie tą patį galėtų padaryti kiekvienam būsiamam užpuolikui. Šiais paminėtais istoriniais faktais buvo bazuojama Stalino laikų Sovietų doktrina.

Raketos TALOS šūvio metu

Kol Sovietai neturėjo pasigaminę galingų branduolinių ginklų, tol jų generolai buvo priversti laikytis Stalino doktrinos, kuri, kaip jau minėta, istoriniai yra patvirtinta. Gi padarius pažangą baisiųjų ginklų srity ir Stalinui mirus, daugumas Sovietų generolų reikalavo tradicinės senos doktrinos pakeitimo, Chruščevas jiems pritarė ir pasidarė tų generolų galvojimo šalininku. Tačiau Sovietų generolų tarpe yra ir tokių, kurie mano, kad sena tradicinė rusų doktrina tinka ir šių dienų Rusijos priešams sunaikinti.

Iš Sovietų ginklavimosi ir laikysenos daroma išvada, kad jie dar nėra visiškai atsiskę savo tradicinės doktrinos. Bet yra neginčijamas faktas, kad netikėto smūgio doktrina arba strategija sovietuose turi pirmenybę prieš tradicinę doktriną.

Balastinės raketos ir tolmo skridimo bombonešiai, kurių gamyboje Sovietai padarė didelę pažangą, patraukė Sovietų generolų galvojimą į viliojantį laimėjimą, kurį gali atnešti netikėto smūgio doktrina. Sovietai apsvaigę nuo laimės, kad jiems pavyko pirmiems paleisti į erdvę savo žemės satelitus ir, vaizduodamiesi būsimus laimėjimus su savo netikėto smūgio doktrina, nuduoda save dar labiau išdidžiais, labiau agresingais, nesukalbama. Bet tai dar nereiškia, kad jie iš tikrųjų yra visa kam pasiruošę ir yra pranašesni už Vakarus. Tie, kurie visą reikalą supranta ir Sovietų metodus pažįsta, sako, kad Sovietai ir būdami pajėgūs netikėtai smogti, gali nuo to jiems pavojingo smūgio susilaikyti. Priešingai, remiantis ankstyvesniais patyrimais, galima daleisti, kad jie, turėdami netikėto smūgio galimybę, jau dabar vykdo ir toliau vykdys vakariečių tarpe šantažą kaip veiksmingą ir išbandytą ginklą šaltajame kare.

Imant dėmesin Sovietų pastangas neutralizuoti Europos vidurį, grąsinant represijomis visai Europai, da'leidžiama, kad tuo būdu jie gali silpnai Europai tikrai daug baimės įvartyti ir palaužti jos nora ir pastangas priešintis. Sovietai šį kartą, grąsindami baisiais ginklais, tikisi daugiau laimėti, kaip iki šiol naudodami šaltajame kare tik melą ir blefą.

Formuodami netikėto smūgio doktriną, Sovietai stengiasi laikytis atsargumo. Jie viešai ir griežtai tvirtina, kad niekad nepradėsia preventyvinio karo. Priešingai, jie nuolat tvirtina apie savo taikingus nusi'eikimus, taikingus norus. Jie sako, kad jie neturi išdirbto plano smogti pirmąjį smūgį. Bet, nežiūrint į jų skelbiamas taikingas intencijas, jie įsivedė į savo karo strategijos žodyną naują, labai neįprastą, terminą: "Pirmumo Karas" (Preemptive War). Pagal Sovietų naują strategiją, pirmumo karas bus tada, kai jie, Sovietai, pirmieji smogs, matydami, kad karas jau yra neišvengiamas. O preventyvinio karo, girdi, Sovietai negalvoja pradėti. Štai, terminų bei sąvokų skirtumas. Preventyvinis karas bus tada, kada valstybė, nusprendusi nukariauti savo tariamą priešą, arba, norėdama jį nubausti, pradeda prieš jį karo veiksmus. Tokiu atveju tas tariamas priešas gali būti visai nepasiruošęs karui, karu savo oponentui niekad negrąšinęs. Pirmumo karas vyks tada, kai valstybė matys ar tik gal spės savo priešą esantį pilnai pasiruošusį puolimui, jo bombonešiai parengties stovy su užvestais motorais, jo raketos parengtos šauti. Kai būklė tokia pasidarys, Sovietai sako, jie pradės pirmumo karą, t.y., smogs pirmieji. Tame ir glūdi jų pirmojo netikėto smūgio strategija. Jei Sovietai kada nors savo pajėgumu iš tikrųjų viršys Vakarus, tai minėtų žodžių sąvokos jų nevaržys. Bet, deja, jie toli

gražu nėra tokie galingi, kokiais jie skelbiasi savo sukta propaganda.

Šiandien Sovietams prieš akis stovi sunkiai išsprendžiama problema, būtent: kokiū būdu pasidaryti pajėgesniais už Vakarus, kad pradėjus karą, galėtų Vakarus nugalėti arba bent galėtų šalčio karo metu sėkmingai Vakarus šantažuoti. Tai labai kietas ir sunkus uždavinys Sovietų planuotojams.

Kol J.A. V-bės laikys savo strategines oro jėgas reikiamam lygy ir laikys tinkamą augstumą visą savo gynybos sistemą, o ypač plačiai po visą pasaulį išmėtytas bazes, tol Sovietams nepavyks iškilti į stipriausią pasaulio jėgą. Daleidžiam, kad Sovietai, nedavertindami Vakarų pajėgumo, smogia netikėtą smūgį. Tokiu būdu jiems gal pavyktų nuslopinti bei sunaikinti didžiumą J. A. V-bių bazių čia šiame kontinente ir kituose kraštuose. Bet tam tikra dalis jų liktų nesunaikinta. Iš tų nesunaikintų bazių kiltų atkeršijimo veiksmai prieš Sovietus.

Netikrumas kiek Sovietams pasisektų jų netikėtus smūgis, gali ilgam laikui juos veikti ir sulaikyti nuo tokio žygio. Bet, jei Sovietams pavyktų įbauginti grąsinimais J. A. V-bių sąjungininkus ir neutralius kraštus, kurie, tų grąsinimų paveikti, neleistų J. A. V-bėms laikyti jų žemėse bazių, tai, suprantama, tokiu atveju Sovietams liktų mažesnis skaičius bazių netikėtam smūgiui vykdyti. Sovietų vyravimo galimybės padidėtų, netikrumas jiems sumažėtų. Jie pasidarytų dar įžulesniais šalčio karo vykdytojais. Spėjama, iš tokios padėties jie daug laimėtų. Čia tenka priminti, kad visi tokie Sovietų siekimai ir norai Vakarams yra gerai žinomi.

VAKARAI NAUJOS SOVIETŲ DOKTRINOS AKIVAIZDOJ

Sovietų prasiveržimas su savo laimėjimais raketų ir erdvės satelitų srity sukėlė ne tik baimės, bet ir gerą dozą panikos tarp politikų, strategų ir mokslininkų, kurie yra atsakingi už šio krašto apsaugą atominiam amžiuje. Washingtone, Londone, Paryžiuje galvojama, jei karas pasidarytų neišvengiamas ir netikėta smūgi Sovietai paleistų pirmieji, tai Vakarams galėtų būti suduotas tikrai mirtinas smūgis ir gal valandų ar minučių laikotarpy Sovietai galėtų išeiti laimėtojais. Taip galvojančios ir tokias mintis palaikant, aliarmas ir net panika vakariečių tarpe buvo neišvengiama. Tą mes visi pergyvenome tuojau po to, kai Sovietų sputnikai išlėkė į erdvę ir pradėjo sukintis aplink žemės rutulį. Sputnikams skriejant, Vakaruose kilo klausimas, būtent: kurie faktai duoda pagrindą aliarmui? O jei aliarmui pagrindas yra, tai kokio dydžio sąskaitos jis pareikalautų iš J. A. V-bių? Atsakymas buvo: pavojus, aliarmas yra tikras. Motyvai:

— Naujos Sovietų strategijos atsiradimas,

— Šiai strategijai vykdyti pasirėngimai.

To galimo pavojaus akivaizdą:

— Vykdomas skubus J. A. V-bių strategijos peržiūrėjimas ir pritaikymas netikėto smūgio reikalavimams (skubus raketinių bazių steigimas Anglijoje ir kitur);

— planuojama pasyvi krašto gynyba nuo branduolinių ginklų.

Tur būt mes visi sutiksime, kad geriausias apsigynimo būdas nuo Sovietų planuojamo smūgio Vakarams būtų tas, kad Vakarai patys tinkamu momentu Sovietams smogtų taip, kad jų naujoji strategija neturėtų galimybės net pasireikšti. Bet tas

niekada neįvyks. Demokratijai karą pradėti yra nepopuliariu. Amerikiečių gerai informuota spauda viešai skelbia esą Washingtono vadovybė palaiko mintį, kad J. A. V-bės turi priimti smūgį ir tik po to smogti atgal. Tokios strategijos klausimas šiuo metu Washingtone svarstomas-nagrinėjamas.

Šiandien J.A.V. savo pastangas koncentruoja į "atkeršijimo" ginklų tobulinimą ir į metodus, kaip tuos ginklus sėkmingiausiai pavartojus. Iš to ir sprendžiama, kad J.A.V. yra besirengiančios priimti Sovietų pirmą smūgį. Jos yra priešingos spręsti tarptautinius ginčus ginklu. Bet, būdamos užpultos, jos ginsis, naudodamos visą savo pajėgumą.

Nėra abejonės, kad šis galingas kraštas, jo vadovybė, strategai supranta kokius didelius nuostolius reikėtų pakelti tuo atveju, jei visgi Sovietai pirmieji išdrįstų kada nors smogti. Kad tas neatsitiktų J.A.V. deda visas galimas pastangas.

Išidėmėtina, kad Kremliaus strategai netiki, kad, gavę patys netikėtą smūgį, būtų po to pajėgūs vykdyti masinį "atkeršijimą". Todėl šiandien jie deda didžiausias pastangas naujausių puolamųjų ginklų ištobulinimui ir jų gamybos pagreitinimui. Jie viešai sako, kad pasigamins tokius baises ginklus, kuriais vienu netikėtu smūgiu galės sunaikinti bet kurį savo priešą.

RAKETOS PAGIMDĖ SOVIETŲ NAUJĄ DOKTRINĄ

Tolimų atstumų raketos Sovietų karo planuotojų senai buvo laikomos idealus ginklas netikėtam smūgiui vykdyti. Praėjusią vasarą, aštuonias mėnesius prieš paleidžiant Sovietams pirmą sėkmingą tarpkontinentinę balistinę raketą, žymus Sovietų raketų ekspertas gen. maj. G. J. Pokrovsky, karinėj spaudoj rašė: "Tolimų atstumų raketų masyvinis netikėtas smūgis, paleistas agresoriaus prieš taikingai nusiteikusių kraštą, būtų ypatingai skaudus, mirtinas. Netikėtumas lengvai pasiekiamas todėl, kad raketų ugniavietės ir pačios raketos gali būti slaptai parengtos ir sutelktos dar taikos metu be jokios baimės, kad jas priešas galėtų išaiškinti ir sunaikinti. Turint tai galvoje, tolimų atstumų raketos, tapdamos naujausiu atominio amžiaus kovos ginklu, labiausiai iškelia netikėtumo reikšmę būsiamame kare"... Suprantama, kad, ryšyje su tolimų atstumų raketų gamyba ir jų tobulinimu, Sovietai pradėjo dažniau rašyti ir viešai kalbėti apie netikėto pirmojo ar "pirmenybės" smūgio doktriną. Jau 1955 m. gegužės mėn. kariniame žurnale "Vojenskaja Mysl" gen. P. Kurochin rašė "...kad mūsų tėvynė būtų labiau apsaugota nuo netikėto agresoriaus puolimo, mes turime būti pilnoj kovos parengty ir žinoti kaip smogti pirmąjį smūgį priešui, jam ruošiantis mus užpulti. Tai vienintelis kelias sužlugdyti agresoriaus planus, siekiančius netikėtu užpuolimu sunaikinti mūsų tėvynę"...

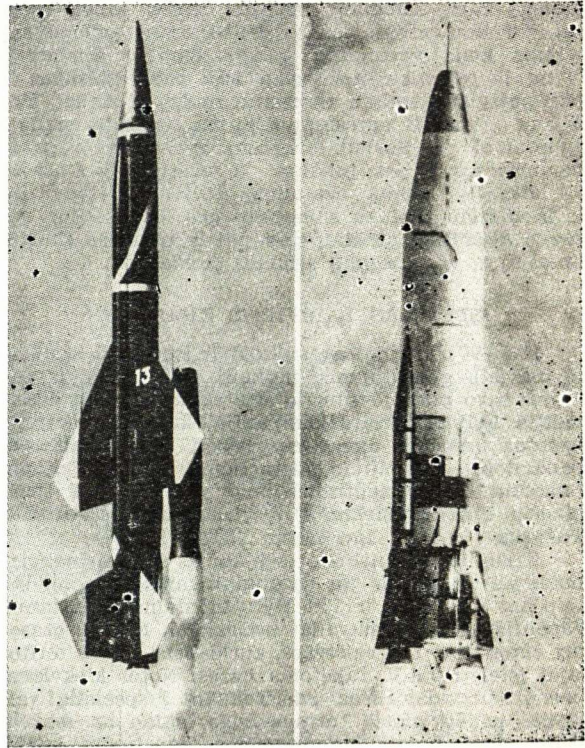
Sovietų generolai, rašydami kariniuose žurnaluose apie naują doktriną, reiškia abejojimą dėl savo pajėgumo vykdyti "atkeršijimą", jei jie gautų pirmą netikėtą smūgį iš Vakarų. Jie nurodo, kad, priėmus "atkeršijimo" strategiją, Sovietai save pastatytų didelėn rizikon. Juo toliau, juo toji rizika didėtų. Šiuo klausimu maršalas P. Rotmistrov 1955 m. "Vojenskaja Mysl" duoda sekantį išpėjimą "...Kiekvienam aišku, kad atominio-vandenilinių ginklų amžiuje, netikėtumas, vartojant tuos baises ginklus, pasidaro lemiančiu faktorium laimėjimui pasiekti ne tik kauty-nėse, operacijose, bet ir viso karo eigos nulėmimui.

Netikėtas masinis puolimas šiais naujais ginklais gali trumpu laiku sužlugdyti visą valstybę"... Iš to Sovietų strategai daro sekančią išvadą, sakydami ..."Kadangi praeity agresoriai dažnai vartodavo netikėtus užpuolimus prieš kitas valstybes, todėl mes negalime ignoruoti tų istorinių pamokų ir turime visada būti pasiruošę paleisti į agresorių pirmąjį netikėtą smūgį patys"... "Mūsų smūgis", — sako maršalas Rotmistrov, — turi būti visiškai nelauktas — netikėtas. Jis turi būti ne tik netikėtas, bet taip pat turi būti paleistas žaibišku greičiu. Smūgį paleidžiant kreiptinas dėmesys į agresoriaus — priešo atkeršijimo galimumus, jo veiksmų metodus, karines pajėgas, naudojančias naujus ginklus, ir, pagaliau, į agresoriaus pasiruošimus bei mėginimus vykdyti agresijos veiksmus prieš Sovietų Sąjungą"...

NAUJOS DOKTRINOS PRADŽIA

Sovietų doktrinos pakeitimo klausimas iškilo 1955 m., kada tarp raudonųjų Kremliaus ponų vyko varžybos dėl pirmavimo. Tuometinis premjeras G. Malenkovas, kaip ir miręs Stalinas, norėjo laikytis senos tradicinės strategijos, t.y., daugiau pasikliauti savo atkeršijimo galimumais, kaip gynybos pagrindu, mažindamas ginklavimosi išlaidas ir dėdamas daugiau pastangų pakelti gyvenimo lygį. Malenkovas tada pasakė: "...reikalai nėra taip blogi ir dabar mes galime atsikvėpti..." Bet su Malenkovo nuomone Chruščėvas griežtai nesutiko.

Mat, jau tada ne tik JAV-bės, bet ir Sovietai turėjo atominės bombas. Chruščėvas sakė: "...Atominės bombos pakeitė visą gynybos vaizdą. Su naujais ginklais bet kuri pusė galėtų sunaikinti kitą, davus tik trumpą ženklą..." Chruščėvas tvirtino, kad ofenzyva duoda daugiau šansų ir pirmenybių negu defenzyva. Girdi, Sovietų Sąjunga ginkluota atomo-vandenilio bombomis ir priemonėmis jas svaidyti į priešų taikinius, taptų nenugalima su sąlyga jeigu Sovietai pirmieji smogtų, arba bent tik grąsintų smogti pirmieji ir tuo pat metu būtų pajėgūs sukliudyti priešų atkeršijimo puolimus. Varžybas laimėjo Chruščėvas. Ginklavimas tapo dar labiau sustiprintas. Dabar Sovietai pradėjo vykdyti ambicingą ir išlaidžią ginklavimosi programą. Pirmenybė buvo duota tolimų atstumų raketų gamybai ir įrengimui veiksmingos oro gynybos. Strategija, pagrįsta pirmojo masinio smūgio paleidimu, reikalauja milžiniškų pastangų ir astronomiškų išlaidų ginklavimuisi. Kodėl? Todėl, kad pasisekimas būtų labiau užtikrintas, smūgis turi būti toks stiprus ir tikslus, kad juo būtų sunaikintos visos ar bent dauguma vakariečių atkeršijimo bazių. Kitaip sakant, smūgiai turi būti paleisti vienu metu į šimtus pasaulio vietovių, turi sunaikinti tūkstančius lėktuvų, tūkstančius raketų ugniaviečių, taip pat šimtus miestų ir pramonės centrų. Tam reikia turėti milžinišką smogiąją jėgą. Be to, Sovietai tuo pat metu turi pajėgti atmušti vakariečių oro pajėgų ir raketų kontrofenzyvą-atkeršijimo puolimus, kurie sektų iš dar nesunaikintų bazių. Tokiai smogiąjai jėgai sukurti reikia ne tik milžiniškų sumų, bet ir sugebėjimo. Pirmojo netikėto smūgio rezultatai vaizduojami imponantiškai. Ir dėl to Sovietai savo karines jėgas stiprins iki tol, kol jie jausis esą pilnai pasirėngę. Tada jiems nebus jokių kliūčių ar sunkumų pasakyti arba "nustatyti", kad amerikiečiai jau "pasirėngę" smogti Sovietus ir, kad "užkirstų" kelią, Sovietai smogia pirmieji.

BOMARK — priešlėktuvinė raketa; deš. — tarpkontinentinė raketa ATLAS, skrenda 5000 mylių.

(Air Force photo)

PASIRUOŠIMO ATGARSIAI

Sovietai, besigirdami savo laimėjimais balistinių raketų ir dirbtinų žemės satelitų srity, varo propagandą ir išpėja savo gyventojus, kad, girdi, Vakarai jau yra besirėngę juos užpulti. Išvengti agresoriaus puolimo, Sovietai patys turi pirmieji smogti Vakarams. Nesunku suprasti kuriais sumetimais Sovietai skleidžia tckius nepamatuotus gandus apie Vakarus. Tuo jie išduoda savo piktas intencijas Vakaru atžvilgiu. O tas reiškia, kad naujos Sovietų strategijos skleidžiamas garsas laisvajam pasauliui nieko gero nežada.

Sovietų oro pajėgoms įsakyta būti pasirėngus kiekvienu momentu stoti kovon prieš Vakarus gavus ženklą. Gen. ltn. P. Braiko, Sovietų žurnale "Oro pajėgų žinios" rašo: "...Sovietų oro pajėgų uždavinys yra atimti iš agresoriaus pirmo netikėto smūgio galimumą. Oro pajėgos neturi prileisti, kad jos pačios gautų netikėtą smūgį nuo agresoriaus. Jei karo kurstytojai mano savo planus prieš mus vykdyti, tai mes turime būti pasirėngę sunaikinti tuos jų planus, kol dar jie nepradėti vykdyti..."

Sovietų aviacijos personalui yra sakoma, kad Vakarai nėra "atkeršijimo" politikos šalininkai. Esą jie (Vakarai) atvirai planuoja patys smogti pirmą netikėtą smūgį sovietams.

Sovietų "Oro pajėgų žiniuose" savo laiku buvo idėtas vedamasis, kuriame buvo sakoma "...Kiekvienam yra žinoma, kad imperialistai neslepia savo planų

pradėti karą, smogiant netikėtą smūgį mūsų tėvynei..." Toliau rašoma "...Štai dėl to, esant tokioms sąlygoms, kada vartojamos naujos karybos priemonės ir nauja technika, neužtenka būti pasiruošusiems ir būti pajėgiems smogti agresoriui smūgį už smūgį. Yra būtina atimti iš agresoriaus pirmo netikėto smūgio galimumą". Ir Sovietų civiliams gyventojams pasakojamos tos pačios pasakos. "Literaturnaja Gazeta" — laikraštis (plačiai skaitomas Sovietų inteligentijos ir labiausiai įtakingų sluoksnių) gen. ltn. Šatilov rašo: "...Atominiai ginklai, taip pat ir netikėto smūgio operacijos, yra dvigubų ašmenų ginklas..."

ISPĖJIMAS LAISVIEMS KRAŠTAMS

Kai šie siaubingi grąšinimai ir išpėjimai skelbiami Sovietų gyventojams, įieškant pateisinimo ir paramos savo pirmojo smūgio strategijai, Sovietų diplomatija išsijuosus varo kampaniją, kad būtų neutralizuotos JAV-bių dabartinės bazės, kurios gali būti panaudotos atkeršijimo operacijoms. Vidurio Europos nuatominimas ir neutralizavimas yra vienas iš svarbiausių Sovietų siekimų jų pastangose susilpninti Vakarų.

Kremlius išsiuntinėjo išpėjančias ir grąšinančias notas ne tik JAV ir jos sąjungininkams Europoj, bet taip pat š. Afrikos ir Vid. Rytų kraštams, Pakistanui, Japonijai ir net neutraliai Šveicarijai. Notose grąšoma sunaikinti tas valstybes, kurios leistų savo teritorijoj įsteigti J.A.V. raketoms bazes. Notos kiekvienai valstybei buvo įvairios. Atsižvelgiant į specialią valstybės padėtį, notos turinys buvo labiau ar mažiau įžūlus. Pav., notoje Olandijai Kremlius išpėja, kad ji neleistų NATO steigti savo žemėje bazių ir, girdi, jei bazė būtų įsteigta arti Soesterberg miesto, tai vienos Sovietų atominės bombos, paleistos į tą bazę, užtektų, kad būtų sunaikinti: Amsterdamas, Haga, Utrecht, Amersfort ir visas plotas tarp tų miestų.

Notoje Prancūzijai sakoma, kad jai kiltų didelis pavojus, jei Vokietijoj JAV-bės įsteigtų raketų bazes. O Anglijai buvo pasakyta, girdi, paskiras Amerikos lakūnas, patruliuodamas virš Anglijos, galėtų įziebti karą, kuris pirmoj eilėj sunaikintų pačią Angliją.

Sovietų netikėto smūgio strategijos efektui pasiekti yra svarbu, kad JAV-bių užjūrio bazių būtų kuo mažiau. Efektas bus tik tada išpūdingas, kada pavyks vienu smūgiu visas priešo atkeršijimo priemones ir galimybes sunaikinti. O juo daugiau Vakarai turi bazių, juo yra mažesnė galimybė, kad Sovietai jas visas vienu metu galėtų sunaikinti. Todėl Sovietai šiandien ir deda visas savo pastangas, kad sutrukdytų Vakarams naujų bazių steigimą ir, kur galima, panaikintų jau turimas bazes.

APSIGYNIMO PALYGINIMAS

Sovietai daleidžia, kad J.A.V-bės bus pajėgios vykdyti naikinantį atkeršijimą, gavusios netikėtą pirmą Sovietų smūgį. Kad tokio atkeršijimo galimūmai būtų kuo mažiau, Sovietai atlieka didelius apsigynimo darbus savo teritorijos viduje. Yra žinoma, kad Sovietai jau dabar turi iširengę platų radaro tinklą surasti priešo bombonešiams, skrendantiems su atkeršijimo misija. Be to, jie turi kasdien didėjančią sprausminių lėktuvų naikintuvų armiją ir daugybę priešlėktuvinių raketų įrengimų bei ugniaviečių. Spaudos žiniomis, atrodo, kad JAV yra nuo Sovietų atsilikusias oro gynybos srity. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad Sovietai, priėmę pirmo netikėto smūgio stra-

tegią, turi didelių pirmumų prieš JAV-bes oro gynybos prasme. Mat, Sovietai, paleidę netikėtą smūgį, tiksliai žinotų, kada atkeršijimo iš Vakarų jie susilauktų. Jų gynyba būtų pasiruošusi pradėti veiksmus jau žinomoj vietoj ir žinomu laiku. JAV-bės, laukdamos Sovietų pirmojo smūgio, gali turėti labai mažai laiko arba jo visai neturėti paleistam smūgiui sutrukdyti arba net išpėti apie pavojų.

Prileidžiant, kad JAV-bių ir Sovietų oro gynybos pajėgos yra vienodai stiprios, tai JAV-bės, gavusios netikėtą smūgį, pasiliktų žymiai susilpnintos, o Sovietai po to pasidarytų dar labiau pajėgūs atmušti JAV-bių atkeršijimo puolimus.

Kad JAV-bės neatsilieka nuo Sovietų balistinių raketų srity rodo štai kas. Š. m. kovo mėn. amerikiečių spaudoj pasirodė straipsnis "Kontr-smūgis per 2 minutes". Čia sakoma, kad pusiasalio Canaveral Oro pajėgų viršininkas gen. ltn. Yates pareiškė, jog JAV-bių 5500 mylių balistinės raketos gali būti paruoštos šauti per 2 minutes, kai tik bus susektas Sovietų puolimas. Reiškia, šis kraštas neatsilieka nuo Sovietų. Nuolatinis progresas daromas visose srityse.

Kai kurie dabartinės padėties žinovai tikina, kad, girdi, Sovietai nepasiekia tokio pasirėngimo laipsnio, kad vienu smūgiu galėtų sunaikinti Vakarų. Bet, nežiūrint tokių ir apnašių raminančių spėjimų, vakariečių tarpe vėl padidėjo susirūpinimas po to, kai Sovietai paskelbė šiuos savo laimėjimus:

— 5000 mylių atstumo balistinė raketa, vairuojama radio pagalba, sviesdama atominį sviedinį, gali pataikyti į taikinį 6 mylių atstume. Toks sviedinys, viską naikinantis 10 mylių spinduliu, galėtų nušluoti nuo žemės paviršiaus ir didžiausią karinę bazę.

— Skysto kuro papildymo technika įgalina Sovietų sprausminių bombonešius, pakilusius iš savo bazių, be sustojimo pasiekti taikinius JAV-bių viduj ir grįžti atgal.

Teoretiskai imant, šie paminėti du techniškai laimėjimai duoda pagrindo manyti, kad Sovietai po kurio laiko turės galimybę smogti JAV-bėms iš savo teritorijos tolimųjų bazių.

IŠVADOS

1. Sovietų naują doktriną negalima laikyti galutinai prigijusia Sovietų armijoje ir atitinkančią gyventojų psichologinius nusiteikimus.

2. Į naujos Sovietų doktrinos propagandą reikėtų pirmiausia žiūrėti kaip į šaltojo karo priemonę gąsdinti ir terorizuoti Vakarų.

3. Sovietų nauja doktrina, lygiai, kaip ir sputnikai, išjudino JAV-bes iš apsnūdimo, neveiklumo. Tačiau ir trijų amerikiečių žemės satelitų sėkmingas paleidimas ir kiti amerikiečių užsimojimai akivaizdžiai Sovietų galybės augimo tuo tarpu neduoda pagrindo tvirtinti, kad šaltojo karo frontuose Vakarai galėtų paimti iniciatyvą iš Sovietų ir priverstų juos trauktis atgal.

Poniai KONSTANCIJAI NENORTIENEI ir šeimai, mirus Jos tėveliui, buvusiam knygnešui,

ANDRIUI MATULAIČIUI, nuoširdžią užuojautą reiškiamo,

VAITKŲ ir BILERIŲ šeimos

MUS NUGINKLAVO

ATSIMINIMŲ ŽIUPSNYŠ IS VIETINĖS RINKTINĖS KŪRIMOSI

A. IMPULEVIČIUS

Šiuos atsiminimus skiriu:

pulkininkui Tomui VIDUGIRIUI, nešusiam sunkiausių Kauno pulko vado našta; kapitonui Vytautui NARKEVIČIUI ir jo vadovavimo grupei, lenkų partizanų sušaudytiems, atminti; 308 bataliono 21 kariui žuvusiam prie Graužiškių; kapitonui Edvardui POČEBUTUI ir kariams žuvusiems kautynėse Mūro-Ašmenoje atminti; jaun. puskarininkui RUSECKUI sušaudytam Strėvos upės rajone atminti; 310 bataliono 12-kai kareivių Geštapo sušaudytų Paneriuose ir visiems kovos draugams dalyvavusiems Kauno pulko veiksmų žygiuose.

Metai po metų slenka praeitin. Išgyventi įvykiai ima blėsti atmintyje. Ir jaunoji karta nebežinos ir nebesupras, kuo senesniosios kartos gyveno, rūpinosi, ką kūrė, kad Lietuvos ateitis būtų šviesesnė. Jau praėjo 14 metų, kai viskas tas įvyko, tačiau tų istorinių įvykių negalima užmiršti. Vienas tokių įvykių, tai generolo Plechavičiaus sukurta Vietinė Rinktinė.

“VYRUČIAI JAU LAIKAS”

1944 m. vasario mėn. (dienos nebeprisimenu) į Panevėžį buvo sušaukti Panevėžio apskrityje gyvenę karininkai. Niekas nežinojo kokiam reikalui šaukiami. Susirinkome Miesto valdybos viename didesnių kambarių ir jis prisipildė. Laukiame. Ateina gen. P. Plechavičius ir plk. O. Urbonas. Gen. Plechavičius pasiskundė, kad negalįs kalbėti, nes gerklė visiškai užimta ir prataręs vos keletą žodžių, pavedė kalbėti plk. Urbonui. Plk. Urbonas ašpvelgė tų dienų įvykius ir bekalbėdamas priėjo išvados, kad dabar pats laikas kurti savuosius lietuviškus dalinius, kurie kovotų krašto viduje su vis besiplečiančiu banditizmu. O jei reikėtų savo dalinius kur kitur siųsti, tai būtų siunčiami tik gen. Plechavičiui įsakius. Plk. Urbono kalba buvo ilga ir nuoširdi.

Po tokios kalbos visų nuotaika kilo kaip barometras. Jau ir senųjų, Nepriklausomybės kovų dalyvių, veiduose rodėsi mažytė šypsena ir pragiedrulial, o mes jaunesnieji kilome kaip ant mielių. Po plk. Urbono kalbos, augštesnių laipsnių karininkai buvo paskirstyti komendantais į apskričių miestus, o mums jaunesniems buvo pavesta vesti propagandą valsčiuose ir susirišti su apskričių komendantais ir pagal jų nurodymus verbuoti savanorius.

Į Panevėžio miestą ir apskritį komendantu buvo paskirtas plk. Tomas Vidugiris.

Iš susirinkimo išsiskirstė lyg sparnuoti ir namo vykome su geriausiomis viltimis.

Lietuviškoje spaudoje buvo skelbiama, kad Vasario 16-sios proga, kalbės gen. Plechavičius. Vasario 16-tą, prie visokių radijo aparatų laukiame gen. Plechavičiaus kalbos. Ir štai gen. Plechavičius prabilo. Visos kalbos turinio nebeprisimenu, bet kalba buvo aiški, uždeganti ir visiems lietuviams suprantama. Gen. Plechavičiaus kalbos komentuoti nereikėjo, nes visiems buvo aišku, kad “Vyručiai jau laikas”. Kai muose entuziazmas ir jaunimas pustė sparnus skristi į atgimstančią Lietuvos kariuomenę. Jaunimo subvimuose skambėjo kariškos dainos ir jaunimas vyko pas Plechavičių. (Taip paprastai ir populiariai buvo kalbama apie gen. Plechavičiaus Vietinę Rinktinę).

Dažnokai tekdavo nuvažiuoti pas plk. T. Vidugirį ir tartis savanorių verbavimo, jų tinkamumo ir ištikimybės bei aprūpinimo reikalais. Dienos bėgo. Savanoriai rinkosi į besikuriančius batalionus ir darbas visur virte virė.

Balandžio mėnesio antroje pusėje plk. T. Vidugiris paskambino man ir liepė ruoštis kelionėn, nes jis paskirtas pulko vadu ir dabar renkasi sau padėjėjus — štabą. Jam reikalingas pulko štabo viršininkas operatyviniams reikalams. Taip pat paprašė surasti puskarininkių-raštininkų, sugebančių dirbti štabe. Sutikau be jokių svyravimų ir paprasčiau palaukti bent dvi minutes, nes aš surasiu ir tinkamą puskarininkį. Pakalbinau puskarininkį Bronių Mulevičių ir jis, nesvyruodamas nė vienos minutės, sutiko kartu važiuoti. Tuojau pranešiau plk. T. Vidugiriui, kad ir puskarininkį jau turiu.

Balandžio 30 dieną drauge su psk. B. Mulevičium atvykstame į Panevėžį pas plk. T. Vidugirį. Jis trumpai nupasakojo, kad esąs paskirtas Kauno pulko vadu, o batalionų numeraciją ir dislokaciją sužinosi Kaune, gen. Plechavičiaus štabe. Panevėžin, lietuviškon komendantūron, susirenkame keletas karininkų ir puskarininkių. Atvyko ir kpt. Kaupas būsimasis pulko adjutantas (1945 m. rusų sušaudytas).

VYKSTAM Į KAUNĄ IR VILNIŪ

Gegužės 1-ji yra šventė, todėl nevažiuojame į Kauną. Kelionė atidedama gegužės 2 dieną. Plk. Vidugiris liepia visiems nakvoti komendantūros patalpose, kad tą dieną anksti galėtume išvykti į Kauną.

Gegužės 2 dieną sunkvežimiu išvykstame iš Panevėžio į Kauną, į Vietinės Rintkinės štabą, kurį turime pasiekti 9 ar 10 valandą ryto. Važiuojame. Oras gražus pavasariškas. Visur kvepia. Ir štai jau esame Ramygaloje, kur sustojame atsikvėpti. Čia, kpt. Kaupo mieloji šeimininkė — žmona pavaišino mus kava ir skania kiaušiniene su lašinukais. Pasistipriname ir vėl į kelionę. Jau prie pat Kauno IX forto mūsų sunkvežimį sulaiko lietuvis policininkas ir latvių karininkas. Jie nori mus visus iškratyti ar nevežame ko spekuliacijai į Kauną. Paaiškiname, kad vykstame į gen. Plechavičiaus rinktinę ir mums 9 val. reikia jau būti štabe. Sau vežamės kiek ir lašinukų ir kumpio ir kitokių priedų. Lietuvis policininkas tuoj suprato, bet latvis užsispyręs: būtinai nori kratyti ir mūsų sunkvežimio nepraleidžia. Pagaliau šiaip taip sutiko praleisti, kada pasakėme, kad jis būsiąs atsakingas už mūsų pavėlavimą. Pasiekę gen. Plechavičiaus Rinktinės štabą, sužinome, kad tą pačią dieną vyksime į Vilnių, tad puskarininkiai su daiktais turi vykti į Kauno Šančių I-mą rampą ir ten laukti. Aš pasilieku Rinktinės štabe laukti plk. Vidugirio. Atvykęs gen. Plechavičius davė instrukcijų plk. Vidugiriui ir, po geros valandos, išvykome į Šančių I-mą rampą. Rampoje mūsų jau laukė traukinys iš prekinųjų vagonų. Dar laukiame, kol atvyks mjr. Gantauto batalionas iš Seredžiaus. Po valandos laukimo batalionas pasirodė. Graudu ir gražu. Bataliono priešakyje nešama tautinė vėliava su dviem garbės sargybiniais, o toliau žygiuoja didelės kuopos gražiai aprengtų vyrų. Ant rankovių tautinių juostelių trikampiai. Tokius trikampius 1919 metais nešiojo savanoriai.

Traukinio vagonai jau iš anksto buvo suskirstyti, tad žmonės greit susitvarkė. Liko dar įvairus turtas, kurį reikėjo sukrauti į vagonus. Ir tas pakrovimas buvo greit atliktas. Viskas sutvarkyta, tik reikia švilpuko ir mes važiuojame į Vilnių. Pagaliau sulaukėme garvežio, ir pajudėjome. Vagonuose pasigirdo dainos, šikavimai ir, nelaimel, šūviai į orą. Bet džiaugsmas buvo trumpas, nes garvežys mus tik nutempė nuo rampos ir pastatė ant kito kelio. Plk. Vidugiris pranešė, kad išvyksime tik rytoj anksti rytą, tad nakvosime čia vagonuose. Be to, paragino karininkus, kad išpėtų kareivius, jog be reikalo nešaudytų.

Išaušo gegužės 3-čios dienos rytas ir, saulelei tekant, pajudėjome iš vietos į Vilnių. Sudiev Kaunui! Traukiniui išlindus iš tunelio, iš vagonų pasipylė šūviai į Nemuną. Net ir kulkosvaidžio šūvių eilutė pasigirdo. Nelabai gražu, bet argi kiekvieną vagoną patikrinsi? Tai vis jaunimo darbas, dar nešaudžiusio iš šautuvų. Nors plk. Vidugiris griežtai išpėjo karininkus, kad įsakytų kareiviams iš vagonų nešaudyti, bet šūviai ėmė ir pabiro.

Sukantis traukiniui Petrašiūnų kryptimi, mūsų traukinys atrodė ilgokas. Priekyje riedėjo dvi platformos su akmenimis. Tai apsauga nuo geležinkelio užminavimo. Toliau garvežys, platformos su lauko virtuvėmis ir vagonas su maistu. Už jų sekė vėl platformos su smėlio maišais ir mažytėm šaudymo angom. Tai vieta šauliams, kad saugotų mūsų traukinį nuo visokių partizanų puolimų ir, kad galėtume išsiriti iš vagonų savo ugnies priedangoje, jei mus užpultų.

Judame pirmyn. Pro mus pralekia Amaliai Palemonas, Pravieniškiai ir, artėjant prie Kaišiadorių. Traukinio sąstato vidury vieno vagono ašys užsidedė, pasirodė dūmai ir liepsna. Kaišiadoryse užsidedęs vagonas buvo išmestas iš sąstato. Traukinio pertvarkymas užėmė kiek laiko, tad į Vilnių vėlavome. Toliau važiuojame be nuotykių ir apie 12 valandą pasiekėm Vilnių. Vilniuje pulko štabas išsikrovė, o batalionas nuvažiavo toliau į savo paskyrimo vietą, kur Jašunų stotyje turėjo išsikrauti.

Pulko štabas prisiglaudė prie plk. lt. Grėbliausko, 306 bataliono. Karininkai apsigyveno, berods, "George" viešbutyje, o puskarininkiai prie bataliono.

PIRMIEJI NEPASISEKIMAI

Tą pačią dieną, t.y. gegužės 3-čią, po pietų plk. Vidugiris prisistatė vokiečių policijos plk. ltn. Titel, kuris buvo paskirtas vokiečių operacinio štabo viršininku (1951 m. Karyje Nr. 14, plk. Urbonas mini plk. ltn. Diez). Kaip šiandien atsimenu, kad iš jo gaunamuose raštuose buvo aiškus parašas "Titel". Jis buvo vidutinio ūgio, sausas, kumpa erelio nosimi, žilstelėjusiais, trumpai ežiuku kirptais plaukais, jo kalbos tonas buvo sausas, griežtas. Prie jo, t.y., plk. ltn. Titel, buvo kitas policijos šarvuotųjų plk. ltn. Gal jis ir buvo tas Diez, nes jo pavardės neteko nugirsti. Šis pastarasis buvo vidutinio ūgio, tamsaus veido, trumpais ūsiukais, kiek nutukęs ir visuomet dėvėdavo trumpu odiniu, šarvuotiniams įprastu, paltu. Jis buvo nekalbus.

Lietuvos Apsaugos Daliių policijos kuopa žygio postovyje 1943 m. vasarą rytų Lietuvoje. V. Augustino nuotr.

Vilniuje maitinomės iš 306 bataliono virtuvės. Kiekvieną rytą 8 valandą susirinkdavome į 306 b-no štabą ir ten, gavę mažą stalą, tvarkydavome savo pulko reikalus. Besitvarkant paaiškėjo, kad Kauno pulko sudėtin įeina mjr. K. Keželio 301 b-nas, mjr. Andriūno 308 b-nas ir mjr. Gantauto 310 b-nas. Visi batalionai, apgal dislokacijos planą, turėjo būti gana plačiai išmėtyti.

Ir taip, vieną gražią gegužės mėnesio dieną, plk. ltn. Titel pasiūlė nuvažiuoti ir pasižiūrėti kaip yra susitvarkęs 310 b-nas. Plk. Vidugiris sutiko. Šarvuoto automobilio lydimi, dviem automobiliais pasileidome į pietus, Šalčininkų kryptimi. Pirmiausia sustojome mjr. Gantauto kuopų pažiūrėti. Kuopos pasitالpinusios kažkokio dvaro (vietos neprisimenu) daržinėse ir klojimuose. Vaizdas nekoks. Vyrai šalo, nes gegužės mėnuo buvo šaltas. B-no vadas daug kuo skundėsi ir mums širdis spaudė, kad mažai kuo galime padėti. Čia sužinojome ir apie kpt. Vytauto Narkevičiaus, kuopos kautynės. Lenkai privertė kuopą pasitraukti, pats kuopos vadas su vadovavimo grupe pateko lenkams į nelaisvę. B-no vadas spėjo, kad jie gali būti pas lenkus Turgeliuose. Liūdnomis širdimis važiovome toliau į Šalčininkėlius, kur stovėjo ltn. Povilo Bikino kuopa. Kuopa stovėjo dvare prie pat Šalčininkėlių ir buvo susitvarkiusi visai gerai. Čia ir vokiečiams kuopos būklė ir susitvarkymas patiko ir mums patiems širdys palengvėjo.

Grįžome atgal į Vilnių. Plk. Vidugiris visą kelią kažką galvojo ir buvo tylus. Supratau, jam rūpėjo geresnis savo kareivių aprūpinimas pastoge, maistu ir kitais reikmenimis.

Parvažiavus į Vilnių plk. ltn. Titel pakvietė plk. Vidugirį ir pulko štabo viršininką į savo kabinetą. Be mudviejų ir plk. ltn. Titel buvo ir tas kitas vokiečių šarvuotųjų plk. ltn. Šis mažai kalbėjo. Plk. ltn. Titel pavaišino mus vokišku konjaku ir pridūrė, kad jam bus malonu bendradarbiauti su plk. Vidugiriu ir visi maži nesklandumai laikui bėgant pranyks. Plk. Vidugiris padėkojo, bet čia pat priminė, kad batalionai yra išmėtyti labai plačiame plote ir kokiai nors operacijai praveisti, reikėtų laiko juos krūvon sutelkti. Į tai plk. ltn. Titel nieko neatsakė. Padėkojome už vaišes ir išėjome į savo viešbutį. Berods kitą dieną plk. Vidugiris buvo pašauktas pas plk. ltn. Titel. Pasikalbėjimo turinio neteko sužinoti, tik paaiškėjo, kad plk. ltn. Titel siūlė jam batalionams vadovauti iš Vilniaus. Plk. Vidugiris nesutiko pasilikti Vilniuje, nes nebuvo gero ryšio su b-nais, o antra, b-nai buvo labai toli nuo paties pulko vado. Plk. Vidugiris pasakė, kad jis norėtų būti arčiau b-nų ir savo vadovietę turėti Ašmenoje. Plk. ltn. Titel sutiko ir pažadėjo duoti priemonių, t.y. sunkvežimį ir lengvą mašiną. Tiesa, Vilniuje prie pulko buvo priskirtas j. ltn. Mačkus, kilęs iš Klaipėdos krašto. Jo brolis aviacijos kpt. Mačkus buvo žuvęs lėktuvo avarijoje. J. ltn. Mačkus tarnavo vienoje iš Vilniaus įstaigų vertėju.

LENKŲ ŽIAURŪS DARBAI

Gegužės 6 dieną, anksti rytą, sukrovę savo daiktus į sunkvežimį, išvykome į Ašmeną (1952 m. Karyje Nr. 1 plk. O. Urbonas mini, kad plk. Vidugiris išvyko į Svyrius). Ašmeną pasiekėme dar prieš 12 val. Laiškai apsisostojome ir prisiglaudėme prie 301 b-no štabo. Čia tuojau sužinojome blogą naujieną. Gegužės 5 d. mjr. Andriūno 308 b-no, berods, 3 ir 4 kuopos žygiavo į Grauziškius. Jau nebetoli nuo Grauziškių, plačiame slėnyje, vadovaujantysis abiem kuopom ltn.

Kautynių šaudymo pratimai
V. Augustino nuotr.

Augutis (gal dėl pavardės ir apsirinku) ir 4-tos kuopos vadas ltn. Jurgis Sirgėdas pastebėjo daug kupsčių, lyg kokių kurmiarasių. Jiems atrodė lyg maži bunkeriai. Kuopos leidosi į slėnį labai atsargiai, kad nepakliūtų į spąstus. Ir iš tikrųjų, nuo Grauziškių augštumų lenkų partizanai ėmė šaudyti į mūsų kuopas. O iš pačių Grauziškių lenkų partizanai tvarkingomis voromis skubino į slėnį užimti bunkerius. Į lenkų šaudymą mūsų dvi kuopos atsakė stipria ugnimi. Užvirė kautynės lenkams vyraujant augštumoje. Mūsų kuopos toliau į slėnį nebežygiavo, bet traukėsi su nuostoliais atgal. Lenkai perėjo į puolimą persekiodami. Kautynės buvo žiaurios, nes lenkų raitėliai, kurie irgi pasirodė, norėjo kuopų pasitraukimą atkirsti. Be to, iš gyvenviečių irgi šaudė į mūsų kuopas. Pasitraukimas pasidarė sunkokas. Tada kareiviai, gelbėdamiesi, įsimaišė tarp pastotinėlių ir traukėsi toliau į Ašmeną. Lenkai nedrįso šaudyti į pastotinėlius. Besitraukiant neteko surinkti nei savųjų nukautų, nei sužeistųjų. 4-tos kuopos vienas karininkas buvo sunkiai sužeistas. Jis buvo išneštas ir vėliau išsiųstas į Vilnių. Šis karininkas lenkams daugiausia nuostolių pridarė. Būdamas geras šaulys ir žuvus lengv. kulkosvaidžio tarnybiniui (Nr. 2), jis paėmė 1. kulkosvaidį ir, prisileidęs lenkus arčiau, šaudė tol, kol pats liko sužeistas (gaila, kad neprisimenu jo pavardės). Ir taip kuopos, atsipalaidavę, nuo lenkų, pasitraukė į Ašmeną.

Plk. Vidugiris keletą kartų klausinėjo abu kuopų vadu apie kautynių pradžią ir pabaigą. Matyt, jis turėjo s'aptų instrukcijų neišsivelti į kautynes su lenkais.

Kitą dieną, berods gegužės 7, iš Vilniaus į Ašmeną atvyko plk. ltn. Titel ir šarvuotųjų plk. ltn. Plk. Vidugiris jiems pranešė apie įvykusias kautynes prie Grauziškių. Plk. ltn. Titel nieko nepasakė dėl tų kautynių. Jis pasiūlė nuvažiuoti pas mjr. Andriūną (rodos, į Tabariškes) ir pažiūrėti kaip ten kuopos susitvarkė. Plk. Vidugiris sutiko ir pulko štabo v-kas su plk. Vidugiriu viena mašina, o plk. ltn. Titel su šarvuotinėku kita mašina, lydimi šarvuoto automobilio, išvykome pas mjr. Andriūną. Nuo Ašmenos pavažiavę kokių 5-ta kilometrų, pastebėjome, kad visi telefono stulpai nupjauti, laidų izoliatoriai nudaužyti, o kai kur telefono stulpas užverstas ant kelio. Ir taip stulpai nupjaustyti ištisus 10—12 km kelio ilgyje. Galų

PASIKALBĖJIMAI PRIE DAUGUVOS

J. VĖGELIS

Buvo tai 1916 metų pradžioje. Beveik visa Lietuva jau buvo užimta vokiečių ir jų frontas su rusais vietomis siekė Dauguvos upę. Atvykęs iš Petrogrado į Kietlaukę, sužinojau, kad 495 Kauno pulkas, išsidėjęs šios apylinkės kaimuose, pasipildo žmonėmis ir kmenimis; išlygina savo turėtus nuostolius kautynėse su vokiečiais. Pulko štabą suradau padauguvy, netolimam Kuopiapukės miestely. Mane sutiko pulko vado adjutantas Nagel, su kuriuo, prieš porą metų, Kelmės apylinkėje, skirstėme kaimus į vienkiemius. Pristatytas pulko vadui, gavau paskyrimą į to pulko 2 kuopą.

Sekančią naktį pulkas išvyko į Pleskovą, o iš ten į Ogrės pozicijas ties Ryga. Prasidėjo sunkios ir vargingos fronto kario dienos. Mus nuo vokiečių skyrė Dauguvos upė, per kurią priešai nuolat siųsdavo vienas antram mirtį nešančius artilerijos sviedinius ir kulkosvaidžių bei šautuvų kulkas. Retkarčiais tekdavo atmušti priešo puolimus. O nuolat reikėdavo ilgai išbūti slėpluvėse.

Ten karių tarpe vykdavo daug neužbaigiamų, tylių kaibų... 2-os kuopos vadas buvo latvis Ganiberzin, o jo padėjėjas — ukrainietis Bindiuk. Su jais daugiausia pasikalbėjimus aš ir turėjau. Ganiberzin buvo

gale, neprivažiavus kažkokio upelio, nuo augštumos pamatėme, kad mūsų vyrai tiesia naują tiltą. Mat, lenkų partizanai, sunaikinę telefono liniją, sunaikino ir tiltą, jį sudėgindami. Šarvuotis ir mūsų mašinos susijo. Išlipome viskam pasirengę, t.y. laukdami lenkų partizanų apšaudymo, nes vietovė buvo tam patogi — netoli krūmai ir miškas. Priėję arčiau prie sudėginto tilto, radome mjr. Andriūną ir b-no ryšininką karininką vokiečių policijos kapitoną. Mjr. Andriūnas papasakojo plk. Vidugiriui b-no kuopų vargus, o vokiečių kapitonas kažką ilgokai pasakojo plk. ltn. Titel. Mjr. Andriūnas pastebėjo, kad jo ryšininkas neįkyrus ir su juo susikalbėti galima. Po kokios valandos pasikalbėjimo, mes sėdome į mašinas ir leidomės atgal į Ašmeną, o mjr. Andriūnas dar pasilikio prie tilto.

Grįžus į Ašmeną, plk. Vidugiris paprašė plk. ltn. Titel, kad leistų batalionus sutraukti arčiau Ašmenos, nes su jais jau ir tikam pasirodė. Taip pat paprašė, kad atvežtų ir šaudmenų, nes po kautynių kai kur jų trūko. Plk. ltn. Titel nieko neatsakė ir greit iš Ašmenos išvyko į Vilnių.

Grįžtu kiek atgal. Gegužės 6 d. plk. Vidugiris dėjo pastangų kaip nors žuvusiųjų lavonus surinkti ir suvežti į Ašmeną. Čia į talką atėjo ir plk. S. Ž-tis. Jis įsakė Ašmenos valsčiaus viršaičiui kaip nors surinkti lavonus. Buvo paraginti vietos gyventojai, kurie lavonus surinko ir jau gegužės 7 d. pradėjo vežti į Ašmeną. Suvežti lavonai buvo suguldyti Ašmenos pirtyje. Čia jie buvo nuprausti. Visi lavonai lenkų partizanų buvo išniekinti ir nurengti. Sunkiau sužeistieji, kurie buvo likę kautynių lauke, lenkų buvo pribaugti ar šūviu, ar buože į galvą. Vienas lavonas buvo be galvos. Galva buvo nukirsta nuo kūno kirviu ar karišku kastuvėliu ir dar nuplėsta nuo pečių. Matyt, iš karto nepasisekė galvos nukirsti. Plk. Vidugiris dėjo visas pastangas sudaryti gydytojų komisiją, kad šie apžiūrėtų išniekintus lavonus. Į komisiją įėjo bataliono gydytojas ir Ašmenos gydytojas. Vokiečių karių gydytojas, net keletą kartų kviestas, neatvyko. Komisija smulkiai apžiūrėjo lavonus ir surašė ilgą aktą.

Plk. ltn. S. Ž-tis iš Ašmenos ligoninės išgavo šokių tokių apatinių baltinių ir lavonus b-no sanitariai aprenę. Buvo klaidus vaizdas, kai jie visi buvo suguldyti pirtyje. Visi vyrai jauni. Kai kam ant krūtinės prisegtas raštelis "Nežinomas" arba "Neatpažintas". Juk tik prieš 4—5 dienas jie buvo žinomi ir draugų pažįstami. Ant vieno lavono buvo irgi uždėta kortelė "Nežinomas". Jo brolis, taip pat šio bataliono

karys, atėjęs į pirtį ir apėjęs visus lavonus, surado ir savo brolio lavoną. Jis neverkė. Nelaužė rankų, bet tyliai ilgai stovėjo prie brolio lavono. Šias scenas mačiau pats, nes visokiais reikalais tekdavo užėti į pirtį.

Plk. ltn. S. Ž-tis pasirūpino karštais. Suguldžius lavonus į karstus, išsirikiavo 21 karsto eilė.

Gegužės 8 ar 9 dieną karstai buvo pašventinti. Ašmenos klebonas, lenkas fanatikas, atkalbėjo maldas ir karstai buvo sukrauti į vokiečių duotas sunkvežimius. Liūdnose pamaldose dalyvavo visa lietuviška visuomenė, mūsų karininkai ir vokiečių atstovai.

Karstus pakrovus, palydovai susėdo į sunkvežimius ir gaudi kolona, Ašmenos bažnyčios varpams skambinant, išvyko į Uteną.

Jau po keletos metų girdėjau, kad Utenon suplukė tokios marios žmonių, kad dar niekad tiek nebūdavo. Jie visi susirinko pasitikti karstų. Tėvai savo žuvusius sūnus išsivežiojo į namus, tik keli buvo palaidoti Utenoje. Ir tas lavonas, kuris buvo be galvos, buvo tėvų atpažintas ir palaidotas. Tai būta puskarininko.

Karstams išvykstant, mačiau, kaip plk. Vidugirio apatinė lūpa drebėjo liūdny pamaldų metu. Dar tik darbo pradžia, o jau tokios skaudžios aukos.

Agentūrinėmis žiniomis lenkai turėjo skaudžių nuostoių, besikaudami su kpt. V. Narkevičiaus kuopa ir prie Graužiškių. Prie Graužiškių žuvo apie 191 partizanas. Žinių tačiau neteko patikrinti.

Plk. ltn. S. Ž-čio rūpesčiu, pulko štabas gavo šokią tokią patalpėlę Ašmenos apskrities valdybos name. Gavome vieną kambarį. Užteko. Tai buvo pulko vado ir štabo viršininko kabinetas, drauge ir raštinė. Taip geriau, nebebūsime daugiau kampininkais. Karininkai apsigyveno privačiai.

Dienos slenka. Iš Panevėžio dar vis neatvyksta žinių karininkas. Man pačiam tenka eiti per atitinkamus pareigūnus ir rinkti žinias apie lenkų partizanų laikomas vietas ir jų skaičių. Vaizdas susidarė toks, kad prie Naručio ežero ir toliau, laikis raudonųjų lenkų partizanų grupė "Wandos Wasilewskos" vardo. Tai stambi grupė, pasidalinusi į 2 ar 3 grupes. Šių grupių žmonių skaičiaus tiksliai nebeprisimenau, maždaug 3—4000 vyrų. Antroji lenkų partizanų susitelkimo vieta buvo Rudnikų girios, o jų štabas Turgeliuose. Ši grupė buvo mažesnė, kokių 2—3000 vyrų. Šiai grupei vadovavo lenkų karininkai. Tai tiek žinių turėjome apie raudonuosius ir baltuosius lenkų partizanus.

(bus daugiau)

nuo Bauskės. Prieš karą jis dirbęs, rodos, miškų žinyboje. Buvo, matyt, daug skaitęs, matęs ir labai mėgdavo kalbėti istorijos temomis. Vis darydavo išvadas apie savo tautos žmonių ir krašto ateities likimą. Jis kalbėdavo, kad karą užbaigus, koks jo galas bebūtų, latviai ir lietuviai turime būti laisvi nuo priklausymo rusams ir turime sudaryti jungtinę Latvijos-Lietuvos valstybę, arba atskiras tas dvi valstybes. Pasakodavo kaip savo specialybės pirmus praktikos darbus atlikinėjęs Baltstogės ir Šilučio (Slucko) giriose, kad tuos kraštus gerai pažinęs ir laiko juos lietuviškomis sritimis. O vadinamieji gudai esą tai rusų valdžios pastangomis surusinti lietuviai, panašiai kaip Palaukės (Polocko) ir Vytėnų (Vitebsko) krašte latviai. Jis labai nemėgo rusų ir nuoširdžiai pasikalbėdavo tik būdami vieni du. Jis mokėjo daug latviškų ir lietuviškų dainelių, kurias mėgdavo, vienas būdamas, dainuoti ir švilpauti.

Ukrainietis Bindiuk buvo santūresnis, tylus ir greit leidavosi į artimesnes kalbas. Jis buvo atsargus ir tik tarnybiniai tekalbėdamas, stebėjo visus, kaip kareivius, taip ir karininkus. Po kurio laiko susipažinome arčiau, pradėjome pasikalbėti. Labai jam patikdavo, jeigu aš pradėdavau ką nors kalbėti apie Ukrainą. Mačiau, kad jis labai mylėjo savo kraštą ir žmones. Nors jo kuopoje buvusius kelis ukrainiečius jis spaudė labiau, kaip kitus ir vis jiems sakydavo: "Tu turi būti drąsus, darbštus, tvarkingas ir teisingas; atmintk, kad tu esi ukrainietis!"

Artėjo tų metų pavasaris. Kauno pulką pakeitė kitas pulkas ir mes išsėjomės miškeliuose, keletą kilometrų toliau nuo apkasų. Bindiukas paskutiniu laiku kažkodėl buvo labai liūdnas. Atėjo Velykos. Mes su juo sėdėjome pamiškės dirvone, kur jau truputį šildė pavasarėjanti saulutė. Minėjome savo tėviškes, pasipasakodami šį bei tą iš savo jaunystės ir gyvenimo šeimose. Jis minėjo savo giminės senelius, kurie buvę žymūs žmonės Ukrainoje. Jų kilmę jis rišo su Vytauto laikų žinomais ten žmonėmis. Prisiminimų paveiktas jis susijaudino. Atsiduso ir pradėjo sakyti: "Ir kas mus dabar laukia? Ko mes čia tupime? Kovojame! Bet dėl ko? Kad čia žūtume, alindami nekaltų latvių kraštą?... Štai laiškas, kuriame rašo žmona, kad mūsų giminaitis Vytvyckis žuvo Būgo fronte. Ir dėl ko? Ar jis norėjo ginti Rusiją? Ne! Jis buvo pavergtas, kaip ir aš. O jis, kaip ir mes visi tikri ukrainiečiai, norėjo tik laisvos (samostijne) Ukrainos. Aš pažinau jau tave ir spėju tavo norus. Aš tau pasitikiu. Dirbkime, kad Ukraina ir Lietuva būtų vėl laisvos ir nepriklausytų maskoliams. Kad per Prypetę ar Dnieprą galėtume vieni kitiems rankas paduoti!". Tą pasakęs, jis kietai paspaudė mano ranką ir susimąstęs tylėjo.

Jo žodžiai ir rankos paspaudimas mane giliai paveikė. Mintyse sukosi Ukraina, Lietuva, Vytvyckis. Po mūsų ilgo tylėjimo paklausiau Bindiuką: "O kaipgi galima bus sveikintis per Prypetę (Pripiat) ar Dnieprą, kai tarpe mūsų Gudija tiesiasi?" — "Kokia Gudija? Tokios tautos nėra. Juk tu žinai, kad Baltstogės-Minto (Minsko) sritis yra tik šio šimtmečio bėgyje aprusintas Lietuvos žemių plotas, po to, kai jį buvo pasigrobę Rusijos carai. Ten lietuviai gyvena. Tik jaunimas, gal kaip aš ir tu, aprusėję kiek. O senieji dar daugumoje tebekalba lietuviškai. Aš tą žinau. Minte ir šlapėse, arti Baltstogės, aš turiu giminių; ten buvau ir lankiausi kaimuose. Ties aplinkės miestuose tebėra Lietuvos kunigaikščių didingų pilių liekanos. Ten gyvena viena šaka mano, Vytvyckių, giminės. Uk-

rainos Vytvyckiai yra garsi karių giminė. Jie, dar anais laikais, kai Ukraina ir Lietuva buvo viena valstybė, vadovavo raiteliams Vyčiams, kurie tuomet sudarė Did. Liet. Kuniaikščio Vytauto raitariją (gvardiją). Nuo to ir jų garbinga pavardė esanti sudėtinė iš Vytauto Vyčiai. Vytvyckių buvusi plati giminė. Bet vėliau, kai Rusija užvaldė Ukrainą, dalis jų išsikėlė į Austrovengriją. Taigi, broliu, tik dirbkime išvien, kaip mūsų proseneliai darė!" Toks jo paaiškinimas, atskleidęs man įdomių naujų istorinių smulkmenų, giliai įstrigo atmintin.

Tą vasarą 495 Kauno pulkas buvo perkeltas į Rūmūnijos frontą, o aš, jau 15 Sibiro pulke, likau ir toliau Dauguvos fronte. Atsisveikinant su Bindiuku, nuoširdžiai jam linkėjau laimės kovoje už Ukrainą. O jis atsakė: "Už mūsų abi šalis kartu!" Prisižadėjome po karo, jeigu nežūsime, vienas kitam parašyti.

Bet jo vieną laišką gavau anksčiau. Kai 1917 m., jau po Rusijos carų valdžios žlugimo, prasidėjo rusų kariuomenės irimas ir kūrėsi karių tautiški komitetai, tai tų komitetų Dauguvos fronto suvažiavimai vykdavo Rygoje. Lietuvių XII armijos karių komitetas draugiškai bendradarbiavo su Estų, Latvių, Lenkų, Ukrainiečių ir kt. komitetais. Ypatingai glaudūs santykiai lietuvių buvo su ukrainiečiais. Jų suvažiavimai sveikindavo vieni kitus ir atstovus net ant rankų keldavo. Ypatinga veikla iš lietuvių pasižymėjo V. Natkevičius, P. Gužas ir generolas Gintyla. Kartą ukrainiečių komitete, poručikas Ševčenko įteikė man Bindiuko laišką, kuriame, tarp kitko, buvo rašyta: "Savo Ukrainoje kovoju. Tikiu, kad mano Tėvynė prisikels. Duok Dieve, kad ir jums sektųsi! Kad būtume laisvi ir galėtume susitikti kaip kaimynai".

Į tokių malonų laišką tuojau sekančią dieną Bindiukui parašiau atsakymą. Norėjau pranešti jam apie nuotykį, kuris patvirtino jo anuomet pasakojimą apie Gudijos lietuviškumą. O tas įvykis buvo toks. Kai lietuviai kariai ėmė kurti savo tautinius dalinius, XII armijos vadas, generolas Radko-Dimitrijev (bulgaras) davė įsakymą savo armijai išskirti lietuvius ir pasiųsti juos į susirinkimo vietą Bolderį (Rygos pajūrio vasarvietė). Turėjau įsakymą priimti ten susirinkusius lietuvius. Maniau, kad ten bus keletas vyrų. Bet labai nustebau, kai ten radau net apie porą šimtų įvairių laipsnių karių.

Pasirodo, kad jie visi laikė save lietuviais, nors lietuviškai nedaug kas iš jų tekalbėjo. Daugumas jų buvo kilę nuo Minto, Palaukės (Polocko), Šilučio (Slucko), Lydos, Volkoviškio, Lietuvos Brastos, Gardino, Baltstogės. Jie labai norėjo stoti į lietuvių pulkus, ir savo, kaip jie kalbėjo. Kiti savo lietuviškumą įrodinėjo net pavardėmis, kurių tarpe buvo: Šukevič, Oginski, Smilgevič, Kailin, Pilecki, Krevin, Baltakevič ir kt. Jie tvirtino, kad jų tėvai kalba ir lietuviškai. Be visų tų "pietiečių", kaip mes juos pavadiname, buvo augštaičių ir žemaičių iš Vilniaus, Kauno ir Suvalkų kraštų.

Nors aš ir gerai žinojau Lietuvos rytines ir pietines sritis ligi pat Prypeties upės, bet apie šį nuotykį norėjau pranešti Bindiukui ir pabrėžti, kad jo pasakojimai yra teisingi.

Laikas bėgo. Bet po karo jo žadėto antro laiško aš ir dabar tebelaukiu.

Sakoma, kad žymesni įvykiai su žmonių pergyvenimais neišdyla; o po kurio laiko jie lyg tęsiasi, veikdami į gyvąją aplinkumą. Ir tikrai, daug buvusių įvykių jau virš 40 metų laiko į mane vis tebeveikia.

LENKIJOS RYTINĖ SIENA IR LIETUVA

(Pradžia balandžio mėn. KARYJE)

Totoriams vykdant antrą didelį puolimą į Lenkiją 1258-59 m. buvo vėl prieš juos skelbiamas Kryžiaus karas. Popiežius net liepė Vokiečių Ordinui teikti pagalbą Lenkijai. Tačiau kryžiuočiai, būdami patys sunkioje būklėje dėl kovų su prūsais, darė viską, kad naujai šaukiamas Kryžiaus karas nepaveiktų neigiamai jų kovas Prūsiose ir Livonijoje. Ordino įtakos dėka pasirodė eilė popiežiaus bulių (1260 m.), kuriomis uždrausta šaukiant į Kryžiaus karą prieš totorius, kliudyti tokiam pat karui, jau vykstančiam Prūsiose Livonijoje. "1261 m. balandžio 8 d. Aleksandras net pavedė Kujavijos vyskupams, surinktus kryžininkus prieš totorius perduoti Vokiečių Ordino žinion, kai buvo sužinota apie totorių pasitraukimą; tokį pat paliepimą 1262 m. sausio 3d. Urbonas IV perdavė Ermalandijos (Prūsijos rytis Varmė) vyskupui Anzelmui".

Kiek tokių kryžininkų prieš totorius buvo sutelkta nėra žinių. Tačiau žinoma, jog 1255-57 m. toki kryžininkai dalyvavo kovose su jotvingais. Atrodo, jog Vokiečių Ordino konkurencija neleido Lenkijai suorganizuoti tikro Kryžiaus karo prieš savo šiaurės-rytų kaimynus. "Vokiečių Ordino susirūpinimas, kad Kryžiaus karas prieš totorius gali pakenkti jam, darosi suprantamas, žinant tuos sunkumus, į kuriuos jis buvo patekęs, kai pralaimėjo Zemaitijoje 1261 m. liepos 13 d. (Durtės mūšis, pagal Liet. Enciklopediją įvykęs 1260 m. liepos 13 d.) ir dėl tais pačiais metais vykusio Didžiojo Prūsų Sukilimo, kurio pradžia jau buvo juntama 1260 m."

Po bendro lietuvių ir rusinų karo žygio į Mozūriją, įvykusio 1262 m., kurio metu žuvo mozūrų Ziemovitas I, lenkai vėl kreipėsi į popiežių su skundu. Tada Urbonas IV, 1264 m. birželio 4 d. laišku kreipėsi į Bohemijos karalių Otokarą II: "Accepimus enim, quod Rutheni scismatici et Lituani ac alii habitantes in eorum confinibus, qui deum non colunt, sed blasphemant potius nomen eius, una cum Tataris eorum complicibus, quibus sunt federe dampnato conjuncti, Poloniae ostiliter frequenter invadunt, eis nemine resistente". (Sužinojome, mat, kad rusai atskalūnai ir lietuviai ir kiti gyvenantieji jų ribose, kurie Dievo negerbia, bet piktžodžiauja veikiau jo vardą, kartu su totoriais jų draugais, su kuriais yra prakeikta sąjunga susijungę, Lenkiją priešiška dažnai užpuola, jiems niekam nesipriešinant.)

Už pagonių nubaudimą popiežius jam pažada visą tą pagonių kraštą, į kurį Ordinas ar kiti katalikiški valdovai nėra pareiškę pretenzijų. Boemijos karalius, ypač po jo sėkmingo karo žygio į Prūsiją 1255 m., buvo laikomas galingesnis už lenkų kunigaikščius. (Yra žinomi du jo žygiai prieš prūsus. L. E.)

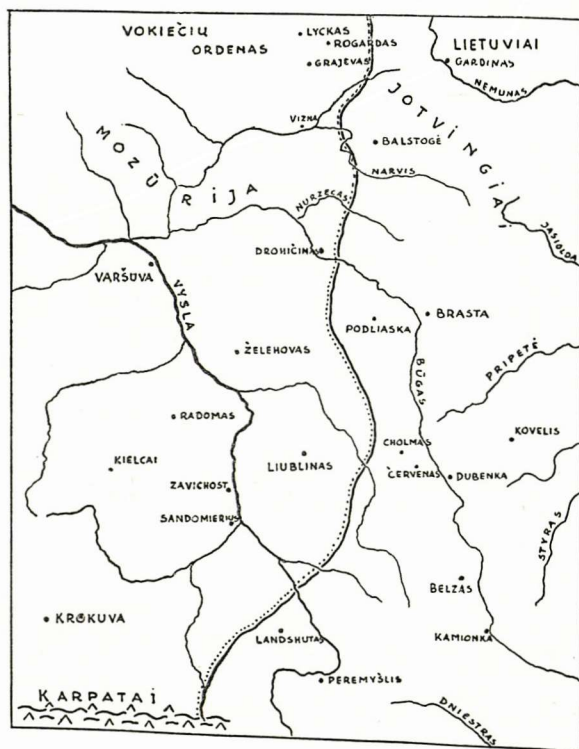
(Tais pačiais metais, kai popiežius rašė Boemijos karaliui, jotvingai vėl įsiveržė į Boleslovo Gėdinogo kraštą, tačiau Boleslovas pasitiko juos ties Zavichostu ir ten juos sumušė. Tada jotvingai paprasė pagalbos pas lietuvius. 1266 m. jotvingams pagelbėti atvyko švarno vedami lietuviai, bet ir jiems nepasisekė, Boleslovas ir vėl laimėjo. L. E.)

Tais laikais Lenkijos rytinės sienos pietų galas rėmėsi į miškus ir kalnus, todėl siena ten buvo gana

pastovi, bet šiaurinis jos galas gulėjo prieš jotvingus. "Tačiau šiaurėje veržlieji rusinai ir Mozūrijos lenkai turėjo bendrą pavojingą priešą, neramius ir plėšrius jotvingus, kurie patys nekrepė dėmesio į pastovų užkariavimą, o tik stengėsi prisiplėsti grobio ir išsivesti vergų (darbo jėgos). Mozūrijos rytinių sienų jotvingai nepakeitė, nes neturėjo interesų. Tuo tarpu rusinai ir mozūrai, kaip tik dėl šitos jotvingų grėsmės ir, beveik nuolatinės abiejų partnerių nesantikos su Krokva-Sandemiriu, buvo verčiami būti sąjungoje. Taip, kad ir iš rusinų pusės nebuvo stengtasi veržtis į Mozūriją, ypač kai "Tėvų palikimas", Drohičinas, buvo atsiimtas".

Reikia tačiau pasakyti, kad toki plėšimo ir vergų ėmimo žygiai nebuvo vartojami vien tik lietuvių ir jotvingų. Lygiai taip pat kariavo ir tokiais pat tikslais lenkų atskiri kunigaikščiai tarpusavyje ir su rusiniais, tik čia teritorijos grobimas, kartai būdavo pirmasis tikslas.

"Tačiau lietuviai savo užpildinėjimus ir toliau tęsė ir jų galia dar pakilo, kai šalia daugelio mažų karaliukų ('kunigų') atsirado centrinė valdžia Didžiojo kunigaikščio asmenyje. Susiskaldžiusi Lenkija neturėjo jėgų suruošti Kryžiaus karą prieš juos ir Mozūrų Boleslovas II (1251—1313), kurio kraštas daugiausia kentėjo nuo lietuvių puolimų, buvo priverstas užmegzti ankštus santykius su lietuviais, kad apsaugotų

savo krašto žmones nuo išnaikinimo. Todėl 1279 m. jis vedė lietuvių kunigaikščio Traidenio dukterį Gaudimantę (Gaudemundą) Sofiją ir, greičiausia, sudarė su lietuviais sąjungą, nes jau tolesni lietuvių karo žygiai nelietė jo šalies. Tie geri santykiai atrodo, dar tęsėsi ir po Gaudimantės Sofijos mirties (1288 m.), nes 1294 m. ar 1295 m. Boleslovas net perleido lietuviams Viznos pilį, kad iš ten jie veiksmingiau kovotų su Ordinū.

Po keletos nevaisingų skundų, Ordinas pagaliau sunaikino Viznos pilį, kurią, tačiau, sekančiais metais, Boleslovas kartu su lietuviais atstatė. Ordinas norėjo sutrukdyti pilies atstatymą, tačiau Natangijoje ir Sambijoje prieš jį vėl sukilo prūsai ir taip karo žygį prieš Vizną sulaukė. Nežinia kaip ilgai lietuviai sėdėjo atstatytoje Viznoje, tačiau atrodo trumpai, nes Ordino skundų daugiau nebegirdėti, o kai 1313 m. Boleslovas mirė ir Mozūrija buvo dalinama jo sūnams, tarp dalinamų žemių yra minimama ir Viznos žemė. Taigi, išskyrus Viznos epizodą, Rytų sienos šiaurinėje dalyje būklė 1296 m. buvo tokia pat kaip ir 1138 m.

Lenkijos rytinė siena skyrė dvi skirtingas konfesijas: Romos katalikų lenkų nuo ortodoksų rusinų. Tačiau civilizacija, kultūra, valstybinė santvarka ir bendruomeninė organizacija, abiejose pusėse buvo panaši. Taigi toji siena neskyrė dviejų "skirtingų pasaulių".

Nors Kurija stengėsi bet koki bendravimą, ypač vedybas, tarp katalikų ir schizmatikų drausti, tačiau mišrių vedybų draudimas daug netrukė lenkams katalikams ir rusinams stačiatikiams giminiuoti. Grigorius IX savo laiške lenkų vyskupams mini, kad lenkų pavaldiniai dėl kunigaikščių jiems užkrautos didelės pareigų naštos ad perfidiam Rutenorum et Prutenorum transeunt, cohabitatione fidelium derelicta" (...į rusų ir prūsų neištikimybę pereina, tikinčiųjų sugyvenimą palikę).

Kaip rusinai žiūrėjo į katalikybę, galima dalinai spręsti ir iš to, kad Romos katalikų bažnyčios Rusijoje vietos gyventojų būdavo vadinamos liachų, t.y. lenkų bažnyčiomis, tuo tarpu Rusinijos šiaurėje jas vadindavo variagiškom.

1282 m. lietuviai vėl įsiveržė ir sugriovė Liubliną, tačiau dar tais pačiais metais, įsteigus jame savo karo veiksmų bazę prieš jotvingius, Lešekas Juodasis, Krokuvos ir Sandomiriaus valdovas, atliko sėkmingą karo žygį, kuriam paminti pastatė Šv. Mikalojaus bažnyčią Liubline.

1296 m. Lenkijai yra epochiniai metai. Tais metais Bohemijos karalius Vaclovas II apjungia Lenkiją vieno karaliaus valdžioje, išskyrus Mozūriją, kuri pasilieka savarankiška. Haličiaus kunigaikštijoje, mirus energingam Levui I, išsibaigia rusinų veržlumas. Lenkai pradeda atsigausti ir 1302 m. atsiima vėl rusinų užimtą Liubliną, apie tai kronika taip kalba:

"inierunt milites Cracovienses et Sandomirienses Russiam, videlicet Lublin novum quod Rutheni occupaverunt pluribus annis, expugnaverunt, deinde in paucis cum multitudine Ruthenorum et Lithvanorum ac Tartharorum pugnauerunt, et domine cooperante de omnibus triumphaverunt. Postea reversi ipsam castrum Lublin optinuerunt".

(...užpuolė Krokuvos ir Sandomiriaus karaliai (bajorai) Rusiją, būtent Naująjį Liubliną, kurį rusinai buvo užėmę daugelį metų, užkariavo, paskui nedaugelyje su daugybe rusinų, lietuvių ir totorių kovojo, ir Viešpačiui bendradarbiaujant visus nugalėjo. Pagaliau sugrįžė pačią stovyklą Liubliną paėmė.)

Liublino atsiėmimas, atrodo, buvo atliktas mažlenkių bajorų (milites) iniciatyva ir jų žygiu.

1302 m. Vladislavui Lokietkai apsilavinikavus Lenkijos karaliu Krokuvoje, rytinė siena vėl pamažu įgyja reikšmingą svorį bendroje valstybės politikoje, nes be Haličiaus — Vladimiro kunigaikščio galios ir toliau už jos esančių totorių (1237 — 1240 m. visa vėlesnioji Rusija, išskyrus Didįjį Naugardą ir Pskovą, buvo pavergtą mongolų-totorių, kurie valdė viską iki Lenkijos rytinės sienos), iškilo trečia galybė, kuri nuolatos augo. Tai buvo pagoniškoji Lietuva, valdoma Gedimino, kuris apie 1320 m. jau buvo užkariavęs visą eilę kunigaikštijų, kada tai priklausiusių senajai Kijėvo valstybei. Gedimino žygiai buvo žymiai pavojingesni, kaip buvę 13 a. vidurio, nors ir dažni, lietuvių ir jotvingių užpuldinėjimai pasiplėsti turto ir vergų.

Augančią Lietuvos galybės įtaką galima spręsti ir iš dažnesnių vedybų tarp lietuvių ir mozūjų ar lenkų valdovų šeimų. 1321 m. Plocko kunigaikštis Vaclovas vedė Gedimino dukterį Elžbietą. Ta proga uošvis — Gediminas, kartais pasiūsdavo žentui savo pagalbines kariuomenės dalis prieš Dobriną.

Pačios svarbiausios iš tokių lietuvių-lenkų vedybų įvyko 1325 m. spalį 16 d., kai Lenkijos sosto įpėdinis Kazimieras, būsimasis Didysis, vedė Gedimino dukrą Aldoną, pakrikštytą Oną. Su šiomis vedybomis buvo sudaryta ir lietuvių-lenkų sąjunga, nukreipta prieš Ordiną ir jo sąjungininkus. Ta proga lietuviai paleido 24,000 lenkų belaisvių; be to, buvo dar suruoštas bendras karo žygis prieš Brandenburgo markgrafą Liudviką, Bavarijos karaliaus Liudviko sūnų ir Ordino šalininką. Žygis įvyko 1326 m. į brandenburginį Letuvos kraštą, kuris lietuvių buvo taip nuteriotas, kad ten daug kaimų dar ilgus metus buvo palikti sunaikinti ir negyvenami.

(Apie šiuos žygiuos L.E. duoda tikslesnes tokias žinias: lietuvių kariuomenė, Gedimino pasiūsta lenkams į pagalbą, rado lenkus nepasirengusius, todėl patys vieni jie puolė Marchiją, apiplėšė ir su dideliu belaisvių skaičiumi grįžo.

1328-29 m. vokiečių Ordinas organizavo prieš Lietuvą karo žygį, kuriam vadovavo Čekijos karalius Jonas Liuksemburgietis, Vladislavo Lokietkos priešas, bet Lokietka sutiko praleisti karalių Joną ir Silezijos kunigaikščius, jo vasalus, pro savo žemes. Tai buvo nedraugingas aktas Lietuvai. Nors priešams įsiveržus į Žemaičius, Lokietka puolė vokiečių valdomą Kulmiją, bet tas nepataisė lietuvių-lenkų sąjungos. Ji iširo. Tačiau kol Aldona buvo gyva, negirdėti nieko apie lietuvių-lenkų susidūrimus.)

Taigi iki Aldonos gyvos galvos santykiai tarp lenkų ir lietuvių, reikia manyti, buvo taikūs. (Aldona mirė Krokuvoje 1339 m. gegužės 25, 26 ar 27 d.).

1331 m. Mozūrų kunigaikštis Boleslovas-Jurgis vedė kitą Gedimino dukrą — Eufemiją. (Žinoma dar Ofkos - Aukos vardu. Tačiau Jurgis savo užsienio politikoje Lietuvos atžvilgiu svyravo, kartais palaikydamas vok. Ordiną. Vėliau mirė nenuodytas. L.E.). Bendrai paėmus, jei lenkų santykiai su rusiniais buvo gana artimi, būta daug giminiavimosi, tai su lietuviais santykių būta daug šaltesnių, žymiai mažiau giminyščių, ir tik bendras priešas vertė abu kraštu kartais bendrauti.

Tuo metu Mozūrija neįėjo į Lenkijos karūnos žemių plotą. Būdama atskira kunigaikštija, Mozūrija nuo 1313 m. dar buvo padalinta tarp trijų kunigaikščio sūnų, lyg į tris pusias savarankiškas kunigaikštis-

jėles. Šitas jos politinis silpnumas tik pagreitino jos vėlesnį, galutinį išstipimą Lenkijos kune ir tuo metu darė ją nepajėgia išsilaikyti vieną prieš Ordiną ar prieš lietuvius.

Tačiau nežiūrint to, mozūrams dar kartą pavyko užimti Rajgrodą su apylinkėmis, tai įvyko prieš 1325 m., ir išlaikyti jį ilgesnį laiką. 1360 m. žinome Rajgrodą jau Ordino valdžioje esantį (apie tuos įvykius Petras Dusburgas rašo: "terra Sudowie usque in presentem diem remanet desolata"). Sūduvos žemė iki šios dienos pasilieka tuščia). Ordinas, tuo tarpu, apie 1283 m. jau buvo pasiekęs Nemuną ir atsidūręs į tuometinės Lietuvos sienas ir, žinoma, domėjosi, kas vyksta jotvingų krašto išniokotose ir jau beveik nebe gyvenamose pietinėse srityse, kad galėtų pareikšti ir savo pretenzijas į neskaitlingas, lyg salas, išlikusias gyvenvietes, laikomas užimtas mozūrų iš vienos ir lietuvių iš kitos pusės. (Tas pats Dusburgas kalba apie 28 kryžiuočių puolimus į Lietuvą, neskaitant daugybės mažesnių žygių. L. E.).

Apie Rajgrodo ir apylinkių užėmimą nėra išlikę tikslių žinių, tačiau, kad tas įvyko prieš 1325 m. spėjama iš Mozūrų kunigaikščio Ziemovito II ir Trojdeno I laiško, rašyto 1325 m. rugpjūčio 25 d. popiežiui Jonui XXII. Laiske kalbama apie Gardiną, kuris "a terrarum nostrarum limitibus ad duas leucas positum". (...nuo mūsų žemės apie dvi leucas (mylias) esantis). Žiūrint į žemėlapi, toks spėjamas mozūrų sienos artumas nuo Gardino (dvi leucos yra lygu 4.44 km) galėtų būti tik Vizna — Rajgrad kryptyje. Laiske toks mažas atstumas žymimas su tikslu, iš tikrųjų jis galėjo būti nemažesnis kaip 15 — 25 km ir, būtent, ties Rajgrodu, iš kurio mozūrų kyls buvo varomas Gardino kryptimi.

Iš vėlesnių dokumentų (1358 m. lietuvių-mozūrų pasienio sutartis) matyti, kad be Rajgrodo, tuo metu mozūrų valdžioje buvo ir Goniandzas prie Bebro upės.

(Bebro upės slėnis nepajėgia praleisti intakų gausingo debito, ir 2—3 mėnesius per metus būna apsemtas vandens ligi 10—15 km pločio. Tai patogi gynimosi linija šiais laikais Lenkijai, anksčiau Rusijos imperijai, o nepalyginti anksčiau sūduviai-jotvingai dėl to sėkmingai gynėsi nuo dažnai jungtinių rusų lenkų kariuomenių. Iš tikrųjų gi, visas Bebras yra Sūduvos-Jotvos krašto gilumoje. L. E.).

Kai 12 a. prie Mozūrijos rytinių sienų dar viešpatavo rambė, tai 13 a. viduryje lietuviai kartu su jotvingais, betarpiais mozūrų kaimynais, vis dažniau puldinėjo Lenkiją, kartais įsiverždami giliai į kraštą. Pradedant 1246 m. tie karo žygiai kartais yra nemažo masto:

- 1246 m. į Sandomirius — Krokuvos kraštą,
- 1255 m. į Liubliną, Mindaugo žygis,
- 1260 m. į Plocką, Mozūrų sostinę,
- 1262 m. į Mozūriją,
- 1269 m. į Kujaviją,
- 1273 m. į Liubliną,
- 1277 m. į Lenčycą,
- 1280 m. į Mažąją Lenkiją, sritis neaiški,
- 1282 m. vėl į Liubliną,
- 1286 m. į Gostyniną, į pietų vakarus nuo Plocko,
- 1294 m. į Lenčycą,
- 1295 m. į Gnojno, į pietus nuo Kielce,
- 1299 — 1300 m. į Dobriną,
- 1307 m. į Kališą,
- 1323 m. vėl į Dobriną (čia lietuviai talkininkavo mozūrams, kurie buvo konflikte su Dobrino kunigaikščio Zemomyslio našle — Anastazija. L. E.),

1324 m. į Mozūriją (į Sochačevo-Čersko kunig. Troideno žemes, čia veikė Gedimino karvedys kunig. Dovydas. L. E.),

1326 m. į Brandenburgo kraštą Lebus, sąjungoje ir kartu su lenkais. Išplėšę Lebus kraštą, žygiuodami abiem kryptim per lenkų žemes, lietuviai apiplėšę ir lenkus.

(Apie šį žygį knygos autorius nepaduoda būdingas smulkmenas, kurių tenka jieskoti L. E.

Paaštrėjus kovoms su vokiečių ordinu, lietuviai liovėsi puldinėję lenkų žemes. Kilo net reikalas savo jėgas suderinti bendrai kovai prieš vokiečius, su kuriais lenkų Vladislovas Lokietka kovojo jau nuo 1309 m.

Pagal sutartį po Aldonos vedybų, Gediminas 1326 m. pasiuntė Lokietkai kunig. Dovydo vadovaujamus 1200 raitųjų karių pagelbėti kariauti su Brandenburgu.

1330 m. Lokietkos pakviestas pats Gediminas su kariuomene išvyko į Kulmo žemę. Mat, buvo sutarta į priešų teritoriją įsiveržti vienu metu. Nustatytu laiku atvykęs į Kulmo sritį, Gediminas ten lenkų kariuomenės nerado ir turėjo pasitraukti į Dobriną, kur jis pagaliau sutiko lenkus, atvykusius drauge su vengrų atsiūsta pagalbine kariuomene. Gediminas kaltino lenkus nepunktualumu, dėl kurio jis galėjo pražudyti savo kariuomenę. Vengrų pagalbines kariuomenės vadas Vilhelmas Drugetas protestavo prieš pagonių dalyvavimą kare krikščionių su krikščionimis. Gediminas pasitraukė atgal, protestuodamas prieš suvedžiojimą ir reikalaujamas karo išlaidų atlyginimo. Kitais metais vėl iškilo nesusipratimas su lenkais. Lokietka pasikvietė lietuvius bendram karo žygiui prieš Ordiną, bet jis neįvyko. Lietuviai, pasijutę užgauti, puolė savo sąjungininkų žemes ir, jas apiplėšę, grįžo. Nuo šio lenkų-lietuvių bendradarbiavimas pasibaigė. L. E.).

1338 m. dar vienas žygis į Mozūriją.

Taigi per 92 metu buvo įvykdyta 18 didelių karo žygių — užpuolimų. Kas penkeri metai, apytikriai, vykdomas vienas karo žygis. Tiesa, tuos lietuvių puolamuosius karo žygius stipriai nustelbė trys didieji totrių puolimai į Lenkiją, įvykę 1241 m., 1259 m. ir 1287 m.

Lietuvių karo žygiai, kaip jau anksčiau buvo minėta, turėjo tikslo paimti kuo didesnę karo grobį, nuterioti kraštą ir išsivesti vergų. Apie tai kalba eilė dokumentų:

Abducentes secum in captivitate praeter eos, qui occisi sunt, quadraginta milia hominum utriusque sexus (1277 m.)... eodem anno Litvani perimerunt multos cristianos (1295 m.)... multum populum abduxerunt in terram suam (1338 m.)... innumerabilem populum christianum in servitute abduxerunt (1350 m.)... Plusquam duo milia christianorum utriusque sexus in errorem paganicum secum abduxit (1324 m. Mozūrijoje)... decem milia et ultra hominum utriusque sexus secum abegit (1323 m. Dobrinėje).

(Nusivesdami su savim į nelaisvę be tų, kuriuos užmušė, keturias dešimtis tūkstančių žmonių abiejų lyčių (1277)... tais pat metais lietuviai nužudė daugelį krikščionių (1259)... daug žmonių nusivedė į savo žemę (1338)... nesuskaitomą daugybę krikščionių į vergiją nusivedė (1350)... Daugiau kaip du tūkstančių krikščionių abiejų lyčių į pagonišką klaidą su savim nusivedė (1324)... dešimtį tūkstančių ir daugiau žmonių abiejų lyčių su savim nusivarė (1323).

HĒRODOTO ISTORIJS

Iš graikų kalbos vertė

K. K E P A L A S

(Pradžia KARIO Nr. 1)

LXI. Atgavęs valdžią minėtu būdu Peisistratas pagal sutartį su Megakliu padaryta vedė Megaklio dukterį. Bet kadangi ir vaikai buvo suaugę jaunuoliai ir sakė, kad Alkmeonidai priešingi, tai nenorėdamas, kad jam gimtų iš naujosios žmonos vaikai suėdavo su ja ne pagal įstatymą. Pirmą slėpė tai žmona, paskui ar paklausta ar ne pasakė savo motinai, o ta vyrui. Jis palaikė tai Peisistrato pasityčiojimu; pyktis gi, kurį turėjo, panaikino neapykantą priešininkams. Peisistratas sužinojęs, kas daroma prieš jį, pasišalino iš tos šalies vėl; nuvykęs į Eretriją svarstė su vaikais. Hippijaus nuomonei nugalėjus atgauti vėl valdžią, tuojau rinko dovanas iš tų miestų, kurie jiems buvo prasiskolinę. Iš daugelio pristačiusių dideliu turtu, tėbiečiai pralenkė turtų gausumu. Paskui, daug nekalbant, laikas praslinko ir viskas buvo jiems paruošta grįžimui: nes ir argiečiai pasamdyti atvyko iš Peloponėso, ir naksietis jiems labai palankus vyras, jo vardas Lygdamis, užuojautą didžiausią pareiškė, pristatydamas ir pinigų ir vyrų.

LXII. Iš Eretrijos gi išvykusieji tik vienuoliktai metais grįžo atgal. Ir pirmiausia Attikoje paėmė Maratoną. Toj vietoj jiems sustojus iš miesto jų šalininkai atvyko, kiti iš valsčių susirinko, kuriems jo valdžia buvo malonesnė už laisvę. Tie taip rinkosi, o atėniečiai mieste, kol Peisistratas pinigų rinko, ir paskui vėl kol laikė Maratoną, nieko nesakė; kada gi sužinojo, kad jis iš Maratono keliauja į miestą, tada tik išvyko prieš jį. Ir jie su visa kariuomene ėjo prieš pareinančius, ir tie kur su Peisistratu buvo, kai išvykę iš Maratono ėjo į miestą, ten suėję susitiko prie Pallėnidos Atėnos šventovės, ir ten vienas prieš kitą sustojo. Ten dieviškos valios pasiūstas prisistatė Peisistratui Amfilytas Akarnanas, mokąs pranašauti vyras, kuris prie jo priėjęs pranašavo hegza metro turiniu tatau sakydamas:

Metama ietis, tinklu atmušama,
tynnai atvyks nakties mėnesienoj.

LXIII. Jis jam dievų įkvėptas pranašavo tatau, Peisistratas gi suvokdamas pranašavimą ir sakydamas priimęs pranašystę išvedė kariuomenę. Atėniečiai gi iš miesto valgyti ėmė tuomet, o pavalgę ėmė vieni iš jų kaulėliais žaisti, kiti miegoti. O Peisistrato draugai atėniečius nuvijo. Jiems bėgant Peisistratas protingiausią būdą sugalvojo, kad nebesusirinktų atėniečiai ir būtų išsisklaidę: pasodinęs savo vaikus ant arklių pasiuntė pirmyn; jie gi pavydami bėgančius sakė kas pavesta Peisistrato: būti geroj nuotaikoj liepdami ir eiti kiekvienam prie savo.

LXIV. Paklausius gi atėniečiams, taip Peisistratas trečią kartą paėmęs Atėnus sustiprino valdžią daugeliu pagelbininkų ir pinigų surinkimu tai ten pat tai nuo Strimono upės ateinančių; pasipriešinančių ir ne tuojau bėgančių atėniečių vaikus paėmęs įkaitais perkėlė į Naksą (nes ir jį Peisistratas nugalėjo karu ir perdavė Lygdamiui), prie to dar Delo salą apvalė iš orakulo atsakymo, apvalė gi taip: kiek buvo matyti nuo šventovės, iš tos visos vietos iškasdinęs lavonus pernešdino į kitą Delo vietą. Ir Peisistratas išgalėjo Atėnuose; atėniečių gi vieni kovoj žuvo, kiti gi jų su Alkmeonidais pabėgo iš tėvynės.

LXV. Taigi apie atėniečius tuos dalykus tuo metu sužinojo Kroisas, o lakedaimoniečius didelių nelaimių išvengusius ir jau turint viršų kare su tegėjiečiais. Nes Leonui ir Hegesikliui karaliaujant Spartoje kitus karus laimintieji lakedaimoniečiai prieš vienus tegėjiečius pralaimėjo. Dar senesniais laikais jie blogiausius įstatymus turėjo iš visų graikų ir pas save pačius ir su kitais nebendraudami, Lykurgui spartiečių gerbiamam vyrui nuvykus į Delfus pas orakulą, kaip tik įėjęs į vidų, tuojau Fytija tarė taip:

Kad tokių belaisvių — vergų lietuviai turėjo apšėiai, rodo ir Aldonos Gediminaitės vestuvių proga paleisti 24,000 lenkų belaisvių. (L. E. sako, jog belaisvių būta net 25,000).

Mozūrų rytinės sienos pietinė dalis, kuri, remiantis Plocko vyskupijos vardynu iš 13 a., buvo išsikišusi iki Narvies augštupio, atrodo, vėl buvo atstumta atgal į liniją, vėliau sudariusią Mozūrų ir Podliachijos sieną. Nes kaip tik tuo metu Lietuvos Gediminas užkariavo kraštą, vėliau vadinamą Podliachija (šapokos Lietuvos Istorijoje minima, kad Palenkę užkariavo daug anksčiau Vytenis). Šis kraštas šiaurėje buvo beveik negyvenamas, jo pietuose buvo Drohičino ir Mielnikos pilys prie Bugo, priklausę Haličiaus-Vladimiro kunigaikštijai. Įvykių tiksklio datos nėra žinomos, tačiau yra žinoma, kad nevėliau, kaip 1340 m. visa Podliachija yra Gedimino rankose, o mozūrai

nustumti nuo vidurinio Narvies, nors Drohičinas iš rusinų rankų yra perėjęs į mozūrų.

"1340 m. siena turi nepaprastos reikšmės vėlesniam vystymuisi. Neskaitant pasikeitimų mozūrų pasienyje (Drohičinas, Goniandzas ir Rajgrodo apylinkė su kovų objektu pačia Rajgrodo pilimi), šita siena per 450 metų tolesnės senosios Lenkų valstybės egzistencijos lieka jų valdymo ir krašto siena ir taip net iki dabartinių laikų. Tos sienos lenkų masinė kolonizacija niekad nepajėgė peržengti plačiu frontu, o tik kai kur atskiruose jos baruose".

Z. R.

ŠALTINIAI:

G. Rhode, Die Ostgrenze Polens I Band, 1955
Lietuvių Enciklopedija.

(Siena Kazimiero Didž., Vengrijos Liudviko ir Jadvygos laikais — bus aprašyta vėliau, kitame straipsnyje)

Atėjai, Lykurge, į mano šaunią šventovę.
Dijui mielas ir visiems Olympe gyvenantiems.
Abejoju ar tave dievą pasveikinsiu ar žmogų.
Bet dar labiau dievu laikau, Lykurge.

Kai kurie prie to sako, kad pasakiusi jam Pytija dabar tebesančią tvarką spartiečiams. Bet patys lakėdaimoniečiai sako, kad Lykurgas, globodamas savo sūnėną Leobotą, spartiečių karalių, iš Krėtos įvedęs tatai. Kai tik tapo globėjas, tuojau pakeitė visus įstatymus ir saugojo, kad jo įstatymų neperžengtų. Paskui tai, kas karą liečia, enomotijas (vienetus lyg kuopas), triakadas (brolijas, draugijas iš viso 30) ir sysitijas (bendri pietūs 15 žmonių), prie to eforus (prižiūrėtojus, aukščiausi valdininkai) ir gerontus (senatorius) įsteigė Lykurgas.

LXVI. Taip pakeitę geresniais įstatymais jie naudojami, o Lykurgui mirus, šventovę pastatę, garbina jį labai. Tada dėl žemės gerumo ir žmonių prieauglio greit iškilo ir praturtėjo. Ir jiems nebepatikio ramiai gyventi, bet manydami už arkadus geresni esą, paklausė orakulą Delfuose apie visą arkadų šalį. O Pytija jiems atsakė taip:

Arkadijos mane prašai? Daug mane prašai:

[neduosiu tau
Daug Arkadijos Giles valgančių vyrų yra,
jie tave atmuš. Bet aš tau nepavydžiu.
Duosiu tau Tegėją augalui šlamant šokti,
ir gražų slėnį virve matuoti.

Kai tą atsakymą išgirdo lakedaimoniečiai, nuo kitų arkadų susilaikė, bet pančius nešdami prieš tegėjiečius išžygiavo, patraukliu pranašavimu pasitikėdami, tartum ketindami pavertti tegėjiečius. Nugalėti gi kovoje, jų gyvi paimti buvo, ir pančius turintieji juos gavo patys ir virve matuodami tegėjiečių lauką darbavosi. Tie gi pančiai, kuriais buvo jie supančioti, dar iki mano laikų buvo sveiki Tegėjoj aplink Alejės Atėną pakabinti.

LXVII. Taip kaip pirmajam kare visados blogai sekėsi prieš tegėjiečius, bet Kroiso laikais Anaksandridžiui ir Aristonui karaliaujant Lakedaimone jau spartiečiai viršesni kare pasidarė; tai tokiu būdu darydami. Kadangi visados kare buvo nugalimi tegėjiečių, nusiuntė paklausėjus į Delfus paklausė, kurį iš dievų maldaudami viršų tegėjiečių kare gautų. O Pytija jiems atsakė: Agamemnono sūnaus Oresto kaulus patsiveždami. Kai surastį jie niekaip negalėjo Oresto kapo, pasiuntė vėl pas dievą paklausti šalies, kur guli Orestas Klausiantiems to pasiuntiniams tarė Pytija taip:

Yra kažkokia Arkadijos Tegėja atviroj šaly:
ten du vėjai pučia persmarkios jėgos;
ir smūgis atmuštas, ir žala ant žalos guli.
Ten Agamemnonaitį laiko visa gimdanti žemė,
jį tu pakėlęs Tegėją nugalėti tikėkis.

Kai tatai išgirdo lakedaimoniečiai, nieko negalėjo suprasti, dėl visko abejodami, kol pagaliau Lichas vienas iš spartiečių vadinamų agatoergų (geradarių, gerai nusipelnusių) surado. Tie agatoergai yra piliečiai, išeinantieji iš raitelių visuomet vyriausieji amžiumi, penki kasmet; jie turi tais metais, kai iš raitelių išeina, spartiečių bendram labai būti išsiuntinėjami nesilslėti kiekvienas kitur.

LXVIII. Iš tų vyrų Lichas surado Tegėjoj ko reikia pasinaudodamas ir laime ir protu. Esant, mat, tuo laiku geriems santykiams su tegėjiečiais, jis iššęs

į kalvę žiūrėjo į kalamą geležį ir stebėjosi matydamas, kas daroma. Matydamas jį stebintis, kalvis tarė nutraukdamas darbą: "Kur kas, svety lakone (spartietei) jei matytum, ką aš, labiau nustebtum, kurs dabar stebies geležies išdirbimu. Aš, mat, toj troboj norėdamas iškasti šulinį, kasdamas aptikau kapą septynių uolekčių: netikėdamas, kad buvo kadais didesni žmonės kaip dabar, atidariau jį ir pamaciau lavoną beveik lygų su kapu: išmatavęs užkasiau vėl". Jis jam pasakė, ką pamatė. O tas, apgalvojęs, kas pasakytą, sumetė, kad tai Orestas pagal orakulą turi būti, taip samprotaudamas: kalvio dvejos dumplės, surado, esančios vėjai, priekalas ir kūjis smūgis ir priešsmūgis, nukalta geležis žala ant žalos gulinti; dėl to tai manė, kad žmogaus žalai geležis išrasta. Sumetęs tai ir parėjęs į Spartą papasakojo lakedaimoniečiams visą dalyką. Jie gi tyčia sugalvoję jam kaltę jį ištrėmė. Jis gi nuvykęs į Tegėją ir papasakjęs savo nelaimę kalviui nuo jo pasisamdė trobą. Laiku kol išsiteisino, ten gyveno; atkasęs gi kapą ir kaulus surinkęs grįžo nešdamas į Spartą. Ir nuo to laiko, kiek kartų mėgino vienąs kitą, daug stipresni kare pasidarė lakedaimoniečiai; jau jiems ir didžioji dalis Peloponėso buvo priklausoma.

LXIX. Taigi taip esant viską sužinojęs Kroisas nusiuntė į Spartą pasiuntinius dvanas nešančius ir prašančius sąjungos, įgalindamas kas reikia sakyti. Jie atėję tarė: "Pasiuntė mus Kroisas, lydų ir kitų tautų karalius, sakydamas tatai: lakedaimoniečiai, išpranašavus dievui kad graiką draugu įsigyčiau, jus gi sužinojau pirmaujant Graikijoj, jus pagal orakulo ištarimą kviečiu norėdamas tapti draugas ir sąjungininkas be apgaulės ir klastos". Kroisas tatai per pasiuntinius pareiškė, o lakedaimoniečiai išgirdę ir patys pranašavimą Kroisui duotą, apsidžiaugę lydų atvykimu ir padarė vaišingumo ir sąjungos sutartis; nes ir pirmiau kai kurias geradarybes jie buvo iš Kroiso patyrę. Pasiuntę lakedaimoniečiai į Sardes aukso pirkti, norėdami sunaudoti jį statulai, kuri dabar Lakonijos Tornake pastatyta Apollonui. Kroisas gi jiems norinti pirkti davė dovanai.

LXX. Tai dėl to lakedaimoniečiai sąjungą padarė, ir todėl kad iš visų graikų juos išskirdamas pasirinko draugais. Ir tam jie patys buvo pasiruošę šilant, dar padarė varinę taurę ir daug paveikslėlių iš oro pripaisę aplink briauną didumo tris šimtus amforų talpinančią, dovaną, norėdami atiduoti Kroisui. Šita taurė nenuvyko į Sardes dėl priežasties nupasakojamos dvejopai. Lakedaimoniečiai sako, kad, kai vežama taurė atsidūrė prie Samijos, sužinoję samiečiai atėmė ją karo laivais priplaukę. Patys samiečiai sako, kad kai pavėlavo vežantieji taurę lakedaimoniečiai ir sužinojo Sardes ir Kroisą paimtus esant, pardavė taurę Same, privatūs gi vyrai nupirkę padėję ją Hėros šventovėje; greičiausia, kad pardavusieji sakė, sugrįžę į Spartą, kad buvę apiplėšti samiečių.

LXXI. Su taure taip buvo. Kroisas gi pasiremdamas orakulu padarė žygį į Kapadokiją tikėdamasis apgalvoti Kyrą ir persų galybę. Besiruošiant Kroisui žygiuoti prieš persus, kaž kas iš lydų, ir anksčiau laikomas išmintingu, o po tos nuomonės dar labiau tą vardą gavęs, patarė Kroisui tatai (vardas jam buvo Sandanis): "Karaliau, prieš tokius vyrus ruošies žygiuoti, kurie odinėmis kelnėmis mūvi ir odiniais kitais rūbais vilki, valgo ne kiek kas nori, bet kiek kas turi, turėdami žaurią žemę; be to vyno nevertoja, bet vandenį geria, nei figų neturi valgyti, nei nieko

kito gero. Taigi, jei juos nugalėsi, tai ką iš jų gausi, jiems nieko neturint? O būdamas nugalėtas, žiūrėk, kiek gėrybių neteksi; nes paragavę gi mūsų gėrybių, nebenorės jų netekti. Aš gi dabar dievams dėkoju, kad jie neduoda minties persams žygiuoti prieš lydus". Tai sakdamas neįtikino Kroiso; nes pas persus, pirmiau negu lydus užkariavo, nieko nebuvo švelnaus, nieko gera.

LXXII. Tie kapadokai graikų syrijais vadinami. Buvo gi šitie syrijai pirmiau negu persai valdė medų valdžioje, tada gi Kyro. O medų valstybės ir lydų siena buvo Halio upė, kuri teka iš Armenio kalno, paskui Matiėnus dešinėje turi tekėdama, o iš kairės Frygus. Praslinkus pro tuos ir tekėdama aukštyn į žiemius dešinėje syrijus kapadokus aplenkia, o iš kairės Paflagonus. Taip Halio upė skirsto beveik visą žemutinę Aziją nuo jūros prieš Kiprą iki Euksino ponto (Juodosios jūros). Ji yra visos tos šalies sprandas; kelio ilgis laisvam vyrui penkios dienos.

LXXIII. Išžygiavo Kroisas prieš Kapadokiją dėl šių priežasčių: ir žemės išgyti prieš savo likimą norėdamas, ir labiausiai orakulu pasitikėdamas ir atkeršyti norėdamas už Astyagą Kyru. Kyksaro sūnų Astyagą esantį Kroiso giminietį, medų karalių, Kambyso sūnus Kyras nugalėjęs turėjo; pasidarė giminiečiu Kroisui tuo būdu: klajoklių skytų eilė vyrų susiginčijusi išvyko į medų žemę. Viešpatavo tuo laiku mēdamas Dejoko vaikaitis, Fraorto sūnus Kyksaras, kuris tuos skytus pirma priėmė gerai, kaip prašytojus, paskui labai vertindamas juos, vaikus jiems pavedė, kad išmokyti kalbos ir šaudymo meno. Praslinkus kiek laiko, kai visada išeidavo skytai medžioti ir visada ką nors parnešdavo ir kartą atsitiko jiems nieko nepagauti: juos sugrįžusius tuščiomis rankomis Kyksaras (buvo mat, kaip pasirodė, greitas supykti) žiauriai ir rūšiai priėmė. Jie gi tatali nuo Kyksaro kentėdami, kaip neteisingai jų pačių nuomone pasielgta, nutarė iš pas juos besimokančių vaikų vieną sukapti, paruošė jį kaip paprastai žvėris paruošdavo, Kyksarui duoti nešdami kaip žvėriena ir atidavę kuo greičiausiai vykti pas Sadyacio sūnų Alyatį į Sardes. Taip ir pasidarė: nes ir Kyksaras ir su juo buvusieji svečiai tos mėsos pavalgė, ir skytai tai padarė pas Alyatį prašydami atvyko.

LXXIV. Po to (nes Alyatis neišdavė skytų reikalaujant Kyksarui) karas tarp lydų ir medų truko penkerius metus, kuriame mēdai lydus nugalėdavo, tai lydai mēdus; kartą net naktį kovojo. Taigi jiems lygiomis ėjo karas, kol šeštais metais atsitiko, kad prasidėjus kovai staiga diena naktim pavirto. Tą gi dienos pasikeitimą Talis Milėtietis joniečiams išpranašavo, nurodydamas tuos pačius metus, kuriais įvyko pasikeitimas. O lydai ir mēdai, kai pamatė naktį vietoj pasidarius, nustojo kovoje ir greičiau pasiskubino abeji taiką tarpusavy padaryti. Taikintojai gi jų buvo šie: Syennesis kilikietis ir Labynėtas babylonietis. Jie ir taikos sutartį skubėdami padarė ir vedybų sutartį sudarė: nutarė mat, kad Alyatis duotų dukterį Aryėnį Kyksaro sūnui Astyagai, nes be tvirtos reikalo tvirtos sutartys paprastai nesti. Sutartis daro tos tautos taip, kaip ir graikai, tik be to, dar rankas įpiauna ir vienas kito kraują laišo.

LXXV. Tą gi Astyagą, jo senelį iš motinos pusės Kyras nuvertęs nuo sosto laikė, dėl priežasties, kurią vėliau pareikšiu. Dėl to Kroisas supykęs ant Kyro į orakulą pasiuntė, ar žygiuoti prieš persus ir abejotina

atsakymą gavęs, manydamas, kad jo naudai tas atsakymas yra išžygiavo į persų valstybę. O kai atėjo prie Halio upės Kroisas, paskui, kaip aš sakau, per ten esančius tiltus pervedė kariuomenę, o kaip pasakojta graikai, Talis Milėtietis pervedė jam. Abejojant mat Kroisui, kaip jam peris per upę kariuomenė (nes dar nebuvo tuo laiku tų tiltų) sako buvęs Talis kariuomenė padaręs jam upę, tekančią iš kairės stovyklos pusės, kad ir iš dešinės tekėtų; padaręs gi taip: aukščiau stovyklos pradėjęs iškasė gilų griovį mėnulio pavidalo, taip kad prie upės esančią stovyklą iš užpakalio apeitų, upė taip iš pirmykščios vagos pasukta ir vėl stovyklą aplenkus į senąją vagą įtekėtų. Taip kai tik pasidalijo upė, iš abiejų pusių pereinan pasidarė. Kai kurie vėlgi sako, kad senąją vagą vėl išrasusi. Bet manęs tai neįtikina; nes kaip gi vėl sugrįžę perėjo ją?

LXXVI. Kroisas gi, kai perėjęs su kariuomenė per upę atvyko į tą Kapadokijos dalį, kuri Pterija vadinama (o Pterija yra tos šalies stipriausia, prieš Sinopės miestą prie Euksino jūros esanti) ten sustojo naikindamas Syrijos dvarus. Ir paėmė pterijų miestą ir pavergė, paėmė jo visus aplinkinius miestus, syrijus gi nieko nekaltus visai sunaikino. Kyras gi surinkęs savo kariuomenę ir pasiėmęs visus tarp jų gyvenančius išėjo prieš Kroisą. Pirma negu pradėjo vesti kariuomenę, pasiuntęs pasiuntinius pas joniečius ragino nuo Kroiso atsimesti. Bet joniečiai nepaklausė, o Kyras, kai atvyko, stovyklą prieš Kroisą pastatė, ir ten Pterijos šalyje išbandė vienas kito jėgas. Smarkiai kovai kilus ir daugeliui iš abiejų pusių kritus, pagaliau nė vienas nenugalėjęs išsiskyrė nakčiai atėjus. Ir taip abi kariuomenės kovojo.

LXXVII. Kroisas gi gailėjosi dėl savo kariuomenės didumo (buvo mat jo kareivių skaičius daug mažesnis kaip Kyro), todėl kitą dieną, kai Kyras nemėgino pulti, grįžo į Sardes, turėdamas galvoj iššaukti egiptiečius pagal sutartį (padarė mat su Egipto karalium Amasiu sąjungą pirmiau negu su lakedaimoniečiais) pakviesdamas ir babiloniečius (nes ir su jais buvo padaręs sąjungą, karaliavo gi Babilone tuo laiku Labynėtas), pranešdamas ir lakedaimoniečiams pasirodyti paskirtu laiku; sušaukęs gi juos ir savo kariuomenę surinkęs, sumanė žiemai praėjus pradžioj pavasario žygiuoti prieš persus. Ir taip galvodamas, kai atvyko į Sardes, pasiuntė pasiuntinius pas sąjungininkus, kurie pasakytų penktą mėnesį susirinkti į Sardes. Turimą ir su persais kovojusią kariuomenę, kuri buvo pasamdyta, visą paleidęs išskirstė, visai nesitikėdamas, kad beveik lygiomis kovojęs Kyras žygiuotų prieš Sardes.

LXXVIII. Tatali svarstant Kroisui, visas priemiestis prisipildė gyvačių; pasirodžius gi joms, arkliai palikdami paprastas ganyklas, priedami suėsdavo. Matant tai Kroisui, kaip ir buvo, pasirodė, kad yra stebuklas; taigi tuojau pasiuntė paklausėjus pas Telmesų kunigus. Atvykus paklausėjams ir sužinojus Telmesuose, ką reiškia stebuklas, nepasisekė Kroisui pranešti, nes pirmiau negu atgal jie parplaukė, buvo paimtas Kroisas. O tie telmesiečiai taip pareiškė: svetima kariuomenė užpulsianti Kroiso šalį, atvykusi gi ji nukariausianti gyventojus, sakydami, kad gyvatė esanti žemės vaikas, o arklis priešininkas ir ateivis. Telmesiečiai tai atsakė jau paimtam Kroisui, nieko nežinodami, kas buvo pas Sardes ir kas atsitiko pačiam Kroisui.

(Bus daugiau)

Redaguoja Lietuvos šaulių Sąjungos Tremtyje Laikin. Centro Vald. Darbo Prezidiumas.

LIETUVOS ŠAULIAI, KAIP KARIAI

BALYS BRAZDŽIONIS

Laisvam pasauly išsiblaškę buvę Lietuvos šauliai pradeda atsikurti. Jau įregistruoti keli šaulių klubai. Jie jau turi savo vėliavas, ženklus ir eina prie uniformų įsigijimo.

Šiuo trumpu straipsniu noriu kiek paliesti praeitį. Šauliai, kaip žinom, oficialiai įsikūrė Lietuvoj 1919 m. birželio 22 d., tačiau šauliškoji idėja jau gimė kartu su nepriklausomybės paskelbimu. Šauliškos idėjos vykdytojai buvo pirmieji partizanai, kurie, niekieno neverčiami, stojo kovon su vos atgimusią Lietuvą puolančiais priešais. Visą šaulių sąjungos praeitį puošia eilės karių garbingų žygių virtinė. Štai vienas šaulys, dalyvavęs kovose 1920 m. pasakoja: "Kai lenkų raitininkai grobuoniškais tikslais įsilaužė Lietuvos gilumon, 5 Troškūnų miestelio šauliai užkirto jiems kelią, norėdami apsaugoti ramius gyventojus nuo žiaurių plėšimų ir persekiojimų. Raitininkų buvo žymiai daugiau ir jie labai įniršę kovėsi; kai šauliams pritrūko šovinių, juos suėmė ir kardais sukapojo". Daug aukų sudėta ant Tėvynės aukuro, daug šaulių ir karių savanorių paguldė galvas dėl laisvės. Vaikai nebesulaukė savo tėvų, žmonos vyrų, mergelės mylimųjų. Lietuva, atgavusi laisvę, šauliams ir kariams statė paminklus. Kažin kiek jų beliko šiandien Lietuvoj, kur raudonojo okupanto mindžiojama ir teriojama žemė neša jungą jau beveik 20 metų?

Kasgi sudarė šaulių gretas laisvoje Lietuvoje? Daug Lietuvos kariuomenės atsargos karių, jaunuoliai ir jaunuolės, moterys, karių ar šaulių šeimos narės ir šiaip kurios pamilo šaulių organizaciją. Organizacija buvo kaip kariuomenė, beveik kaip Amerikoj esanti National Guard, kuri drausmės ir tvarkos požiūriu tvarkėsi pagal kariuomenės nuostatus. Jos tikslas buvo: karinis mokymas bei sportas ir plati tautinė bei kultūrinė veikla. Uniforma ta pati, tik ženklai skirtingi, nuo reguliarios kariuomenės. Tūkstančiai mūsų tautos sūnų ir dukrų perejo šaulišką eilę ir daug jų veikloje pasireiškė. Užimant Lietuvą 1940 m., dau-

gelis šaulių nenešė ginklų atiduoti, o paslėpė giliai, kur kas išmanė ir, kai tauta sukilo 1941 m., tų ginklų reikalingumas buvo gyvybės klausimas, todėl šaulių daugiausia ir krito kautynėse Kaune, ir kitose Lietuvos vietose.

Dabar viskas nutilo ir laisvės troškimas Lietuvai sumažėjo. Politinė padėtis rodos lyg niekad nebesikeis, rodos už Lietuvą niekas jau nekariaus... Ir kitos pesimistinės mintys ateina, viltys žlunga, tik atsigauti, kai pagalvoji, kad po pusantro šimto metų vistiek Lietuva kėlės laisvam gyvenimui, argi mes galim palikti kovos dvasią nuošaly? Argi galim čia laisvi gyvendami užmiršti tų šaulių aukas, kurie krito už tėvų numylėtą žemę? Ne! Buvęs Lietuvos šaulys, gerasis Lietuvos jaunime, būk lietuviu širdy, nors ir kaip tave audros blaškys. Argi mums nėra džiugu minėti Vytauto Didžiojo, šv. Kazimiero, kurio atšvenčiam 500 m. sukaktį, partizanų narsius žygius? Taip, mūsų tauta, turėjo, turi ir turės narsių ir žymių žmonių, kurie kelia Lietuvos vardą į padanges. Tad argi verta dabar nusisukti nuo kariško pobūdžio organizacijų. Mums teliko tik mažai laiko gyventi, kurie matėme savo tautos atgimstantį gyvenimą, jos kovų dvasią, todėl eikime į atgimstančią šaulių organizaciją, eikime į Lietuvį veteraną ramovėnų, Legionų eiles, kad mūsų vaikai pasektų kovingumą ir būtų patriotai šios šalies ir kartu Lietuvos. Argi mūsų tautoje likę broliai ir sesės nebeišvys laisvės, argi ilgai lietuvis tremtyje tolimame Sibire mirs nuo bado ir sunkaus gyvuliško gyvenimo? Kad galėtume juos išlaisvinti — būtų didžiausias nuopelnas, džiaugsmas, kaip nesenai į Čikagą atvykusi Sibiro tremtinė Gaučienė reporteriams pareiškė: "aš nežinau kur atsidūriau, atrodo kaip danguj; kaip čia žmonės gražiai atrodo ir laisvi".

Neturim armijų ir ginklų despotui nugalėti, bet imkimės kultūringo būdo: prašyti užtarimo galingųjų tautų organizuotai ir vieningai.

KELETAS MŪSŲ "PASLAPČIŲ"

A. VALATKAITIS

Šaulių Sąjunga tremtyje auga pamažu. Tačiau jos augmenį sudaro tvirta medžiaga. Tai vis idėjiniai šauliai ir šaulės, įvairaus amžiaus ir įsitikinimų, bet visi vienodai myli savo tėvynę Lietuvą ir tikintįs Vlodo Putvio paliktąja ideologija. Kaip "...ąžuols drūts prie Nemunėlio", mūsų organizacija ugdo šakas, skleidžia lapus ir mezga vaisius, kurie duoda gvybės sėklas mūsų sodriam šauliškam atžalynui. Šiuo metu atgimusi tremtyje Šaulių Sąjunga yra tiek tvirta, jokie "vėjai" jos nepalauš.

Kodėl Šaulių Sąjunga taip tvirtai auga?

Štai keletas mūsų paslapčių, kuriomis norime pasidalinti su skaitytojais.

Mes turime pakankamai daug aktyviųjų šaulių. Tokie gi žino, kad būti šauliu, reiškia dirbti, eiti Putvio nurodytu keliu, vykdyti šauliškąs pareigas, nes vien tik sumokėjimas nario mokesčio vieneto išdėminkui nė vieno dar nepadaro šauliu, ar šaule.

Tikrieji šauliai visą savo energiją sukaupia darbui Šaulių Sąjungoje. Jie netinginauja. Jie tačiau ir neskaldo pačių savęs "į šipulius", užsirašdami į "tūkstantis ir vieną" organizaciją.

Šitie šauliai ir šaulės, kiekvienas ir kiekviena, nedalomi patys savyje, visa savo asmenybės pilnuma, kietai užgrūdinti šauliškame nusistatyme, jautrios širdies savo sąjungai, su meile širdyje kitiems broliams ir sesėms, su pasiaukojimu, nenuilstamai dirba šauliškai idėjai. Jie taip pat jaučia pagarbos tiems, kurie rinkimų ar skyrimo būdu pašaukti dar daugiau dirbti, dar daugiau aukotis Lietuvai ir Šaulių Sąjungai ir padeda jiems kuo tik gali.

Tuos šaulius ir šaules mes visados matome šauliškose susirinkimuose ar parengimuose, tautinių šokių ir vaidinimų repeticijose, šaudymo pratimuose, tvarkos tarnyboje, ar kitur. Tokie šauliai ir šaulės nežino žodžio "ne", ar tai būtų lietus, ar sniegas, ar šalta, ar karšta.

Idėjiniai šauliai ir šaulės, imdamiesi kurio nors darbo ar pareigų, svarsto tik vieną dalyką: kaip geriau įvykdyti užduotį.

Bedirbant, žinoma, pasitaiko ir klaidų. Tačiau tikrieji šauliai ir šaulės niekad neperranda ir humoro "gyslelės"; jie pasijuokia patys iš savo klaidų, bet nepajuokia kitų, neužgauna jų, jei kam iš netyčių pasitaiko klaida. Tuo pasireiškia kantrybė tarpusavio santykiuose. Greta yra gyva ir tolerancija vienas kito įvairiems įsitikinimams.

Idėjiniai šauliai nesiekia šauliškąs veiklos dirvoje užsiauginti maisto savo asmeniškų ambicijų alkui patenkinti. Jie tačiau nėra visai laisvi nuo ambicijos jausmo; jų ambicija — išstvermingai, su pasiaukojimu dirbti Šaulių Sąjungos labui.

Tokių idėjinių brolių ir sesių nemaža turime nuo pat sąjungos viršūnių, iki mažiausio vieneto, ar sekijos. Jie tad ir yra tikroji šauliškąs pulsuojanti gvybė, tikrasis sąjungos mechanizmą varantis motoras.

Pasitaiko tačiau, kad to paties ąžuolo vienas ar kitas anksčiau žaliavęs lapelis pagelsta ir be laiko nukrinta. Papuvusią šakelę taip pat, kad ir labai retai, bet vis tiek tenka nugentėti, kad neužkrėstų puvimo nuodais visą medį. O kartais ir koks kormis iš šalies, nei šio nei to jieškodamas, tamsiais "pogrindžiais" besirausdamas velėną aplink ąžuolą gadina.

Nukritę lapai ir nugentėtos papuvusios šakelės virsta trąša. Patamsių rausėjas, kormis, ąžuolo juk nepajėgs išversti. Jo ir amžius neilgas. Užtat šauliškąs ąžuolas mūsų antrojo himno žodžiais "ir vėtroj, ir žiemoj žaliuoja". O aplink ąžuolą rikiuojasi vis tankesnėmis ir už gėles gražiau žydinčiomis gretomis jaunas atžalynas, mūsų pasididžiavimas — šauliškąs jaunimas.

VIS. L. Š. S. T. VIENETŲ ATSTOVŲ SUAŽIAVIMO REIKALU

Remdamasis Laik. Statutu ir Darbo Prezidiumo nutarimu, L. C. V. pirmininkas, Visuotinio suvažiavimo reikalais, Įsakymu Sąjungai, paskelbė šiuos potvarkius:

I. Vis. suvažiavimas kviečiamas š. m. liepos 5 d. 9 val. ryto, Čikagoje, Jaunimo Centre (Tėvų Jėzuitų namai, 5600 So. Claremont Ave.).

II. Vis. suvažiavimui ruošti sudarytas komitetas, kurio pirmininku sutiko būti L. C. V. narys ir L. Š. S. T. garbės narys, buv. L. Š. S. pir-

mininkas adv. R. Skipitis (5613 Emerald Ave., Chicago 21, Ill.). Reikalų vedėju ir ryšininku su L. C. V. pirmininku, eventualiai su Darbo Prezidiumu, paskirtas L. C. V. II-sis vicepirmininkas š. A. Valakaitis (5727 So. Louis Ave., Chicago 29, Ill.). Šaulių vienetai prašomi vis. suvažiavimo reikalais kreiptis nurodytais adresais.

III. Ne vėliau kaip iki birželio 16 d. Šaulių vienetai turi išsirinkti atstovus į vis. suvažiavimą pagal Laik. Statuto nuostatus. Be to, L. C. V. pirmininkas prašo iki birželio 1 d. jam išsiųsti duomenis apie vienetų veiklą nuo pat įsikūrimo dienos.

DRAUSMĖ

PRANYS ALSĖNAS, Kanada

Laiminga toji tauta, kurios nariai yra drausmingi. Nežiūrint kokio amžiaus žmogus bebūtų, jeigu jis drausmingas — yra geras žmogus, nes žmogaus susidrausminime slypi visos gerosios ypatybės.

Anot kanadiečio laikraštininko, Jim Bishop, jeigu tai būtų galima išreikšti kokiū nors piešiniu, tai drausiai būtų galima paišyti ant kiekvieno nusikaltėlio nugaros nedrausmingumo ženklą... Ešą, žmogus gali būti didelis savo ūgiu ar mažas, riebus ar liesas, mandagus ar storžievis, inteligentas ar puskvailis — kiekvienas iš jų turi laikytis gyvenimo drausmingumo dėsnių...

Drausmingumas žmogų visuomet sulauks nuo įvairiausių sau ir kitiems nemalonių, dažnai net labai žalingų, veiksmų, drausmingumas jį įgalins kiekvieną pasiimtą darbą padaryti gerai ir tvarkingai, nes drausmingas žmogus — netvarkingumo negalės pakęsti.

Gyvendami šiuo metu šiaurės Amerikos kontinentė — JAV ar Kanadoj — matome ir girdime begaliniai didelį palaidumą jaunimo tarpe. Čionai, pradedant pradžios mokyklų mokiniais, baigiant augštųjų mokyklų studentais — jaunuoliai ir jaunuolės savo tarpe turi begaliniai didelį procentą įvairausio tipo nusikaltėlių. Štai, skaitome spaudoje, jog pernai iš New Yorke esančių 918 viešųjų mokyklų, nusikaltėlių policija buvo priregistravusi net 3,298 mokinius. Kai Little Rock devynių vaikų apsaugai buvo pastatyta ant kojų net 12,000 federalinės kariuomenės, tai New Yorke valdžia tik posėdžiavo ir ginčijosi tarpusavy, o sargybas savo vaikams apsaugoti — organizavo tik motinos...

Iš New Yorke mokyklų pernai metais už chuliganizmą, esą, buvo pašalinta 700 mokinių. Kodėl taip yra? Kas čia kaltas? Niekas daugiau ir, šimtą kartų niekas, tik drausmingumo stoka! Kai nedrausmingi mokiniai, be abejonės, kalti jų tėvai ir mokytojai, kurie nemoka iškiepyti vaikuose drausmingumo jausmo.

Rašantysis šias eilutes stebi jaunimo gyvenimą ir jų veiksmus Kanadoje. Deja, tas stebėjimas — dažnai pasibaisėtinų reiškinų patiekia. Nusikaltėlių eilėse labai didelis procentas jaunuolių tarp 20 — 25 m. amžiaus. Vadinasi, iki tol nebuvo kam juose iškiepyti drausmingumo, o, tuo pačiu, ir sąžiningumo jausmo, todėl nūdien jie ir eina bankų plėšti. Lietuvoj tokio amžiaus vyrai būdavo kariuomenėj arba ką tik grįžę iš kariuomenės, atlikę karinės tarnybos prievolę ir išėję labai kultūringą savęs susidrausminimo, susitvarkymo ir sukultūrėjimo mokyklą. Deja, čia, Kanadoje, to nėra, kaip nėra ir visuotinės karinės prievolės. Į karių eiles — čia organizuojami vyrai tik savanorišku pagrindu. Taigi, į ją stoja tik tie, kurie panori kariais būti savu noru, nežiūrint jų amžiaus ir metų skaičiaus. Tokiu būdu jaunimas dažnai ir lieka be karinio mokslo, o, tuo pačiu, ir be karinės drausmės, kuri esti taip reikalinga ir civiliniame gyvenime.

Kaip ten bebūtų, kareiviavimas — dar nė vieno žmogaus nepagadino, tik pataisė. Štai, žiūrėkime, į vokiečių tautą, kuri daugumos vadinama militarinės prigimties tauta. Galima, žinoma, su tuo ir sutikti, tačiau tas "militariškumas" daugeliu atveju, jiems į naudą išeina, nes sunku būtų pasaulyje rasti kitus taip gražiai susidrausminusius ir tokius tvarkingus žmones, kaip vokiečiai.

Čia pat, tenka pasidžiaugti, kad ir lietuvių tauta, dar vos tik po dvidešimties metų nepriklausomo gyvenimo, dėka Lietuvos mokykloms ir kitoms auklėjimo ir švietimo įstaigoms, į kurių tarpą, bene, pirmon eilėn irikiuotina ir Lietuvos kariuomenė, buvo pakankamai gražiai sudrausmintą, išauklėta ir ypač gražiai pakelta savo kultūriniu lygiu. Šio mano teigimo pasekmes matome ir svetur gyvendami. Visi žino lietuvius, kaip ištikimus, drausmingus ir kultūringus žmones.

Lietuvos kariuomenės eilėse mūsų kaimų žaliukai jaunuoliai gaudavo tokį išauklėjimo ir susidrausminimo kraitį, kokio jie nebūtų gavę niekur, save lavindami kitose kokiose nors civilinėse institucijose. Jiems grįžus iš kariuomenės — jie pasidarydavo itin geri tėvynės patrijotai, geri šeimų tėvai ir nepamainomi savo tautos atstovai. Taigi, prieš to meto ir šios srities mokyklą (kariuomenę) — mes turime lenkti galvas, nežiūrint kas bebūtume ir kur begyventume.

KULTŪRINGI MINĖJIMAI IR PAGERBIMAI

Šiemet turime apščiai visokių sukakčių ir jubiliejų. Toki minėjimai sustiprina žmonių dvasią ir atnaujina naujiems darbams pasišvesti ir aukotis. Tarp kitų šiųmetinių minėjimų, šauliai nutarė pagerbti ir savo — Šaulių Sąjungos įkūrėjo ir ideologo a.a. Vlado Putvio-Putvinskio paminėjimą jo mirties sukaktyje. Jisai mirė kovo mėnesio pradžioje, bet minėti nutarta gegužės 4 d., nes tuo laiku yra šaukiamas narių susirinkimas Lietuvių Auditorijoje. Žada būti trumpa paskaita ir nuoširdus prisiminimas. Ta pačia proga norima nariams parodyti lietuvišką garsinę

filmą apie žinomą Chicagos kultūrininką ir muziką a.a. A. Vanagaitį, nes daugelis čekigiečių šitos filmos nėra matę, kurioje vaidina ir patys šauliai — Chicagos šaulių klubo meno kuopelės artistai.

VIENINGAS IR SUTARTINAS DARBAS

Chicagos šaulių klubo vadovybė, kuri buvo išrinkta metiniame narių susirinkime kovo 2 d. Lietuvių Auditorijoje, jau turėjo savo antrąjį posėdį kovo 30 d., kuriame dalyvavo: kun. A. Šeštokas — pirmininkas, Vl. Išganaitis, K. Rožėnienė, A. Gintneris, V. Abramikas, J. Čėsna, Z. Urbonas, Pr. Tomkevičius; neatvyko posėdin moterų

vadovė — O. Dunaitienė. Posėdis buvo labai gyvas, vieningas ir sutartinai sprendžiami visi klubo reikalai.

ŠALPA, AUKOS IR DOVANOS KITIEMS

Kas mažai turi — daug duoda, — sako priežodis. Jisai tinka ir Chicagos šaulių klubo vadovybei. Tikrai, šauliai nedaug turi pinigų kasoje, bet pilni geros širdies ir dar geresnių norų pagelbėti artimą ir sušelpti reikalingą. Tik šiame posėdyje buvo paskirta: a.a. dail. prof. Ignui Šlapeliui paminklui statyti — \$10.00, Amerikos Lietuvių Tarybai — \$10.00, Chicagos skautams rengiant skautoramą —

\$10.00, sunkiai sužeistam klubo šauliui A. Butkui ir jo šeimai — \$25.00 (jisai jau gavo anksčiau iš narių visuotiniame šaulių susirinkime kovo 2 d. \$70.00) ir t.t. Vadinas, šauliai rūpestingai ir pavyzdinčiai aukoja paskutines savo pajamas kitų asmenų parėmimui ir pagerinimui jų organizacinės ar asmeninės gerovės.

ŠAULIŲ KLUBO NAUJA KARTOTEKA

Šiame posėdyje buvo patvirtinta nauja kartoteka klubo narių tarpe. Dabar kiekvienas šaulys turi užpildyti jam prisiunčiamą pareiškimą ir gražinti pagal paduotą adresą klubo vadovybei. Tai liečia visus jau dabar esančius narius. Naujai įstojantieji nariai pareiškimus gauna vietoje arba pas klubo sekretorių. Šiame posėdyje buvo priimti nauji nariai: V. Vilniškaitis, St. Paulauskas, Jz. Valceris, J. Gelbokas. Minėtieji pareiškimai yra pasiūsti paštu kiekvienam nariui. Nariai, kurie minėtų pareiškimų negražins klubo Valdybai laike vieno mėnesio, t.y. gegužės 1 d., bus skaitomi ne nariais ir tuoju išbraukiami iš narių sąrašo. Vieną kartą reikalinga susitvarkyti ir turėti pavyzdinę narių kartoteką.

GEGUŽĖS 30 — MIRUSIŲ PAMINĖJIMO DIENA

Zieduose paskęs šio krašto kapai. Lietuviai nuo senovės gerbdavo mirusius, šaulės Lietuvoje puošdavo karių kapus. Savo darbščiomis rankomis ir čia sesės papuoškite mirusių šaulių, karių ar kt. lietuvių kapus, kurie apeleisti ir nėra kas puošia.

Artinasi birželio mėnuo — tautos tragedijos-liūdnujų įvykių sukaktis. Tautos tragedijos ruošiamuose minėjimuose dalyvaukime ir kuo aktyviau prisidėkime prie jų suruošimo.

BIRŽELIO 24-JI ŠV. JONO KRIKŠTYTOJO DIENA

Pagal liaudies papročius vidurvasario šventė. Vienetai, kurie ypač daugiau turi šauliško jaunimo, suruoškite tradicinius Joninių laužus. Tautiniai šokiai, dainos ir skaidri pavasariška laužų nuotalka tesujungia dar stipriau mūsų organizacijos narius.

NARIŲ RĖMĖJŲ SEKCIJA JAU VEIKIA

Džiugu ir malonu pranešti, kad šaulių rėmėjų sekcija jau pavyko suorganizuoti prie Chicago šaulių klubo. Pirmieji sąvonorai jau at-

Čikagos šaulių klubo valdyba: vid. sėdi kun. A. šeštokas—pirm., kair. V. Išganaitis ir deš. K. Rožėnienė—vicepirmininkai. Stovi: iš k. P. Tomkevičius—kasin., A. Gintneris—inform. ved., Z. Urbonas—sp. vad., J. Čėsna—ūk. reik. ved. ir V. Abramikas—sekr.

siliepė ir šiame posėdyje buvo įrašyti į šaulių klubo rėmėjų tarpą sekančius asmenis: Vl. Liubertas, Jz. Klimkaitis, K. Matutis, Olg. Vyšniauskienė, F. Rauba, A. Blinstrubas, J. Lieponis, Kybartas ir kt. Šauliai rėmėjai moka nario mokesčio ne mažiau, kaip \$12.00 metams, arba mėnesiui \$1.00. Minėtieji asmens nario mokesį jau sumokėjo iprmy. Jie turi visas šaulio teises, tik atleidžiami nuo šauliško pareigų, bet savanoriškai gali dalyvauti, kaip visi kiti nariai paraduose ir t.t. Pažymėtina, kad Olga Vyšniauskienė sumokėjo nario mokesį ir dar paaukėjo \$5.00 klubo reikalams. Narių rėmėjų kasdien atsiranda, nes juos niekas netrukdo: nei laikas, atstumas, pareigos. Jie yra tikri šauliai idealistai!

A. Gintneris

AMERIKOS LIETUVIŲ KONGRESAS

1958 m. birželio 27-28 dienomis Bostone Statler viešbuty bus Amerikos Lietuvių Tarybos šaukiamas kongresas, kurio paruošimo darbai yra pavesti ALT Bostono skyriui.

Atstovų rinkimo tvarka jau paskelbta spaudoje.

Delegatų mandatuose pažymimas delegato vardas, pavardė, adresas, organizacijos pavadinimas ir jos narių skaičius, o juos pasirašo pirmininkas ir sekretorius.

Organizacijos prašomos mandatu nuorašus tuoj atsiųsti ir informacijų klausti šiuo adresu: ALT Bostono skyrius, 636 Broadway, So. Boston 27, Mass. Tel. AN. 8-3071.

ALT Bostono Skyrius

PENKI VELNIO ĮSAKYMAI ŠAULIAMS VYRAMS

1. Nelankyk šaulių susirinkimų.
2. Jei nutarei nueiti į susirinkimą, tai mažiausia vieną valandą pavėluok.
3. Jei lauke blogas oras, geriau pasilik namie.
4. Jei vis dėl to nuėjai į susirinkimą, būtinai pulk vadovybę, apšauk visus diktatoriais ir iškoneveik jų darbus. Pats tačiau neapsiumk dirbti jokio darbo.
5. Nesiskubink sumokėti nario mokesčio.

S m a l a
Pepeklės korespondentas

ŠAULĖ TREMTYJE

LIETUVĖ MOTINA

K. KODATIENĖ

O, Motina, tas brangus vardas —
Pasaulį skirtas tau vienai.
Vėjo sparnais teskrenda aidas...
Kai lūpos taria jį šventai.

Tūkstančiai organizacijų, milijonai vaikų širdžių gegužės mėnesį visame pasaulyje su didžiausia meile reiškia pagarbą motinai.

Jau gilioje senovėje mūsų močiutė sielojosi dėl savo vaikų, augino ir auklėjo neatitraukdamos žvilgsnio nuo lietuviškų reikalų. Senovės motina verčiau pakęsdavo medžiaginius nedateklus, kad tik nebėgti iš namų į darbą ir nepalikti vienu vaikų. O, jei ką vargas spyrė kartu nešdavos, vesdavos ir vaikus, kad savo budrią akį ir laike darbo užmesti galėtų.

Vargo mokykloje, šiaudinėje pastogėje prie ratalio išmokė jos vaikus lietuviško rašto. Spaudžiamos ir persekiojamos, sugebėjo duoti vaikui religinį ir tautinį pagrindą, tinkamai juos paruošė atgimstančiam laikotarpiui. Ant kuklių motinų rankų ilsėjosi ir išaugo mūsų mokslininkai, menininkai, valstybės galvos, narsūs kariai, anų laikų tautos žadintojai: Basanavičius, Kudirka, Maironis ir kt.

Motinos davė mūsų tautai didvyrius, pačios dažniausiai pasilikdamos nežinomos — nuošalyje. Šiame kuklume ir glūdi lietuviškos motinos spindinti didybė.

Savame krašte pasilikusi motina, ar tolimame Sibire išvežta ir dabar — didvyrė. Persekiojama, gainojama savo principuose tvirta, kaip uola.

O, mes sesės šaulės, kurios esame užsigrūdinusių motinų dukros, ar mes galėtume susvyruoti, suklupti lietuviškumo sargyboje? Jei sunkiausiai sutemų laikais Lietuvos vaikai išliko lietuviais, tai didžiausias nusikaltimas būtų dabar juos prarasti gyvenant laisvės krašte. Ar turėtume sąžinės palikti juos aklu lietuviškam raštui, kai nieks jo nedraudžia, o pelyjanti knygynų lentynose lietuviška knyga prašyte prašosi būti perkama.

Nėra didesnės pareigos dabartinei lietuvei motinai, kaip išauginti savo vaikus gerais lietuviais, dorais žmonėmis.

Dėl neva geresnės šeimos ateities nereta motina turėdama mažus vaikus kartais ir nebūtino reikalo turėdama, bėga fabrikon ar kur kitur, kur darbo gauna, pati vargdama, savo sveikatą silpnindama ir savo vaikus skriausdama. Nei pati, nei vaikai nepasidžiaugs per daug materialinėmis gėrybėmis, jei prazus vaikuose lietuviška dvasia. Niekas vėliau nepajęgs gražinti lietuviškos širdies, atgaivinti nutildytos lietuviškos dainos.

Tik motina, kuri pati vaikščiojo gimtosios žemės takais, kuri jaučia kiekvieną vaiko atsidūsėjimą, tik ji gali geriausiai, prieinamiausiai, vaikui patraukliausiai, labiausiai suprantamu būdu savyje glūdintį tėvynės meilės jausmą vaiko širdin perlieti. Niekas, oi nieks jos pavaduoti negali. Visa kita: mokykla, organizacijos tai tik motinos talkininkės.

Dar niekad lietuviškos motina neturėjo būti tokia budri, kaip dabar, nes niekad negyvenome tokioj jaunimaj žavinčioj svetimoj ir kartu pavojingoj aplinkumoj.

Dabartinė motina turi būti budri, kad jai pačiai ir jos tautai nežūtų, turi stipriai laikyti savo vaikus už rankų, kad neklaidžiotų vieni. O, ir paugėjusiems ji turi likti kuo geriausia draugė, patarėja, jų palydovė kuo ilgesniame gyvenimo kelyje.

Šiandien visi, kurie taip labai sielojamės dėl lietuviškų reikalų — senstame. Kas išgirs Laisvės Varpą skambant, jei tinkamai neišauginsime ir tam neparuošime ateities kartą — vaikus? Jie bus mūsų tęstinumas ir tik dėl jų mielos šaulės mes turime aukotis ir dirbti.

O, vaikai savo motinoms ne už turtą bus dėkingi, o už jų sveiką išauginimą ir tinkamą išauklėjimą.

Per amžius kentėje, laisvę laimėsime per aukas ir pasišventimą. Ir niekas kitas, tik didvyriškai kilnios motinos ir vėl prikels mūsų tėvynę per savo vaikus. Tokiomis motinomis sesės šaulės norėkime būti!

A. Šulgaitė

V A S A R O S N A K T Ĳ

*Užsnūdo po lietaus apsunkusios alyvos,
Vėjelis pievų smilgose vos vos šiurena.
Mėnesienoj atgyja ūkanos negyvos,
Tyliai tarpusavyje kuždas obels senos.*

*Pro mėnesieną, pro alyvas tylumoje
Artėja ilgesys ir žada sielai šventę...
Tylu. Ramu. Toli giria tamsuoja.
Vos girdimi rasos lašeliai krenta.*

MIĖLOS BIRUTIETĖS IR SESĖS ŠAULĖS!

Amerikos kontinente viskas yra kitaip kaip kitur, o ypač kitaip kaip buvo mūsų Lietuvoje. Imkime pavyzdžiui pavasarį. Lietuvoje mes buvome pripratusios prie malonaus, ramaus pavasario artėjimo, to gražiausio metų laiko. Prasidėdavo laipsniškas atšilimas, žemė kvėpėjo, paukščiai čiulbėjo, įvairiausios gėlės dygo ir augo kasdien smarkiau, ant krūmų ir medžių daugėjo pumpurai, kol jie ištiesai apsidengdavo žiedais. Lietuvoje pavasaris buvo tikras gamtos prabudimas po žiemos miego. Net ir didžiausias prozaikas tada pasidarydavo poetu.

O čia... pavasaris yra iš didžiausio pietų kontinento atslenkančių šiltų oro bangų kova su šaltomis, atslenkančiomis iš plačių arktinių plotų. Didįjį Penktadienį čia mes išėjome į lauką be paltų, o jau po Velykų, pirmadienį, snigo kaip sausio mėnesį. Staigūs atmosferiniai pasikeitimai net keliasdešimt laipsnių keletos valandų laikotarpy, taipogi pakankamos drėgmės trūkumas ir yra svarbiausia priežastimi, kad čia mažai tesimato gėlių (kalbu apie vietovę, esančią netoli Niagaros — kitų nepažįstu, nes labai toli ir nebuvau išvykusi). Į tą apylinkę atvykusiai, tuojau metasi į akis, kad retai kur prieš ar už namų matosi žydinčios gėlės, taipogi mažai ir gėlių krautuvių (jei ne vestuvės, arba laidotuvės, tai jos gal ir visai išnyktų). Labai stebina ir gėlių laikymas šaldytuvuose. Iš tokių neilgas ir džiaugsmas — kartą iš šaldytuvo išimtos bematant pradeda vysti.

Kalbant apie kitas šiame kontinente gerąsias gyvenimo puses, at-

Šių metų Velykos Lietuvos kaime, šiaulių ap. sniego būta augščiau tvorų.

rodo, ubagiškiausia yra su paukšteliais ir gėlėmis. Čia nesimato tokių gražių gėlių darželių, kaip pas mus Lietuvoje (išskyrus lopinėlius žalios žolelės ir kur-ne-kur vargstančias, neprižiūrimas, pasodintas gėleles).

Šiam kontinente išikūrusių, dauguma iš mūsų jau turi nuosavus namus. Ar nevertėtų pagalvoti prieš ar už savų namų įrengti gražius, kaip darydavome Lietuvoje, įvairių gėlių darželius. Gėlių laistymas šiltais vasaros vakarais, po sunkių darbo dienų ir kitokių rūpesčių, nors trumpam laikui mus perkeltų į numylėtą tėvynę.

Manau, kad pavyzdį čia turėtų rodyti birutietės ir sesės šaulės, kurios, gaila trumpai, neprikl. Lietuvoje jaunajai, priaugančiai kartai buvo pavyzdžiu, kaip reikia dabinti ir prižiūrėti savo gėlių darželius.

Tas turėtų keletą gerų pusių: išvartytų nuobodulį, atitrauktų nuo dažnai nenaudingai leidžiamo laiko sėdint ir žiūrint kinuose Beverčių filmų ir papratintų pamilti tvarką, grožį ir pačią gamtą.

O. Š.

2-jo ulonų D.L.K. Birutės pulko buvusi birutietė.

Juozas Mikštas

LIEUVOS GINTARĖLIUI

*Gintarėli skaisčius, gintarėli geltonas,
Gintarėli pakrančių šventos Lietuvos,
Pasakyki, ar mano buities kapitonas
Ilgesy su savim vis prie vairo kovos? ...*

*Gintarėli brangus, gintarėli tėvynės,
Aš tave, kaip relikviją, pirštais imu ...
Vandenynais, kalnais, dykumom kelią skynęs,
Suradai tu mane, ir širdy taip ramu ...*

Australija, 1958. I. 12 d.

*Gintarėli baladės Kastyčio, Jūratės,
Tu kvėpi Palangos man pušynų sakais.
Tu stebiesi, ši keistą tau kraštą pamatęs,
Ir be žodžių gimtinės mintis išsakai ...*

*Gintarėli švelnus, gintarėli geltonas,
Atkeliavęs čionai iš tokios tolumos,
Pasakyki, ar mano vilties kapitonas
Dar ilgai vis vaiduokliu prie borto rymos? ...*

Džiugo ilgesys.
J. Juodžio pav.

KARIAI ir JAUNIMAS

DŽIUGO KALNAS TELŠIUOSE

(IŠ MŪSŲ SENOVĖS PADAVIMŲ)

Senų senovėje, sako padavimas, toje vietoje, kur dabar Telšių miestas pastatydintas, gyveno narsus medžiotojas Džiugas. Kartą iš tolimos šiaurės, perplaukę Baltijos jūrą, į Žemaitiją buvo atplaukę iš Skandinavijos, greičiausia iš Švedijos, narsūs kariai. Žemaičiai tuoj susibūrė į karinius dalinius ir narsiai kovojo su užpuolikais visą dieną ir naktį. Kraujo daug išlieta. Sužeistų ir užmuštų — kalnai! Bet visgi žemaičiai savo narsumu toli pralenkė žuvėdus ir jų gausius, gerai ginkluotus pulkus išblaškė. Gyvi likę bėgo į ten, iš kur jie buvo čia atkeliavę: prie Baltijos jūros, prie laivų. Žemaičiai paėmė be galo daug karinio grobio, daug belaisvių. Nežinia kuriuo būdu į nelaisvę pateko ir žuvėdų mergelė: ji buvusi žuvėdų vado dukterė. Jos grožio nei aprašyti, nei apsaityti neįmanoma: ir saulė šviesiau nešvietė, kaip jos akys mėlynosios; ir nakties metu dangaus žydruma, su mirksinčiomis žvaigždėm, nebuvo tiek žavinga ir viliojanti, kaip tos mergelės akys...

Narsusis medžiotojas Džiugas vos tik pamatė šią žemiškąją deivę, tiesiog apstulbo, apsvaigo. Jis pamilo šią svetimųjų atėjūnų žuvėdų dukrą. Jo meilei nebuvo jokių ribų. Taip karštai ir audringai Džiugas pamilo šią svetimą mergelę, kad nebodamas tautiečių nepasitenkinimo, tą pačią dieną iš nelaisvės pagrobė mergelę ir išsivežė į savo namus. Jis apšvedė ir svaigo laimės džiaugsmu. Bet neilgai jis gyveno su savo deive — ir už saulę šviesesne, ir už nakties žydrumą žavingesne — jaunąja žmona. Žemaičiai nebojo meilės burtų. Jiems nesuprantama buvo, kaip gali jų narsiausias karys ir vadas vesti svetimtautę? Juo labiau nelaisvėn patekusi mergelė buvo laikoma verge... O su verge juk nevalia savo likimo surišti... Išvykus kartą Džiugui medžioklėn, įnirtę žemaičiai, visu būriu užpuolė Džiugo sodybą, kur gyveno jo jaunoji gražuolė žmona... įpykę užpuolėjai negailestingai ją nužudė. Grįžęs Džiugas rado savo mylimą — negyvą ir šaltą.

Jo meilė buvo tiek didelė ir šventa, jog jis daugiau nebemedžiojo ir nebekariavo. Jis visą ilgą gyvenimą budėjo prie savo sodybos namų, čia jis verkė graužiomis ašaromis, o sustirusiais pirštais kasė iš aplinkos žemę ir nešė ją prie sodybos: vis pylė į krūvą. Ilgainiui jis iškasė didelę žemumą, lomą, o iš tų žemių — supylė augštą piliakalnį: iš Džiugo išverktų skausmo ašarų, nuolatos upeliu sruvenančių, subėgo ežeras — tai toji loma, žemuma, iš kurios jis sėmė piliakalniui žemę. O piliakalnis tiesiog kalnu pavirto — toks jis buvo didelis ir augštas. Ilgainiui, žmonės labai to Džiugo gailėjosi, nes tokios meilės niekas neužtiko jokiose senovės istorijose bei pasakojimuose. Tą kalną žmonės pavadino Džiugo kalnu, o jo skausmo ašaromis pripiltąją lomą — pavadino Mąščio ežeru: kadangi šioje vietoje, visą savo ilgą gyvenimą Džiugas mastė tik apie savo amžinąją meilę — nužudytąją žmoną.

Ir šiandien tas Džiugo kalnas apaugęs šimtamečiais medžiais, atrodo niūrus ir baisus, kada saulė pasislepia debesyse, o jei šviesūs saulės spinduliai ima tviskėti, Džiugo kalnas tampa vilionių pilnas ir žavingas. Jis tikrai nepaprastas — viliojantis, paslaptingas ir gražus. Jo viršūnėje iškasinėtos didelės duobės. Tai godūs mūsų laikų žmonės paslėptų lobių naktimis jieskojo. Aišku, tų lobių nerado, kadangi tas piliakalnis buvo supiltas nelaimingojo Džiugo nuogomis ir rankomis ir jis tų turtų neturėjo. Tai jo skausmo ir pražudytosios amžinosios meilės paminklas.

Be to, Mąščio ežere jau nuo neatmenamų laikų, kasmet, būtinai turi paskęsti bent vienas žmogus, nors ežere žmonės beveik nesimando ir jis nėra gilesnis už netoliese esantį Germanto ežerą, kur kaitriomis vasaros dienomis daugybė žmonių maudosi ir paskenimų labai retai tepasitaiko.

Vladas Mingėla

LIETUVIŲ IR PABALTIEČIŲ ŽAIDYNĖS

Edvardas Šulaitis

Balandžio mėnesį sportiniam gyvenime buvo du stambūs taškai: Clevelande įvykusios šiaurės Amerikos lietuvių sporto žaidynės ir Čikagoje pravestos pabaltiečių varžybos.

Balandžio 12—13 d.d. Clevelande susirinko apie 350 sportininkų į VIII-jų š. Amerikos liet. sporto žaidynių I-ją dalį, kur buvo varžytasi krepšinyje, tinklinyje ir stalo tenise.

Vyrų krepšinio varžybose nugalėjojo vardą pasiglemžė Čikagos ASK Lituanica, baigmėje sumušusi Toronto Aušrą 60:49. Šiame susitikime taškus pelnė: Lituanica — Dirvonis 12, Germanas 20, Gaška 6,

Kamarauskas 8, Kaunas 4; Aušrai — Vaičiulis 3, Buntinas 18, Laurinavičius 11, Preikšaitis 8, Kulys 9. Jaunųjų grupėje pirmąją vietą laimėjo Chicago LSK Neries krepšininkai, kurie baigmėje įveikė Čikagos Baltijos Jūrą 56:48. Čia krepšius sumetė: Nerai — Valaitis 16, Žvinakis 17, Varnas 13, Ant. Bartkus 2, Dauskardas 6, Kanapickis 2; Baltijos Jūrai — S. Tauras 11, A. Tauras 4, Šimkus 24, Miece-

J. A. VALSTYBĖS

Atominės raketos siunčiamos Europon. 40-ji Lauko artilerijos raketų grupė, kurią sudaro 616 parinktų karių, baigė apmokymą, atliko šaudymo pratimus ir greitai laiku išvyksta V. Vokietijon. Ši raketų grupė ginkluota Redstone didžiulėmis raketomis, kurios jau gaminamos masiniai. Raketos ilgis yra apie 70 pėdų, skrenda virš 200 mylių ir neša atominę bombą. Redstone buvo panaudota kaip pirmos stadijos raketa, paleidžiant Amerikos mėnulėkus (satelitus) orbiton.

Ruošiama ir daugiau tokių raketų grupių. Tiems daliniams teks aptarnauti ir vėliau tarnybon skiriamas Thor, Jupiter ir Pershing balistines raketas. Iki šiol tarnyboje buvo tik Corporal balistinė raketa, kuri siekia tik iki 75 mylių.

Šių raketų paskirtis yra padidinti Amerikos ir jos sąjungininkų Europoje karo pajėgų ugnies galingumą. Joms uždaviniai — naikinti priešo susitelkimus, karinius įrengimus ir raketų bazes priešo užnugaryje.

Raketų grupę sudaro dvi baterijos, kurios gali veikti savistoviai. Jas aptarnauja dvi tarnybų kuopos, inžinerijos kuopa, kuri gamina skystą deguonį lauke ir tiekimo kuopa, kuri tvarko ir prižiūri atsargines raketas. Raketų grupė savo didžiulius ginklus ir 10,000 gabalų įvairių reikmenų pasikrauja į 200 specialių ir paprastų sunkvežimių bei džypų. Jos vora kelyje išsitęsia iki 18 mylių.

Patį raketa vežama trimis specialiais sunkvežimiais: vienu atominė bomba, antru vairavimo įtaisas ir trečiu varančioji dalis. Prieš pastatant, jos sujungiamos į vie-

nę. Tada ji pastatoma vertikaliai. Po to užtaiso, pripilant ją tonomis alkoholio, skysto deguonio, kuris yra labai šaltas ir dar pripumpuojama vandenilio peroksido. Pastarasis naudojamas gaminti garą, kuris varo kai kuriuos vidaus įrengimus. Užtaisymas kontroliuojamas iš tikrinimo sunkvežimio, kurio aparatai prijungiami prie raketos laidais. Užtaisius visi raketos įrengimai patikrinami. Patikrinimas užtrunka apie 15 minučių. Tada raketos elektroninė smegenim duodama lėkimo programa. Raketa iššovus, jos lėkimo programą pakeisti jau negalima.

Atlikus paskutinius patikrinimus, ugnies būrio vadas nuspaužia jungiklį netolimam apkase. Tasai paleidžia raketon degalus, kurie uždega raketa varantį užtaisą. Raketa pradeda kilti tiesiai augštin, tik vėliau nusikreipia jai įsakyta kryptimi į numatytą taikinį už 150 — 200 mylių.

Raketų nutaikymui naudojami žemėlapiai, kurie Europoje esą pagyginamai užtektinai tikslūs. Taigi ir pataikymai būsią taiklūs. Vairuojamieji įtaisai pataiso net žemės sukimosi įtakas.

Numatoma tokiais raketų daliniais apjuosti visą Geležinės Uždangos ratą.

Kodėl Rusija apskundė J. A. Valstybes UN? Jei kils karas, jį pradės Rusija. Jos vienas pirmųjų tikslų bus sunaikinti Amerikos strateginę aviaciją. Strateginės

vičius 6, Jacinevičius 1, Mikelevičius 2.

Moterų krepšinio varžybose pirmosiomis buvo Toronto LSK Vyties atstovės, finale nuskriaudusios Toronto Aušrą 51:38, o pas jaunučius meisterio vardą išplėšė Clevelando Žaibas, sudorojęs Detroito Kovą 35:21.

Tinklinyje visose trijose grupėse pirmąsias vietas pelnė Clevelando Žaibas. Pas vyrus žaibiečiai baigmėje įveikė Bostono Dainavą 2:0, moterų grupėje — Žaibo II 2:0 ir mergaičių — Chicagos Nerį 2:0.

Komandinėse stalo teniso varžybose vyrų ir moterų grupių nugalėtojų vardus nusinešė Toronto Vytis: vyrai finale sudorojo Detroito Kovą 5:2, o moterys — Clevelando Žaibą 3:1.

Vyrų vieneto susitikimuose pergale pasipuošė Vyties atstovas Pr. Gvildys, baigmėje sumušęs J. Šoliūną (Detroito Kovas) 3:0. Mote-

rų vienete pirmąja buvo S. Kasperavičiūtė (Toronto Vytis), kuri baigmėje sumušė Laikūnienę (Clevelando Žaibas) 3:1.

Šias Žaidynes surengė Š. Amerikos Lietuvių Fizinio Auklėjimo ir Sporto Komitetas, talkininkaujant Clevelando LSK Žaibui ir LVS Ramovės Clevelando skyriui. Žaidynių organizacinio komiteto pirmininku buvo dr. A. Nasvytis.

Balandžio mėn 26 d. Čikagoje įvyko II-sios pabaltiečių varžybos krepšinyje, tinklinyje ir stalo tenise. Čia, neatvykus estų rinktinėms, rungsi tik lietuvių ir latvių komandos.

Pagrindinėje varžybų rungtyje — krepšinyje pergalę nusinešė lietuviai, kurie sumušė latvius 70:65. ios rungtynės buvo gana permainingos ir jų metu pasekmė svyravo vienos ir kitos komandos naudai. Lietuvių rinktinėje žaidė ir taškus pelnė: Kamarauskas (Litua-

nica) — 11, Varnas (Neris) — 5, Buntinas (Aušra) — 8, Valaitis (Neris) — 15, Germanas (Lituanica) — 21, Dirvonis (Lituanica) — 4, Gaška (Lituanica) — 6.

Moterų tinklinio susitikime latvaitės buvo geresnės ir be didesnio vargo laimėjo 3:0. Pas vyrus latviai irgi pasirodė stipriau, nors jų pasekmė nebuvo tokia efektinga — 3:2. Šį kartą lietuviai tinklininkai protarpiais buvo lygiaverčiai varžovai latviams. Vyrų ir moterų tinklinio rinktinė pagrindą sudarė Clevelando Žaibo žaidėjai, papildyti keliais Neries ir Lituanicos atstovais.

Stalo teniso varžybose lietuviai išplėšė dar vieną pergalę, nugalėdami latvius 5:2. Čia taškus pelnė — J. Nasvytis (Žaibas) 3, A. Avižienis (Čikagos Neris) 1, J. Šoliūnas (Detroito Kovas) 1.

Kitų sporto šakų varžybos bus pravestos vėliau. Šias pabaltiečių žaidynes pravedė latviai.

aviacijos dabartinė problema yra išgelbėti nuo to sunaikinimo kuo daugiau lėktuvų. Išgelbėtieji galės tučiuojau naikinančiai pulti Rusiją.

Prisibijoma, jog karui prasidėjus, išliks nesunaikinti tik tie lėktuvai, kurie tuo laiku bus ore. Dabar strateginė aviacija tvarkoma ta kryptimi, kad nuolatos turėtų ore kiek galima daugiau lėktuvų. Tikslas yra turėti nuolatos ore bent 600 — 700 lėktuvų. Kiek jų dabar laikoma ore — paslaptis.

Sekantis žingsnis, kurio siekiama, turėti kitus 600 — 700 lėktuvų, kurie galėtų pakilti oran praėjus 15 minučių nuo įsakymo gavimo. 15 minučių yra leistinas maksimumas laiko, jei rusai puola balistinėmis raketomis. Tokiam pasiruošimui lėktuvai turi būti pripildyti degalais, pastatyti pradžioje pakilimo takų ir lėktuvų tarnybos apgyvendintos arti lėktuvų.

Strateginės aviacijos vadovietė yra Nebraskos valstybėje, giliai požemyje. Skaitlingi ryšiai veikia su visomis oro bazėmis ir Vyr. Vadovybe. Visi lėktuvų judėjimai ir jiems uždaviniai atžymimi kas minutę. Karo planai dažnai peržiūrimi ir pataisomi. Lakūnų paruošimas vykdomas planingai ir kietai. Turima apie 600 kuro papildymo lėktuvų. Kas 3½ minutės įvyksta vienas kuro papildymas ore.

Kartais DEW (tolimo sekimo-įspėjimo linija) savo radarais pastebi artėjančius objektus, kuriuos negalima greitai atpažinti. Tada strateginės aviacijos ore esantieji lėktuvai nukreipiami Rusijos sienų kryptimi. Jie žino savo uždavinius ir jiems skirtus taikinius. Jie nešasi atominės ar vandenilio bombas, kurių degtuvai yra dar atjungti. Taip jie skrenda iki iš anksto nustatytos linijos. Jei ten negauna patvirtinimo vykdyti uždavinį iki galo, grįžta atgal.

Tokios rūšies skridimai iššaukė Rusijos skundą prieš J. A. Valstybes UN. Strateginė aviacija Rusijos skundą įrašė į savo nuopelnų sąskaitą.

J. L.

KANADA

Paskutiniuose š.m. kovo 31 d. įvykusiųose Kanados federaliniuose rinkimuose su didele persvara buvo perrinkta pernai vasarą valdžios vairą perėmusi progresyviųjų konservatorių vyriausybė su min. pirm. John Diefenbaker priekyje. Kaip iš rinkimų rezultatų paaiškėjo, daugelis Kanados karių balsavo už pralaimėjusią liberalų parti-

ją, vadovaujamą Nobelio taikos premijos laureato 1957 m. — L. Pearson, tačiau tas, reikia tikėtis, neturės įtakos Kanados ginkluotoms jėgoms, nei kariniam biudžetui, nes abiejų viršpaminėtų politinių partijų gynybos politika yra labai panaši. Greičiausia pasiliks ir tas pats gynybos ministeris, konservatorius, ats. generolas G. R. Pearkes.

Kanados užsienių reikalų departamento pranešimu Stanislaw Michno, lenkų attache Otavoje š. m. vasario 12 d. buvo priverstas apieiti Kanadą kaip "persona non grata". Kanados spaudoje buvo žinių, kad St. Michno išprašytas iš Kanados už savo didelį veiklumą špionažo srityje.

AVRO — Toronte esanti lėktuvų gamybos bendrovė š.m. balandžio 19 d. vėl bandė savo naujausią sprausminį lėktuvą (naikintuvo tipas) CF-105 "Arrow", kuris paskutinio bandymo metu pasiekė 1000 mylių greitį per valandą (galis pasiekti 1500 mylių), o skridimo augštis buvo 50,000 pėdų (galis pakilti ligi 60,000 pėdų augščio).

Šio lėktuvo (greičiausio Kanadoje) pastatymas ir bandymai AVRO bendrovei kaštavo virš 200 milijonų dolerių. Lėktuvą bandė Kanadoje žinomas lėktuvų bandytojas pilotas Jan Zurakowski. Jeigu ši lėktuvą priimtų Kanados karo aviacija, tai jis būtų apginkluotas raketomis.

J. Skardis

DR. VYTAUTAS BENDORAVIČIUS

Balandžio 11 d. Los Angeles, Kalifornijoje (JAV), širdies liga mirė Dr. Vytautas Bendoravičius.

Velionis buvo gimęs 1891 m. lapkričio 12 d. Kučiūnų kaime, Beržininkų val., Seinų aps. Gimnaziją baigė 1911 m. Marijampolėje, o universitetą 1917 m. Kijeve (Ukrainoje).

Pirmojo Didžiojo Karo metu tarnavo rusų kariuomenėje gydytoju. Grįžęs į Lietuvą, 1919 m. pradžioje stėjo savanoriu į Lietuvos kariuomenę ir joje tarnavo gydytoju iki 1940 m. — pirmosios rusų bolševikų okupacijos. Karo Ligoninėje Kaune dirbo nervų ligų skyriuje; be to, 1927—1939 m. būvyje dar dirbo Vytauto Didžiojo Universite- te Kaune. Buvo nervų ir psichikos ligų klinikos vyr. asistentu, o paskui lektoriumi.

Iš savo mediciniškos srities rašinėjo į kai kuriuos lietuviškus laikraščius ir buvo parašęs knygas "Nervų sveikata" ir "Eugenika ir išsigimimas".

KARIUI RAŠO

...Nesu gavęs KARIO Nr. 1. Aš renku kiekvieną numerį ir dedu į komplektą. Neturėti visų numerių tokio gražaus ir įdomaus žurnalo būtų apsilėidimas. Surinkęs komplektą, aš jį įrišu į knygą ir vėl turiu įdomios medžiagos paskaityti antrą kartą. O KARYJE yra visko. Ten yra Lietuvos istorijos, koki Lietuvą karai teriojo ir koki žmonės jos žemelę mindė. Yra karių išgyvenimų iš praeito karo. Tai tikras istorinis lobynas, kurį žinoti pravartu kiekvienam lietuviui.

Kai Lietuva atgaus laisvę, visus KARIO komplektus pasiimsiu į tėvynę. Ten ne tik pats dar skaitysiu, bet duosiu ir tautiečiams. Tegu jie žino, kokia spauda buvo leidžiama trentyje.

Gavęs naują KARIO numerį, negaliu jo padėti, kol visą perskaitau. Visą aplinkui tada užmirštu. Nors skaitau daug lietuviškos spaudos, bet KARYS mieliausias mano širdžiai. Gal todėl mieliausias, kad esu buvęs karys ir teko visko išgyventi ir matyti.

Linkiu mielam KARIUI vis tobulėti ir gražėti. O kai atgausim laisvę, vėl grįžti į Tėvynę.

Pranas Ivanauskas, England

KOMUNISTAI JUNGTTINĖSE TAUTOSE

Vienintėlė Jungt. Tautų agentūra turinti galios yra Saugumo Taryba. Jai yra vadovavę: Sobolev (SSSR), Zinčenko (SSSR), Černyšev (SSSR) ir Protič (Jugoslavija). J.T. augumo Tarybos pasekretoriai yra visada komunistinių kraštų atstovai. Taigi kas kontroliuoja Saugumo Tarybos veiksmus? Ar ne komunistai?

A. M.

ČIKAGOS VYRAI KARINEJ TARNYBOJ

Pvt. M. V. Vaišvila ir Pvt. Rimas Izokaitis pabaigė marinių apmokymą San Diego, Calif. Abu kartą buvo parvažiavę namo atostogom.

SP3 Antanas Jarunas, US Army, neseniai grįžo iš Tolimųjų Rytų; buvo Korėjoj ir Japonijoj. Jis buvo paskirtas prie US Army Far East Garbės Sargybos. Dabar randasi Camp Polk, La.

Cpl. Rimvydas J. Rapšys, US Marines, grįžo į civilinį gyvenimą, Marinuose ištarnavęs virš 4 metų. Dar anksčiau yra buvęs Korėjoj, Japonijoj ir Okinawoje. Neseniai buvo grįžęs iš Š. Afrikos — Maroko, kur išbuvo 20 mėnesių, ir ten matė vietinius neramumus. Aplan-kė Londoną, Ispaniją ir kitas šalis Europoje.

A 12 C Leonardas Angeleika, US Air Force. Dabar tarnauja Vokietijoj. Yra buvęs Prancūzijoje, kuria labai nusiskundė.

Jonas Tarvenis, staff sergeant, šiomis dienomis grįžo iš Vakarų Vokietijos, ištarnavęs Dėdės Samo karinėse pajėgose 30 metų ir tris mėnesius.

Sveikatos sumetimais jis nusprendė pasitraukti iš tarnybos ir pailsėti ilgesniam laikui. Neseniai jam buvo padaryta akių operacija.

Jonas Tarvenis gimė Vyduklės valsčiuje, Raseinių apskrity, gruodžio 10 dieną, 1900 metais. Jis atvyko į šią šalį būdamas dvylikos metų amžiaus. Išaugęs jis įstojo į

SP 3 Antanas Jarunas Korėjoje, kur ėjo sargybos pareigas pasienio demilitarizuotoje zonoje.

LIETUVIAI KARIAI! laisvajame Pasaulyje

karo tarnybą ir 19 metų praleido užjūryje.

— Kovo 19 d. L. Vyčių salėje buvo 5 ir 10 metų Don Varnas poste išbuvusių narių pagerbimo banketas. Don Varnas, kurio vardu pavadintas šis lietuviškasis Amerikos Legiono postas, priklausė Nekalto Prasidėjimo parapijai ir daug dirbo lietuviškojo jaunimo tarpe. 1940 m. jis buvo išrinktas Čikagos rajono L. Vyčių pirmininku. Užėjęs II Pasauliniam karui, Varnas buvo pašauktas kariuomenėn, gaudamas leitenanto laipsnį. Tačiau jam nebuvo lemta sugrįžti — jis žuvo 1944 m. gruodžio 20 d. Vokietijoje.

Po karo lietuviai veteranai įkūrė "Lithuanian - American Veterans Group", kurioje buvo Algirdas Brazis, Clementas Globis, Leonardas Šimutis, Casey Deveikis ir kiti. Jie vėliau nutarė priimti Don Varnas vardą ir įsijungti į Amerikos Legioną 968 postu. Pažymėtina, jog šio posto narys kun. Antanas Švedas buvo pirmuoju posto kapelionu. Jis ir dabar eina tas pareigas.

— **A. a. Petras Juozapavičius**, buvęs Lietuvos Susisiekimo Ministerijos tarnautojas ir veiklus šaulys, kalintas pirmojo bolševikmečio metu Kauno kalėjime ir NKVD nuteistas dešimčiai metų, bet karo pradžioje išsilaisvinęs, atvykęs iš tremties 1950 m. į Čikagą ir čia išgyvenęs 7 metus, pasimirė Hamiltone, Ont., Kanadoje, 1958 m. kovo 6 d. palaidotas vietos kapinėse.

Kovo 20 d. 20 d. 7 val. mirė I pasaulinio karo veteranas **Augustas Barcus**, buvęs Dariaus ir Girėno 271 Posto narys. Palaidotas 1958 m. kovo 24 d. Čikagoje.

— **Clement P. Gudžiūnas**, gyvenęs 12747 So. Bishop St., mirė vasario 19 d. Hines veteranų ligoninėje. Gimęs 1919 m. balandžio 30 d., Čikagoje, visą laiką čia gyveno,

buvo narys the 82nd Airborne division.

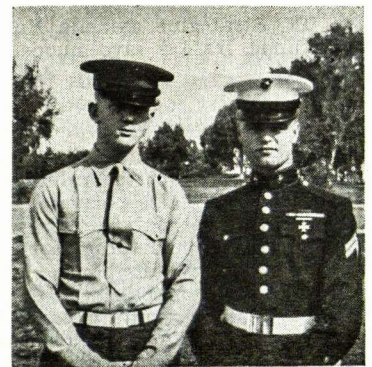
Lietuvos kariuomenės savanoriškūrėjas, Laisvės kovų invalidas **P. PLISKEVICIUS**, gyv. 350 Aberdeen Ave., W. Hamilton, Ontario, Canada, prašo atsiliepti savo giminei ir pažįstamus.

JURGIS KIAUNĖ praneša apie adreso pakeitimą:

180-24 Grand Central Pkwy.,
Jamaica Estates, N. Y.
Tel.: OL. 7-0350.

Pranešimas. Šaulė J. Budrienė gamina labai gražias pastatomas tautines vėliavėles. Jei kas iš sesių, brolių šaulių ar šiaip Kario skaitytojų norėtų jų įsigyti, prašoma kreiptis adresu: J. Budrienė, R. D. # 5, Brunswick, Ohio.

Deš. Cpl. Rimvydas J. Rapšys (U. S. Marine Corps) išieiginėje uniformoje su ginklo draugu Casa-blankoje, Maroke.

STASIO BUTKAUS PAGERBIMO VAKARAS BROOKLYNE

“Ne karaliaus, ne kunigaikščio atėjome pamatyti ir apgerbti, bet kuklaus žemalčio — Lietuvos kario — iš Kurtuvėnų, iš padubysio...”, — buvo pareikšta, pradėdant iškilmingąjį posėdį pagerbti ilgamečiui “Kario” redakcijos nariui Stasiui Butkui, kurio keleriopą jubiliejų New Yorko šviesuomenė paminėjo šių metų balandžio 19 d.

“Vyrai Gedimino Kalne” autoriui platesnio masto minėjimą suruošė St. Butkaus artimieji bičiuliai, talkininkaujant “Kario” redakcijai.

Išsamią, kruopščiai paruoštą kalbą pasakė redaktorius Zigmas Raulinaitis. Kalbėtojas nuostabiu tikslumu atpasakojo jubilijato ryškesnius gyvenimo brožuos. Šiltu žodžiu sveikino Lietuvos gen. konsulas Jonas Budrys, toks pats Vyties Kryžiaus kavaličius, kaip ir Butkus. Posėdyje pirmiausia buvo perskaitytas paskutiniojo Lietuvos krašto apsaugos ministro gen. Kazio Musteikio sveikinimo žodis:

“...beskaitant Tavo “Vyrai Gedimino Kalne”, dar kartą akyse prabėgo veik prieš 40 m. buvę įvykiai, kai ir man, nors ir trumpai, teko tarnauti su Tavim Vilniuje ir Kauno komendantūroje...”

Savanorių kūrėjų vardu sveikino kpt. Jurgis Kiaunė, pirmasis buvęs sužeistas kovose dėl Lietuvos nepriklausomybės. Kiaunė kelė

mintį ir skirtumą apie tai, ką savo atsiminimuose rašo generolas ir ką vyr. puskarininkis. Lietuvos Laisvės Kovų Invalidų Draugijos sekr. Br. Tvarkūnas susirinkusiuosius nustebino Butkui įteiktąja dovana. Tai auksio žiedas su Vyties Kryžiaus ženklų. Tvarkūnas pastebėjo, jog Butkus per kautynes netekęs vienos ausies klausos, tačiau apie tai niekam niekad nepasakojęs ir nereikalavęs kaip invalidas valdžios lengvatų. Bronius Tvarkūnas pareiškė: “Mes gi laikome St. Butkų Lietuvos kovų invalidu...” Su Tvarkūnu iš Philadelphijos buvo atvykęs jo sūnus ir prof. dr. Jonas Puzinas.

“Vyrai Gedimino Kalne” leidėjo Stepo Vykinto iš Vokietijos žodį perskaitė A. Sodaitis: “...Tegyvuoją Lietuvą, tegyvuoją savanoriai, kurie ją kūrė, tegyvuoją visi kovotojai, kurie dėl jos šiandien dirba”. SLA gen. sekr. dr. M. Vinikas savo žodyje pabrėžė: “St. Butkaus taurus pavyzdys paskatino ir kitus jaunuolius drąsiai ginti tėvynę karolauke”.

Jubilijatui buvo įteikta visa eilė dovanų. Visų dalyvių vardu buvo įteiktas drožinys, vaizduojąs geležinį vilką su trispalve.

Amerikos lietuvaitė, ponja Kazimiera Genevich, techniškai sutvarkiusi “Vyrai Gedimino Kalne” rankraštį, buvo pagerbta ir jai pareikšta padėka už atliktąjį darbą.

Jubilijatą dar sveikino LVS “Ratmovės” Bostono skyrius (Stasys Griežė-Jurgelevičius), kun. dr. Stasys Valiušaitis, artimas “Kario” bendradarbis, aktorius V. Žukauskas, žurn. Vl. Mingėla, ltn. Stasys Gudas, Petras Ulėnas, plk. Jonas Šlepetys, kpt. Ant. Kirkyla, Vincas Rastenis. Lietuvių žurnalistų S-gos New Yorko skyriaus vardu inž. Kęstutis Čerkeliūnas įteikė dovaną.

St. Butkui pagerbti komiteto garbės pirm. Juozo Ginkaus žodžiu buvo baigtas iškilmingasis posėdis.

Vėliau vakarienei vadovavo kpt. Vacl. Alksninis. Buvo dar visa eilė sveikinimų, iš kurių pabrėžtini: plk. inž. A. Novickio, Kazio Kepalo, Jono Kario, Br. Spūdienės.

Beje, iškeltina kpt. Petro Jurgėlos kalba su įdomiais faktais apie Butkų. Ta proga jis Butkui įteikė kai kurių ordinų, Butkaus turimų, rozetes. “Darbininko” redaktorius Paulius Jurkus, susijaudinęs, jog gerbiamas žemaitis, pasiūlė Butkų pakelti į “žemaičių kunigaikščius”.

Be kitų, minėjimą ruošiant, nuširdžiai talkininkavo senas Amerikos lietuvių spaudos veteranas Pranas Narvydas.

St. Butkus šių eilučių rašytojui po minėjimo pareiškė, jog tame pobūvyje buvęs gerbiamas iš viso Lietuvos karys, o ne jis pats, ir dėl to suteikta garbė ne jam, bet visiems kovotojams.

Algirdas Valys

Kpt. V. Alksninis taria žodį sveikindamas S. Butkų.

Prie stalo sėdi iš k.: vicekonsulas A. Simutis, gen. konsulas J. Budrys, S. Butkus, p. Budrienė ir komiteto garbės pirm. J. Ginkus.

V. Gedgaudo nuotr.

SAVIŠALPOS KASOS KLAUSIMU

L.V.S. Ramovės skyrių atstovų suvažiavimas, įvykęs 1954 m. Čikagoje, apsvartęs Savišalpos kasos įsteigimo reikalą, po neilgų diskusijų su visai maža persvara balsų, nutarė įsteigti Savišalpos kasą. Kasos lėšas sudarytų skyriaus narių įnašai ir tomis lėšomis būtų šelpiami buvę kariai, patekę į vargą, skurdą ir nelaimę.

Antrasis skyrių atstovų suvažiavimas, įvykęs 1956 m. irgi Čikagoje, vėl buvo iškėlęs tos kasos klausimą. Svarstant buvo pastebėta, kad gana žymi dalis atstovų pasisakė neigiamai, t.y., prieš savišalpą. Tačiau tas klausimas kažkaip nubluko, t.y., buvo pertrauktas kokios tai staigmenos, ir po to jau nuodugniai nebuvo išnagrinėtas, aptartas ir paliktas taip kaip buvęs.

Tokios kasos įsteigimas, iš vienos pusės, yra girtinas, bet, iš kitos, praktika parodė, kad jis organizacijoje įvedė dezorganizaciją. Ta dezorganizacija pasireiškia tuo, kad nevisi skyriai tą nutarimą vykdo. Nors nutarimas yra privalomas visiems, tačiau yra skyrių, kurie visai tos kasos nepripažįsta ir išipareigojimo mokesčių nerenka; yra skyrių, kurie net savo skyrių protokoluose yra įrašę, kad savišalpos

mokesčių nerinkti; yra skyrių, kurie tuo klausimu visai nieko nedaro ir nepasisako — nei teigiamai, nei neigiamai tuo reikalu. Gi atskiri skyrių nariai komentuoja kasos reikalą taip:

1) Kasos mokestis nėra privalomas nario mokestis, o tik išipareigojimo mokestis, kurio aš nenoriu mokėti, todėl ir neprivalau.

2) Įsirašiau į Ramovės narius ir išipareigojau organizacijos statuto ribose, kuris savišalpos mokesčių nenumato.

3) Negaliu šelpiti kitų pats būdamas paliegėlis, invalidas, ligonis, turįs 70 m. amžiaus; man pačiam pašalpa reikalinga.

4) Įstojau į Ramovę ne tam, kad jus senius šelpčiau, bet kad pratęčiau tos organizacijos egzistenciją — taip kalba buvęs JAV karys, o dabar studentas, kuris pats turi ir duoną pelnytis ir pragyvenimą užsidirbti, nes ir jo nieks neshelpia.

5) Jūs šelpiat tokius žmones, kurie neverti šelpimo, nes jie tą pašalpą sunaudoja ne pragyvenimo tikslams; arba, tokius, kurie neblogiau materialiai stovi, negu mes šelpėjai ir t.t.

Įsigilinus į visus tuos užmetimus, arba samprotavimus ir pasižvalgus po organizacijos skyrių gyve-

nimą, atrodo, toki užmetimai, didesne dalimi, yra pilnai pagrįsti.

Kai kurių skyrių valdybos tuo klausimu jieškojo išeities, bandė pasinaudoti tuo pačiu statuto paragrafu atleisti nuo savišalpos mokesčio, kaip ir nuo privalomo nario mokesčio, pagal paduotą pareiškimą arba prašymą ir užklausė Centro Valdybos. Pastaroji konkrečiai neatsakė — paliko skyrių v-bų nuožiūrai. Skyrių v-bos vis dėlto nedrįso sauvaiiauti ir todėl tas klausimas tebėra dezorganizacinėj būklėje.

Jeigu suvažiavimas nutarė ir įsteigė tokią kasą, tas pats suvažiavimas turėjo kasos įstatus, arba taisykles priimti, išipareigojimo savišalpos mokestį įtraukti į statutą ir pagaliau griežtai nustatyti kas ir kaip nuo tokio mokesčio atleidžiamas ir t.t.

Einant L. V. S. Ramovės organizacijos statutu ir Centro Valdybos š. m. bendraraščiu 38 nr. yra numatyti šiais metais rinkimai naujų centro organų. Kol kas dar neaišku koku būdu jie bus renkami: ar atstovų suvažiavimu, ar korespondenciniu būdu. Rinkimų programoje Savišalpos kasos klausimas būtinai turėtų būti iškeltas, o rinkėjai turėtų aiškiai pasisakyti.

P. Erdvys

KĄ ČIKAGOS RAMOVĖNAI NUTARĖ?

Š. m. kovo 2 d. Jaunimo namuose įvyko L.V.S. Ramovės Čikagos skyriaus narių susirinkimas. Susirinkimą atidarė skyriaus p-kas Pov. Dirkis, kuris Valdybos vardu pasveikino skyriaus narius, turinčius Kazimiero vardus, jų vardadienio progą, būtent: Ališauską, Dobilą, Jasėną, Leknicką, Martinų, Musteikį, Oželį sn., Oželį jn., Šleinį, Sidlauską ir Zubrą. Susirinkimą vesti pakvietė P. Žilį ir sekretoriauti kolegą Vl. Garbenį.

Pirmuoju dienotvarkės punktu ėjo gen. M. Rėklaičio paskaita: "Pėstininkų Divizijos Reorganizacija Atominiam Kare". Prelegentas paaiškino, kad šiai temai medžiagos mažoka — todėl paskaita nebus studija, bet tik tuo reikalu pranešimas. Pranešime jis palietė divizijos sudėtį, ginklavimą, judrumą ir bendrais bruožais taktiką. Žinoma, pranešimas buvo įdomus ir be abejo klausytojus sudomino kai kurie klausimai, todėl netrūko ir paklausimų.

Po paskaitos aptarta skyriaus

VETERANŲ VEIKLA

organizaciniai reikalai. P-kas Dirkis pristatė naujos valdybos pareigūnus, referavo 1958 m. kadencijai darbo ir veiklos planą, kuris buvo priimtas be patalsų, centro organų rinkimo klausimą ir žurnalo KARYS rėmimo reikalą bei savišalpos kasos padėtį.

1) Centro organų rinkimo klausimą referavo p-kas Dirkis ir pasiūlė centro organus rinkti korespondenciniu būdu ir kad valdyba būtų renkama iš Čikagos skyriaus narių su Rev. Komisija, o teismas iš kitų skyrių. Kiek padiskutavus, skyriaus v-bos pasiūlymas dauguma balsų buvo priimtas.

2) P-kas Dirkis iškėlė žurnalo KARYS egzistencijos ir finansinės paramos klausimus. Išryškinęs KARIO kaip organizacijos oficiozo reikšmę, kreipėsi į susirinkimo dalyvius, kad jie visomis išgalėmis ir visokiais būdais remtų KARI pini-gais ir raštais. Jam pritarė: M. Rėk-

laitis, K. Ališauskas, J. Butėnas ir kt. Išnagrinėjus įvairius paramos būdus bei priemones, patikimiausias būdas paramai rastas buvo aukos. Pirm. Dirkis nusiskundė, kad nekartą kreipėsi raštu į skyriaus narius, prašydamas, kad jie nors ir mažiausia auka, prisidėtų prie KARIO paramos. Tačiau atsiliepė tik 30% narių, o 70% liko kurti ir nebyliai. Pagaliau p-kas Dirkis prašė rinkti aukas paskirus narius arba jų grupes. Iš dalyvių tarpo pasiūlė parinkti aukų tik du: J. Gradinskas ir M. Maksvytis.

3) Toliau p-kas Dirkis iškėlė klausimą, kad su savišalpos kasos institucijos įvedimu, organizacijoje pasidarė didelė dezorganizacija dėl to, kad tik vienas trečdalis narių yra paklusnūs skyrių atstovų nutarimui, t.y., moka nustatytą mokestį, o 70% nemoka nieko. Savišalpos instituciją įvedus, nebuvo viskas konkrečiai nustatyta ir dar dabar, nors jau keturi metai prabėgo, nėra aišku, kas privalo mokėti ir kas atleidžiamas. Tas nutarimas net ir į naują statutą nėra įtrauktas. Daug buvo diskutuota ir priimtas nutarimas,

kad sekančiuose centro organų rinkimuose savišalpos klausimas būtų iškeltas iš naujo ir kad būtų pasisakyta taip ar ne.

Tikrumoje savišalpos klausimas šiuo momentu nėra jau toks aktualus, nes paliegėlių netaip jau daug mes matome, kuriuos reikėtų šelpti. Bendrai paėmus, savišalpos institucija Ramovės organizacijai yra bereikalingas balastas. Ar negeriauj būtų, kad įvestų privalomą paramą KARIUI. Mano supratimu, tas būtų daug racionaliau.

P. Vilkapievis

ČIKAGOS RAMOVĖNŲ PAVASARINIS SUSIRINKIMAS

L.V.S. Ramovės Čikagos Skyriaus Valdyba š.m. balandžio 20 d. Lietuvos Auditorijoje buvo sušaukus narių pavasarinį susirinkimą aptarti bėgamųjų skyriaus reikalų ir išklausti labai įdomios Ant. Rėklaičio paskaitos "Nauja rusų karo doktrina".

Susirinkimą pradėjo skyriaus pirm. Pov. Dirkis, pakviesdamas susirinkimą vesti Juozą Balčiūną-Švaistą — p-ku ir Julijų Vepštą — sekretoriumi.

Ant. Rėklaičio paskaita buvo labai kruopščiai paruošta ir uoliai išklaudyta. Po paskaitos iš dalyvių kilo kai kurių papildymų bei paklausimų.

Po to, buvo aptarti bėgamieji skyriaus reikalai. Iš jų svarbiausieji tai pasiruošimas artėjantiems Centro valdymo organų rinkimas bei nominavimas Centro Valdybos p-ko gen. Pov. Plechavičiaus ir LVS Ramovės garbės narius.

Susirinkimas palyginti buvo neskaitylingas, bet gyvas, įdomus ir draugiškos nuotaikos.

ČIKAGOS DON VARNAS POSTE

— Kovo mėn. 19 d. Don Varnas Amerikos Legiono postas pagerbė 5 ir 10 ar daugiau metų jo narių eilėse išbuvusius veteranus. Į L. Vyčių salę susirinko apie 70 veteranų ir svečių, kurie pavakarieniavo, išklauė eilės kalbų ir pabuvo pagerbiamųjų narių iškilmių liudininkais.

Šiai pramogai vadovavo teisėjas Alfonso Wells, kuris pasirodė gana sumaniu vakaro vadovu. Vakaro vedėjas pakvietė žodį tarti žymesnius svečius, kurių tarpe buvo kun. P. Činikas, Naujienų administratorius M. Gudelis, pirmasis posto komanduotojas ir demokratų lygos

pirmininkas J. Jatis-Juozaitis, posto kapelionas kun. A. Švedas, Cook apskrities Amerikos Legiono komanduotojo padėjėjas John L. Paukštis, dabartinis Don Varnas posto komanduotojas Juozas Stainaitis ir kt.

— Posto susirinkimai vyksta kiekvieno mėnesio pirmą penktadienį posto patalpose, 6816 S. Western Ave. Čia gali atsilankyti ir tie veteranai, kurie nori įstoti į šio posto narių eiles.

— Edvardas Šulaitis, posto valdybos narys, pradėjo redaguoti vietinėli sporto laikraštį išėjimoje — Sporto Žinias. Norint šį laikraštį užsiprenumeruoti reikia kreiptis jo administracijoje: 1247 Bender Ave., East Cleveland 12, Ohio.

BALTIMORĖS RAMOVĖNAI YPATINGAI VEIKLŪS

Metinis susirinkimas L. V. S. Ramovės sk. įvyko š. m. vasario mėn. Susirinkimą vedė Cezaris Surdokas, sekretoriavo E. Sližys. Patvirtintos koncerto — meno vakaro ir metinė apyskaitos, išklaudytas skyriaus pirmininko J. Jakubausko ir iždininko M. Šimkaus pranešimai. Revizijos komisijos pranešimą darė K. Pažemėnas.

Pirmininkas savo pranešime reiškė padėką visiems nariams už aktyvų prisidėjimą prie metinės veiklos vykdymo. Jis pabrėžė, kad nė vienas narys neatsisakė, ar nevangė skirtų pareigų ir darbo, vykdamas valdybos užsibrėžtus darbus.

Per 1957 m. iki š. m. vasario mėn. skyrius nariais paaugo virš 50%. Į narius įstojo žymių asmenų, kaip Dr. A. Laskauskas, kun. Dranginis, poetas K. Bradūnas, inž. Bučinskas ir kiti. Kun. Dranginis čia gimęs ir augęs lietuvis. Antrajame pasauliniame kare kovojo Amerikos armijos sudėtyje Japonijoje ir kitur. Karui pasibaigus, po kiek laiko stojo į kunigų seminariją ir 1956 m. buvo išventintas kunigu.

Metų bėgyje atlikti darbai: 1) Kariuomenės minėjimas su Skautų Vyčių okto koncertu, 2) išvyka prie vandens, 3) koncertas — meno vakaras, 4) vyrų alutis ir ponių kavutė, 5) pasisvečiavimas, 6) rinkliava Dariaus Girėno Paminklui Brooklyne statyti; pasiūta 80 dol. 7) Karo invalidų šalpos fondui pasiūta 40 dol. 8) Užmegztas ryšys su Marylando Amerikos Legiono vadovybe.

Metų veikla buvo aktyvi, planinga, susirinkimas valdybai, ypač pirmininkui, išreiškė didelę padėką.

Šiems metams išrinktoji valdyba pasiskirstė pareigomis taip: J. Jakubauskas — pirmininkas, M. Karša — vicepirmininkas, Ig. Vencūnas — sekretorius, M. Šimkus — iždininkas, Šidlauskas — narys. Revizijos komisija — K. Pažemėnas ir C. Surdokas.

Veiklos planą šioms metams naujoji valdyba patiekė š. m. kovo mėn. narių susirinkime. Aptarus ir išdiskutavus, susirinkimas priėmė tokį darbo planą: 1) Kariuomenės minėjimą pradėti gegužės mėn. kariuomenės pirmosios priesaikos prisiminimu; 2) Suorganizuoti narių ir svečių su šeimomis išvyką kur prie vandens, krabų triuškindi; 3) Suruošti Kariuomenės minėjimą su koncertu lietuvių visuomenei ir rautu kviestiams svečiams. Nustatyta kviesti Amerikos vietinės valdžios ir kariuomenės augštį pareigūnai ir visuomenės įtakingi asmenys; 4) Skyriaus įsteigimo dieną paminėti padaryti narių ir svečių su šeimomis pasisvečiavimą; 5) Pagal galimybę praveisti šaudymo pratimus revolveriais.

Gegužės mėn. 18 d. bus paminėta kariuomenės pirmoji priesaika. Tam atlikti pasirinkta Marylando sostinė Anapolis. Sostinėje valstybės namų parkelyje 1937 m. gegužės 17 d. pasodintas iš Lietuvos atgabentas ažuolas. Senieji ateiviai lietuviai kas metai aplankydavodavo ažuolą ir salėje (House chamber) laikydavo prakalbas.

Paskutiniuosius keletą metų ažuolo lankymas suretėjo ir lankytojų smarkiai sumažėjo. L.V.S. Ramovės skyrius nusistatė tą blėtančią gražią tradiciją pagyventinti, surišant su kariuomenės pirmąja priesaika, kuri buvo atlikta 1919 m. gegužės 11 d. Kaune.

Prie ažuolo numatyta atlikti atitinkamą programą: trumpas žodis, mergaičių tautiniai šokiai, deklamacija ir kt. Salėje vyks kalbos, deklamacijos, vėliavų atnešimas. Po iškilmių Anapolyje visi dalyviai Lietuvių Svetainės patalpose, Baltimorėje, dalyvaus pietuose. Šiose iškilmėse ir pietuose garbės svečiais numatyta kviesti Baltimorės pašto viršininkas adv. W. Laukaitis, gubernatoriaus atstovas, Amerikos Legiono Marylando valstybės vadovybė, plk. K. Škirpa, St. Butkus.

Programos išpildymė dalyvaus poetai K. Bradūnas ir G. Buračaitė, tautinių šokių grupė. Tikimasi, kad šis minėjimas sudomins senuosius ir naujuosius ateivius lietuvius.

M. K-a

A. A. ARTILERIJOS MAJORAS LEONARDAS JURKŠAS

Po sunkios ir nepagydomos ligos Dortmundundo ligoninėje (Vakarų Vokietijoje) 1958 m. sausio 31 d. mirė art. majoras Leonardas Jurkšas.

Jis buvo gimęs 1897 m. spalio 28 d. Šunskuose, Mariampolės aps., o jaunystės dienas praleido Mariampolėje, kur vėliau apsigyveno jo tėvai.

1919 m., kai buvo atstatyta Lietuvos Nepriklausomybė, stojo Lietuvos kariuomenėn ir 1920 m. buvo paskirtas į Karo Mokyklos III-čią laidą. 1920 m. spalio 17 d., baigęs Karo Mokyklos artilerijos skyrių, buvo pakeltas į leitenanto laipsnį ir paskirtas jaun. karininku į Atskirą artilerijos bateriją A. Panemunėje. Iš tos baterijos suformavus Atskirą artilerijos grupę, liko joje ir toliau tarnauti, eidamas vyr. karininko ir ūkio vedėjo pareigas.

1923—1925 m. baigė Augštųjų Karininkų kursų artilerijos skyriaus I-ą laidą.

1926 m. sukūrė šeimą, vesdamas Mariją Stanionytę.

Didysis karas buvo jam sutrukdęs baigti gimnaziją. Todėl, tarnaudamas kariuomenėje, neleido laiko veltui ir, pasiruošęs, išlaikė egzaminus už visą gimnazijos kursą.

1936 m. buvo pakeltas į majoro laipsnį ir paskirtas į 4-ą artilerijos pulką grupės vadu Tauragėje. Tarnybos labai buvo perkeltas į 2-ą artilerijos pulką ir buvo grupės vadu Seredžiuje.

Tarnaudamas Lietuvos kariuomenėje buvo apdovanotas Vyties Kryžium be kardų ir Lietuvos Nepriklausomybės 10 metų jubilėjaus medaliu.

Bolševikams okupavus Lietuvą, 1940 m. majoras Jurkšas buvo perkeltas iš Seredžiaus į Vilnių ir paskirtas Prieštankinio diviziono vadu. Prasidėjus Antrajam pasauliniui karui, jis su jo vadovaujama daliniu stovėjo Pabradės poligone. Nesutikdamas kovoti bolševikų-okupanto pusėje, su daliniu vyrais apleido poligoną ir slapstėsi miškuose, vėliau buvo vokiečių internuotas ir uždarytas Pranciškonų vienuolyne Vilniuje. Mūsų Savisaugos dalinių štabo pastangomis iš vokiečių rankų jis buvo išlaisvintas. Gavęs siūlymą stoti į lietuvių Savisaugos dalinius, stojo ir buvo

paskirtas kuopos vadu Lydoje. Persikėlęs iš Lydos į Vilnių, buvo paskirtas bataliono vadu. Jo vadovaujamas batalionas buvo numatytas siūsti į Lvovą sargyboms prie belaisvių stovyklų. Vykstant į paskyrimo vietą, pakelyje buvo gautas naujas paskyrimas ir majoras Jurkšas su batalionu atsidūrė prie Stalino — Ukrainoje. Jo bataliono kuopos ir būriai buvo išmėtyti po plačiąją Ukrainą ir jo vyrai buvo atsidūrę net Taganroge.

Dėl karo veiksmų jo batalionas smarkiai nukentėjo. 1943 m. apie Kalėdas jis su bataliono likučiais atsidūrė vėl Vilniuje. Dėl pašlijusios sveikatos paliko tarnybą Savisaugos daliniuose ir stojo tarnauti "Valgio" treste Vilniuje, kur ėjo Transporto skyriaus viršininko pareigas. Bolševikams artėjant prie Vilniaus, kad nepatektų į jų rankas, 1944 m. liepos 4 d. kartu su žmona apleido Vilnių. Pasitraukimas iš Vilniaus buvo toks skubotas, kad nebespėjo su savim pasiimti ir būtiniausias daiktus. Paliko Vilnių taip kaip stovi ir pėsti patraukė Vakarų link.

Sunku buvo majorui Jurkšui pasitraukti iš tėvynės. Nuvargęs nuo įtemptos kelionės, sėsdavosi ant griovio kranto ir sakydavo, kad toliau nebeisišąs, iš Lietuvos nenoris pasitraukti, geriau tėvynėje mirti, o ne kur nors svetur. Tačiau žmonos prašomas trauktis į Vokietiją, bent surasti sūnų, kuris

buvo 1944 m. išvežtas iš Lietuvos darbams į "3-į Reichą", — sutiko ir prie Eitkunų perėjo Lietuvos-Vokietijos rubežiu.

Prasidėjo sunki pabėgėlio dalia. Nekuriam laikui (apie 8 mėnesius) apsigyveno Lauban-Silezijoje. Dirbo iperitinių rūbų fabrike kaip paprastas darbininkas. Sunkų to fabriko darbą pasisekė pakeisti lengvesniu, gaunant sandėlininko vietą karo ligoninėje. Artėjant frontui, kartu su ta ligonine pasitraukė į Fuldą. Laike oro puolimų tą ligoninę subombardavus, su ligoninės personalo bei ligonių likučiais, pasitraukė į Ebingen prie Šveicarijos sienos. Čia 1945 m. gegužės mėn. susilaukė karo pabaigos, Vokietijos kaiptuliacijos.

Sužinojęs, kad Tuebingene veikia lietuvių komitetas, persikėlė į Tuebingeną. Karo audros, pabėgėlio vargai, o labiausia liūdesys dėl Tėvynės likimo, dar labiau pakirto jo pašlijusią sveikatą ir 1946 m. turėjo atsigulti plaučių ligų sanatorijoje, kurioje gydėsi virš dviejų metų. Pasveikęs, gavo darbą UNROJE ir buvo vertėju prie prancūzų karo teismo. 1949 m. iš Tuebingeno kartu su šeima persikėlė į Neuenburg ir ten dirbo IRO įstaigoje. Likvidavus IRO, persikėlė į Wormsą ir stojo į lietuvių dalinius prie amerikiečių kariuomenės. Dėl ligos tačiau turėjo tuos dalinius apleisti ir kuriam laikui atsigulti ligoninėn. 1955 m. po sunkios operacijos apleido ligoninę ir dirbo VLIKe — Reutlingene. Sveikatai negerėjant, pasitraukė iš tarnybos VLIKe ir apsigyveno pas sūnų Dr. rer. pol. Leonardą Jurkšą Dortmundunde, kurį buvo susiradęs Hamburge rudenį 1945 m. Nors gyvenimas pas sūnų buvo jam ramus ir lengvas, bet sveikata neleido ilgai džiaugtis sūnaus šeimos tarpe. Turėjo vėl atsigulti į ligoninę, kur buvo padaryta dar viena sunki operacija. Kalėdas 1957 m. praleido su žmona ir sūnaus šeima. Tai buvo paskutinės jo Kalėdos, šventos jam brangių asmenų tarpe. Grįžęs po švenčių atgal į ligoninę, 1958 m. sausio 31 d., negailestingos ligos nukamuotas, majoras Jurkšas amžiams užmerkė akis. Ir vėl vienas naujas lietuvių kapas supiltas svetimoje žemėje. Palaidotas 1958 m. vasario 4 d. Dortmund-Kurl katalikų kapinėse. Jo karštą puoselėtą Lietuvos trispalvė vėliava, o kapą — vainikai.

J. Apyrubis

K A R Y S

DĖMESIO VASAROTOJAMS

STONY BROOK LODGE, Pr. Lapienės vedama vasarvietė, šiemet yra persitvarkiusi naujais pagrindais. Kambariuose su privačiomis voniomis ir dušais gali gyventi po kelis asmenis be papildomo mokesčio. Vietoje yra puikus restoranas, kur svečiai labai prieinamomis kainomis gali pasirinkti maistą iš turtingo meniu. Rezervacijos priimamos prisiunčiant po \$25 rankpinigių už kambarį. Kambarių kainos nuo \$25 iki \$50 savaitei.

Adresuoti: **STONY BROOK LODGE, STONY BROOK, LONG ISLAND, N. Y.**

Susisiekimas: 25 A arba iš Jamaica Long Island traukiniu iki Stony Brook geležinkelio stoties (ant (25 A). Nuo čia viena mylia į šiaurę. Atstumas nuo New Yorko — 55 mylios.

DĖMESIO KARIO PRENUMERATORIAMS

Dar žymi mūsų skaitytojų dalis vis delsia mokėti prenumeratos mokesčių už 1958 m.

Nenorėdami nutraukti KARIO siuntinėjimą, prašome nesumokėjusius atsilyginti.

AUKOJO KARIUI:

1. Liaukus Antanas, Canada \$4.00
2. Ens. Alksninis Algirdas, Fla. 2.00
3. Bezumavičius H., N. Y. 2.00
4. Bliūdžius Andr'us, Mich. 1.00
5. Karaliūnas Jonas, Canada 1.00
6. Liormanas Raimundas, Pa. 1.00
7. Žiukas J., Canada 1.00

S. ir E. KRAUNAIČIŲ vasarvietė Catskill kalnuose nuo gegužės 15 d. priima svečius (pra-
nešti bent dieną anksčiau) ir užsakymus vasarai
ir taip pat Decoration Day.

Rašyti: Sophie Kraunaitis, DRUSKONIE
HALL, ANDES, N. Y., arba telefonuoti ANDES
2781 (nuo 7 v. v.)

Nuolatiniam L. L. Kovų invalidų rėmėjui
Pranui ALEKSANDRAVIČIUI, už 20 dol. auką
nuoširdžiai dėkojame.

Jis mums rašo: "Atlieku savo pareigą. Nors
maža dalimi noriu prisidėti prie brolių, Laisvės
Kovų invalidų, sušelpimo".

L. L. Kovų Invalidų Draugijos
Valdyba

STASYS BUTKUS

VYRAI GEDIMINO KALNE

PIRMŪNO—SAVANORIO KŪREJO ATSIMINIMAI

"Aušros" Leidyklos leidinys. 232 psl. dail. Alf. Krivicko aplanko. Verta paskaityti jaunimui ir senimui. Kritikų pagirta ir plačiai spaudoje paminėta.

Prašykite lietuviškuose knygynuose arba rašykite: J. VALAKAS, 408 So. 2nd. St., Brooklyn 11, N. Y. Kaina — 2 dol. 20 c.

ATSKIRO NR. KAINA — 60c.

LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

Prenumerata:

Metams	— —	\$4.50
Pusei metų	— —	\$2.50
Atsk. Nr.	—	10 centų

Adresas:

911 W. 32nd ST., CHICAGO 8, ILL.

KARIO LEIDINIAI

gaunami pas KARIO platintojus:

H. Sienkivičiaus KRYŽIUOČIAI,
istorinis romanas

I tomas

\$3.50

II tomas

\$3.50

III tomas

\$3.50

KARIO skaitytojai, užsisakydami tiesiai iš KARIO, visus tris tomus gauna tik už \$8.00.

DARBININKAS VISŲ LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS!

Išeina du kartu per savaitę

Kaina metams	\$6.00
Brooklyne	6.50
Užsienyje	6.50

680 BUSHWICK AVENUE,
BROOKLYN 21, N. Y.

Phone: PProspect 8-5374

BALYS RADIO & TELEVISION SALES - SERVICE

Electrical Appliances - Gifts - Records
Cards - Films

2646 West 71st St., Chicago 29, Ill.

JURGIS REKEŠIUS

LIETUVIS LAIKRODININKAS

65-39 A Grand Ave., Maspeth 78, N. Y.
Tel. TWining 4-7327

Gerai atliekami taisymo darbai ir
parduodami nauji laikrodžiai

SANTARVĖ

Rezistencinis visuomeninių ir kultūros reikalų
žurnalas. Administracija J. A. V.:

SANTARVĖ, c/o M. ŽIDONIS,
78 Nash Street, New Haven, Conn.

Prenumerata \$4.50 metams
Užsisakyti galima per KARIO administraciją

Prenumerata JAV ir užsienyje:
Metams — \$6.00, pusmečiui — \$3.00,
atsk. nr. — 60c. Skelbimai pagal su-
sitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

L. BILERIS, c/o KARYS,
916 Willoughby Ave.,

Brooklyn 21, N. Y., U. S. A.

Keisdami adresą nedelsdami praneš-
kite KARIUI, pažymėdami naująjį ir
senąjį adresą.

Rankraščiai redakcijoje neaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami
KARYJE nevisada reiškia redakcijos
ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėne-
sio pradžioje. Jam skiriami straips-
niai turi pasiekti redakciją dvi sa-
vaites prieš išleidimą.

90.735315